

Poznań 4-2002

# PORADNIK

Bibliograficzno-  
Metodyczny

---

Wojewódzka Biblioteka Publiczna  
i Centrum Animacji Kultury

---



Kwartalnik



Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury  
w Poznaniu

PORADNIK  
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2002

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Urszula Bzdawka

Beata Nowak

Maria Beba

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 350 egz.





## I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na IV kwartał 2002 roku. Szerszy zestaw dat na IV kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

### P a ź d z i e n i k

- |       |     |      |  |
|-------|-----|------|--|
|       | 1 X |      | – Międzynarodowy Dzień Muzyki (ustanowiony z inicjatywy Międzynarodowej Rady Muzyki w 1975 r.)   |
|       | 1 X |      | – Międzynarodowy Dzień Ludzi Starszych, ustanowiony przez ONZ w 1991 r., obchodzony w rocznicę inauguracyjnego posiedzenia Światowej Organizacji ds. Ludzi Starszych |
|       | 1 X |      | – Międzynarodowy Dzień Lekarza, obchodzony od 1984 r.  |
| (115) | 1 X | 1887 | – Ur. Blaise Cendrars (właśc. nazw. Frederic Sauer), poeta i powieściopisarz francuski (zm. 23 I 1961)   |
| (45)  | 2 X | 1957 | – Polska przedłożyła Zgromadzeniu Ogólnemu NZ projekt utworzenia strefy bezatomowej w Europie Środkowej, zwany planem Rapackiego                                     |
| (115) | 2 X | 1887 | – Zm. Władysław Bentkowski, wielkopolski działacz społeczny, polityczny, publicysta (ur. 24 IX 1817)   |
| (100) | 2 X | 1902 | – Ur. Jerzy Zawieyski, pisarz, działacz społeczny (zm. 18 VI 1969)   |
| (105) | 3 X | 1897 | – Ur. Louis Aragon, pisarz francuski (zm. 24 XII 1982)   |
| (45)  | 4 X | 1957 | – Wystrzelenie pierwszego sztucznego satelity Ziemi – „Sputnik-1” (ZSRR)   |
|       | 4 X |      | – Światowy Dzień Ochrony Zwierząt  |
| (420) | 4 X | 1582 | – Zm. św. Teresa z Avila, hiszpańska karmelitanka, mistyczka, doktor Kościoła, poetka (ur. 1515)   |

- (115) 6 X 1887 – Ur. Charles Le Corbusier, urbanista, malarz, rzeźbiarz francuski (zm. 27 VIII 1965)
- (120) 6 X 1882 – Ur. Karol Szymanowski, kompozytor, pianista (zm. 29 III 1937)
- (35) 9 X 1967 – Zm. André Maurois (właśc. nazw. Emile Herzog), pisarz francuski (ur. 26 VII 1885)
- (110) 10 X 1892 – Ur. Ivo Andrić, pisarz jugosłowiański, laureat nagrody Nobla w 1961 r. (zm. 13 III 1975)
- (35) 11 X 1967 – Zm. Halina Poświatowska, poetka (ur. 9 VII 1935)
- (40) 11 X 1962 – Papież Jan XXIII otworzył obrady II Soboru Watykańskiego (trwał do 8 XII 1965), uchwalenie 16 dokumentów stanowiących syntezę współczesnej nauki Kościoła
- (510) 12 X 1492 – odkrycie Ameryki przez Krzysztofa Kolumba
- 14 X – Dzień Edukacji Narodowej
- 14 X – Światowy Dzień Normalizacji ustanowiony w 1971 r. przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO)
- 14 X – Międzynarodowy Dzień Zmniejszania Skutków Klęsk Żywiolowych, uchwalony przez ONZ
- 15 X – Międzynarodowy Dzień Niewidomych - „Dzień Białej Laski”, uchwalony przez Europejską Unię Niewidomych w 1993 r.
- 16 X – Światowy Dzień Wyżywienia, ustanowiony w 1981 r. przez Organizację NZ ds. Wyżywienia i Rolnictwa – FAO
- (10) 16 X 1992 – Zm. Jerzy Lerski, podczas okupacji hitlerowskiej emisariusz rządu londyńskiego na kraj (ur. 1917)
- (95) 16 X 1907 – Ur. Roger Vailland, pisarz francuski (zm. 11 V 1965)
- 17 X – Międzynarodowy Dzień Walki z Ubóstwem
- 17 X – Dzień Walki z Rakim, ogłoszony przez prezydenta RP w 1997 r.



- (5) 17 X 1997 – Weszła w życie nowa konstytucja RP. uchwalona przez Sejm 2 IV 1997 r., podpisana przez prezydenta 16 VII 1997
- (155) 17 X 1847 – Ur. Władysław Belza, poeta, publicysta, współzałożyciel „Tygodnika Wielkopolskiego” (zm. 29 I 1913)
- 18 X – Dzień Poczty Polskiej, Dzień Łączności
- (80) 18 X 1922 – W Londynie utworzono rozgłośnię radiową BBC (British Broadcasting Corporation Ltd.)
- (305) 18 X 1697 – Ur. Giovanni Antonio Canal – Canaletto, malarz włoski, pejzażysta (zm. 20 IV 1768)
- (225) 18 X 1777 – Ur. Heinrich von Kleist, pisarz niemiecki (zm. 21 XI 1811)
- (80) 18 X 1922 – Ur. Olgierd Terlecki, pisarz (zm. 31 XII 1986)
- (60) 19 X 1942 – Zm. Cyryl Ratajski, jeden z przywódców powstania wielkopolskiego 1918-19, prezydent Poznania, w latach 1940-42 Delegat Rządu RP na Kraj (ur. 3 III 1875)
- (140) 19 X 1862 – Ur. Auguste Lumiere, francuski chemik, wynalazca kinematografu (zm. 10 IV 1954)
- (30) 20 X 1972 – Zm. Magdalena Samozwaniec (właśc. nazw. Niewidowska), prozaik (ur. 26 VII 1899)
- (130) 22 X 1872 – Zm. Theophile Gautier, poeta i pisarz francuski (ur. 31 VIII 1811)
- (185) 23 X 1817 – Ur. Pierre Larousse, francuski encyklopedysta, leksykograf, publicysta (zm. 3 I 1875)
- (90) 23 X 1912 – Ur. Aleksander Rogalski, pisarz, tłumacz, eseista, historyk literatury, publicysta i krytyk poznański (zm. 7 V 1996)
- 24 X – Światowy Dzień Informacji, obchodzony z inicjatywy ONZ od 1972 r.
- 24 X – Dzień Organizacji Narodów Zjednoczonych, obchodzony w rocznicę wejścia w życie Karty NZ (1945)

- |       |      |      |   |
|-------|------|------|---|
| (120) | 24 X | 1882 | -- Ur. Imre Kalman, kompozytor węgierski, twórca operetek (zm. 30 X 1953)   |
| (135) | 25 X | 1867 | -- Ur. Józef Dowbor-Muśnicki, generał, naczelny dowódca sił zbrojnych w powstaniu wielkopolskim 1918-19 r. (zm. 28 X 1937)            |
| (50)  | 25 X | 1952 | -- Ze studia przy ul. Ratuszowej w Warszawie nadano pierwszy ogólnopolski program telewizyjny   |
| (75)  | 26 X | 1927 | -- Urna z sercem Tadeusza Kościuszki wraz ze zbiorami z Muzeum Rapperswilskiego została przewieziona ze Szwajcarii do kraju           |
| (45)  | 26 X | 1957 | -- Zm. Nikos Kazantzakis, pisarz i poeta grecki (ur. 2 XII 1885)  |
|       | 27 X |      | -- Światowy Dzień Modlitwy o Pokój  |
| (220) | 27 X | 1782 | -- Ur. Nicolo Paganini, skrzypek i kompozytor włoski (zm. 27 V 1840)  |
| (10)  | 28 X | 1992 | -- Z terytorium Polski wycofano ostatnią bojową jednostkę Armii Radzieckiej   |
| (10)  | 28 X | 1992 | -- Parlament Europejski zatwierdził układ ustanawiający Europejski Obszar Gospodarczy (wspólny rynek EWG i EFTA), podpisany 19 V 1992 |
| (535) | 28 X | 1467 | -- Ur. Erazm z Rotterdamu (właśc. nazw. Gerhard Gerhards), humanista holenderski (zm. 12 VII 1536)                                    |
| (120) | 29 X | 1882 | -- Ur. Jean Giraudoux, pisarz i dramaturg francuski (zm. 31 I 1944)   |
| (50)  | 31 X | 1952 | -- Zm. Benedykt Hertz, bajkopisarz i satyryk (ur. 7 VI 1872)  |
|       | 31 X |      | -- Światowy Dzień Oszczędności  |
| (485) | 31 X | 1517 | -- Niemiecki teolog Marcin Luter wywiesił na drzwiach katedry w Wirtembergdze 95 tez dotyczących reformy Kościoła                     |

## L i s t o p a d

- 1 XI – Śmięto Zmarych
- (70) 1 XI 1932 – Zm. Tadeusz Makowski, malarz (ur. 29 I 1882)
- (125) 3 XI 1877 – Ur. Karol Rostworowski, dramaturg, poeta (zm. 4 II 1938)
- (75) 3 XI 1927 – Ur. Zbigniew Cybulski, aktor (zm. 8 I 1967)
- (115) 4 XI 1887 – Ur. Samuel Marszałak, poeta i tłumacz rosyjski (zm. 4 VII 1964)
- (155) 4 XI 1847 – Zm. Felix Mendelssohn-Bartholdy, niemiecki kompozytor, pianista, organista i dyrygent (ur. 3 II 1809)
- (65) 5 XI 1937 – Zm. Bolesław Leśmian (właśc. nazw. Lesman), poeta (ur. 22 I 1877)
- (120) 5 XI 1882 – Ur. Jerzy Koller, teatrolog, krytyk literacki, historyk sztuki, związany z Wielkopolską (zm. 27 III 1970)
- (5) 6 XI 1997 – Rada Europy przyjęła protokół zakazujący klonowania ludzi
- (135) 7 XI 1867 – Ur. Maria Skłodowska-Curie, polski fizyk, chemik, współtwórczyni nauki o promieniotwórczości, dwukrotna laureatka nagrody Nobla w 1903 i 1911 (zm. 4 VII 1934)
- (85) 7 XI 1917 – Wybuch rewolucji bolszewickiej w Piotrogradzie (Sankt Petersburgu)
- (80) 8 XI 1922 – Ur. Christian Barnard, południowoafrykański kardiochirurg, który w 1969 r. jako pierwszy przeprowadził operację transplantacji serca u człowieka (zm. 2 IX 2001)
- 9 XI – Światowy Dzień Jakości, obchodzony od 1989 r. z inicjatywy międzynarodowych organizacji ds. standaryzacji jakości
- 10 XI – Międzynarodowy Dzień Młodzieży

- (115) 10 XI 1887 – Ur. Arnold Zweig, prozaik niemiecki (zm. (26 XI 1968)
- (165) 11 XI 1837 – Ur. Artur Grottger, rysownik i malarz polski, autor cykli poświęconych walkom powstańczym (zm. 13 XII 1867)
- 11 XI – Święto narodowe Polski. Dzień Niepodległości
- (80) 12 XI 1922 – Ur. Tadeusz Borowski, poeta, prozaik, publicysta (zm. 3 VII 1951)
- (100) 12 XI 1902 – Ur. Jan Marcin Szancer, malarz i grafik, scenograf, ilustrator książek (zm. 21 III 1973)
- (65) 12 XI 1937 – Zm. Zbigniew Uniłowski, powieściopisarz i noweliści (ur. 1 I 1909)
- (20) 13 XI 1982 – Zm. Bolesław Mrówczyński, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 22 VII 1910)
- (70) 13 XI 1932 – Zm. Bolesław Krysiwicz, lekarz, działacz polityczny związany z Wielkopolską (ur. 11 IX 1862)
- 14 XI – Światowy Dzień Cukrzycy
- (95) 14 XI 1907 – Ur. Astrid Lindgren, szwedzka pisarka, autorka powieści dla dzieci i młodzieży (zm. 28 I 2002)
- 15 XI – Międzynarodowy Dzień Pisarzy Uwięzionych, obchodzony z inicjatywy Światowej Federacji PEN-Clubu
- (45) 15 XI 1957 – Zm. Andrzej Bursa, poeta, prozaik, dramaturg, publicysta (ur. 21 III 1932)
- (140) 15 XI 1862 – Ur. Gerhart Hauptmann, dramaturg niemiecki, laureat nagrody Nobla w 1912 r. (zm. 6 VI 1946)
- 16 XI – Światowy Dzień Tolerancji proklamowany przez UNESCO (obchodzony od 1996 r.)
- 17 XI – Międzynarodowy Dzień Studentów, obchodzony od 1941 r.
- (85) 17 XI 1917 – Zm. August Rodin, rzeźbiarz francuski (ur. 12 XI 1840)

- (50) 18 XI 1952 – Zm. Paul Eluard (właśc. nazw. Eugène Grindel), poeta francuski (ur. 14 XII 1895)
- (80) 18 XI 1922 – Zm. Marcel Proust, pisarz francuski (ur. 10 VII 1871)
- (40) 18 XI 1962 – Zm. Niels Bohr, fizyk duński, laureat nagrody Nobla w 1922 r. (ur. 7 X 1885)
- (60) 19 XI 1942 – Zm. Bruno Schulz, pisarz i grafik (ur. 12 VII 1892)
- 21 XI – Dzień Walki z Paleniem Tytoniu, obchodzony w trzeci czwartek listopada
- 21 XI – Światowy Dzień Życzliwości (zwany też Światowym Dniem Pozdrowienia – World Halo Day), obchodzony od 1973 r.
- 21 XI – Światowy Dzień Telewizji
- (175) 22 XI 1827 – Ur. Karol Józef Estreicher, bibliotekarz, bibliograf, historyk literatury i teatru (zm. 30 IX 1908)
- (160) 22 XI 1842 – Ur. Jose Maria de Heredia, poeta kubański (zm. 2 X 1905)
- (75) 23 XI 1927 – Zm. Stanisław Przybyszewski, prozaik, dramaturg (ur. 7 V 1868)
- (15) 24 XI 1987 – Zm. Karol Bunsch, pisarz (ur. 22 II 1898)
- (95) 28 XI 1907 – Zm. Stanisław Wyspiański, dramaturg, poeta, malarz (ur. 15 I 1869)
- (90) 26 XI 1912 – Ur. Eugene Ionesco, francuski dramaturg pochodzenia rumuńskiego, jeden z twórców teatru absurdu (zm. 28 III 1994)
- (60) 27 XI 1942 – Ur. Jimmy Hendrix (właśc. nazw. James Marshall Hendrix), amerykański poeta, kompozytor, gitarzysta bluesowy i rockowy (zm. 18 IX 1970)
- (60) 28 XI 1942 – Ur. Jonasz Kofta, poeta, satyryk, aktor kabaretowy, dramaturg (zm. 18 IV 1988)
- (335) 30 XI 1667 – Ur. Jonathan Swift, pisarz irlandzki (zm. 19 X 1745)

G r u d z i e ń

- |       |   |          |  |
|-------|---|----------|--|
|       | 1 | XII      | – Światowy Dzień Zapobiegania AIDS, ogłoszony przez WHO z inicjatywy Międzynarodowej Konferencji AIDS w Londynie w 1988 r.           |
| (135) | 1 | XII 1867 | – Ur. Ignacy Mościcki, chemik, polityk, prezydent RP w latach 1926-39 (zm. 2 X 1946)   |
| (35)  | 2 | XII 1967 | – Pierwsza w historii medycyny operacja transplantacji serca dokonana przez prof. Christiana Barnarda w Republice Południowej Afryki |
| (65)  | 3 | XII 1937 | – Zm. Jozsef Attila, poeta węgierski (ur. 11 IV 1905)  |
| (145) | 3 | XII 1857 | – Ur. Joseph Conrad (właśc. nazw. Józef Korzeniowski), powieściopisarz angielski polskiego pochodzenia (zm. 3 VIII 1924)             |
| (95)  | 4 | XII 1907 | – Ur. Ksawery Pruszyński, pisarz i publicysta (zm. 13 VI 1950)   |
| (135) | 5 | XII 1867 | – Ur. Józef Piłsudski, działacz niepodległościowy, mąż stanu, naczelnik państwa 1919-22, Marszałek Polski (zm. 12 V 1935)            |
| (50)  | 5 | XII 1952 | – Pierwszy po wojnie Konkurs Skrzypcowy im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu   |
|       | 5 | XII      | – Międzynarodowy Dzień Pomocy Cierpiącym (Dzień Wolontariusza), ogłoszony w 1985 r. z inicjatywy Zgromadzenia Ogólnego NZ            |
| (170) | 8 | XII 1832 | – Ur. Björnstjerne Björnson, pisarz norweski, laureat nagrody Nobla w 1903 r. (zm. 26 IV 1910)                                       |
| (410) | 9 | XII 1592 | – Ur. Krzysztof Arciszewski, polski podróżnik i żeglarz, generał artylerii, urodzony w Rogalinie k. Poznania (zm. kwiecień 1656)     |
| (65)  | 9 | XII 1937 | – Zm. Andrzej Strug (właśc. nazw. Tadeusz Gątecki), powieściopisarz, nowelista (ur. 28 XI 1871)                                      |

- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka (uchwalony w 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne NZ)
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Ochrony Praw Dziecka
- (135) 13 XII 1867 – Zm. Artur Grottger, rysownik i malarz polski (ur. 11 XI 1837)
- (205) 13 XII 1797 – Ur. Heinrich Heine, poeta niemiecki (zm. 17 II 1856)
- (80) 16 XII 1922 – Zm. Gabriel Narutowicz, pierwszy prezydent Rzeczypospolitej (ur. 17 III 1865)
- (120) 16 XII 1882 – Ur. Zoltan Kodaly, kompozytor węgierski (zm. 6 III 1967)
- (105) 17 XII 1897 – Ur. Władysław Broniewski, poeta, tłumacz (zm. 10 II 1962)
- (130) 17 XII 1872 – Zm. Seweryn Mielżyński, działacz społeczny i polityczny, malarz, kolekcjoner związany z Wielkopolską (ur. 11 X 1804)
- (115) 19 XII 1887 – Ur. Kazimierz Tymieniecki, historyk, profesor UP i UAM (zm. 13 X 1968)
- (20) 20 XII 1982 – Zm. Artur Rubinstein, pianista światowej sławy (ur. 28 I 1887)
- (85) 21 XII 1917 – Ur. Heinrich Böll, niemiecki prozaik, laureat nagrody Nobla w 1972 roku (zm. 16 VII 1985)
- (20) 24 XII 1982 – Zm. Louis Aragon, pisarz francuski (ur. 3 X 1897)
- (360) 25 XII 1642 – Ur. Isaac Newton, fizyk angielski (zm. 20 III 1727)
- (180) 27 XII 1822 – Ur. Ludwik Pasteur, uczonec francuski, bakteriolog i chemik (zm. 28 IX 1895)
- (65) 28 XII 1937 – Zm. Maurice Ravel, kompozytor francuski (ur. 7 III 1875)
- (50) 30 XII 1952 – Zm. Ivan Olbracht, pisarz czeski (ur. 6 I 1882)

## II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Urszula Bzdawka

Dział Instrukcyjno-Metodyczny

### AUTOBIOGRAFIA – LITERATURA DOKUMENTU OSOBISTEGO

Ostatnie lata przynoszą zauważalny wzrost zainteresowania tekstami o charakterze autobiograficznym. Pod tym terminem należy rozumieć gatunek literatury, w którym istnieje tożsamość między autorem, narratorem i bohaterem, jakkolwiek może się ten stosunek wyrażać w różny sposób. Do tekstów autobiograficznych zaliczymy pamiętniki, dzienniki, wspomnienia, raptularze, wywiady, autobiografie i rozmaite formy pośrednie. Określa się je często mianem literatury faktu, literaturą dokumentu osobistego a także literaturą intymną. Także termin „autobiografia” funkcjonuje jako nazwa zbiorcza dla wszystkich wspomnianych form omawianego obszaru piśmiennictwa.

Literatura autobiograficzna różni się od literatury w ścisłym znaczeniu z góry założoną autentycznością przedstawianej rzeczywistości. Jest to jednak rzeczywistość subiektywna, przedstawiająca życie człowieka najczęściej z pewnej perspektywy, w sposób na ogół uporządkowany ale postrzegany i przetwarzany przez daną jednostkę. Nie dotyczy to tylko dzienników, raptularzy czy pamiętników spisywanych na bieżąco. Te dzieła cechuje też często większa szczerść, jednak nierzadko z woli ich autorów, trafiają do rąk czytelników dopiero po upływie kilkudziesięciu lat.

Tradycja autobiografii sięga starożytności a wśród najstarszych wymienić należy „Komentarze” Cezara, jednak za przykład pierwszej autobiografii podaje się „Wyznania” św. Augustyna. Inne znaczące teksty to „Życie” Benvenuto Celliniego, „Życie własne” Girolama Cardana, „Zmyślenie i prawda” Johanna Wolfganga Goethego, „Wyznania” Jana Jakuba Rousseau, „Autobiografia” Bertranda Russela i inne.

W literaturze polskiej za pierwszy tekst autobiograficzny uważa się „Elegie o sobie samym dla potomności” Klemensa Janickiego, elementy autobiograficzne pojawiały się także w liryce osobistej Jana Kochanowskiego. W epoce baroku nurt osobisty reprezentują „Pamiętniki” Jana Chryzostoma Paska. Wiek XVIII to pamiętniki Franciszka Karpińskiego, Kajetana Koźmiana, Juliana Ursyna Niemcewicza. Romantyzm przyniósł nie tylko rozkwit autobiografizmu lecz również znacznie poszerzył sens i zakres tego gatunku literackiego. Elementy autobiografii zawierają licznie powstające w XIX wieku pamiętniki, wspomnienia,



dzienniki, biografie, autoportrety czy listy. Granice między poszczególnymi formami zaciera się. W XIX-wiecznej literaturze polskiej autobiografia to najczęściej dzieło o formie pośredniej, skrzyżowane ze wspomnieniem i dziennikiem, w którym autobiograf bywa jednocześnie pamiętnikarzem („Trzy po trzy” Aleksandra Fredry, „Noce bezsenne” Józefa Ignacego Kraszewskiego, „Genezis z ducha” Juliusza Słowackiego).

W XX-wiecznym pisarstwie osobistym dostrzegamy dalszy proces zacierania różnic pomiędzy tradycyjnymi gatunkami literackimi. Coraz bardziej też zaciemnia się różnica pomiędzy dokumentem osobistym a fikcją literacką – wzrasta popularność powieści autobiograficznych.

We współczesnym polskim pisarstwie osobistym wyróżnić można cztery podstawowe gatunki: pamiętnik, autobiografię, wspomnienia i dziennik. Trzy pierwsze formy mają postać opowiadania retrospektywnego, ujmują zdarzenia z pewnego dystansu czasowego. Ukazują wydarzenia zamknięte, uporządkowane i przemyślane z perspektywy czasu, a nie uświadomione w pełni w momencie ich przeżywania. Wszystkie te formy mogą obejmować swym zasięgiem całość dotychczasowego życia autora lub tylko jego pewną część, szczególnie ważną. Różnią się między sobą przedmiotem i sposobem ujęcia, na ogół także rozmiarami.

Pamiętnik, opowiada o zdarzeniach, których autor był uczestnikiem, świadkiem lub tylko współczesnym, o ludziach, których znał, miejscach, w których żył i które zwiedzał, słowem – o środowisku i o epoce. Autobiografia ma proporcje odwrotne, sprawą główną jest osoba i jej dzieje, a świat zewnętrzny stanowi tylko tło. Wspomnienie jest w zasadzie formą krótką, w której autor zdecydowanie usuwa się na drugi plan, a głównym tematem jest jakaś osoba, sytuacja historyczna, miejsce lub instytucja. Zdecydowanie od tych trzech form odróżnia się dziennik, pisany na bieżąco z minimalnym dystansem czasowym, bez wizji skończonej całości. Poszczególne części odpowiadają najczęściej zapisom z poszczególnych dni. Dzienniki często pisane były dla siebie czy dla rodziny a nie jako świadectwo składane współczesnym czy potomnym. Niekiedy przeznaczone były do druku w dalszej perspektywie, po upływie wielu lat od momentu ich powstania.

W XX wieku pojawia się nowy typ literatury autobiograficznej jaką jest pamiętnikarstwo inspirowane. Stanowią je wyniki różnego rodzaju konkursów na pamiętniki, których pomysłodawcą był Florian Znaniecki. Ogłoszony przez niego konkurs na pamiętniki chłopów polskich był pierwszym tego typu działaniem, które wyzwoliło lawinę podobnych konkursów dla różnych grup społecznych w okresie powojennym. Nagradzane i wyróżniane prace z kolejnych konkursów były publikowane jako pamiętniki robotników, chłopów, lekarzy, nauczycieli itp. Tego typu pamiętnikarstwo inspirowane ma wartość raczej socjologiczną niż li-

teracką, chociaż zdarzają się wyjątki jak „Życiorys własny robotnika” Jakuba Wojciechowskiego. W pamiętnikach publikowanych w I połowie XX wieku dominującą rolę odgrywały kwestie narodowe i społeczne, początkowo były to wspomnienia legionowe, później bogata twórczość związana tematycznie z II wojną światową. Niezwykle ciekawe przeżycia z okresu II wojny światowej zawiera wydana przez Wydawnictwo WBP w Poznaniu publikacja „Wojna, okupacja, ludzie...” (1999) stanowiąca pokłosie konkursu na wspomnienia wojenne.

Na pograniczu wspomnień i pamiętnika należy usytuować zapisy skupione wokół dziejów rodziny, domu, dzieciństwa, uwzględniające bogate szczegóły obyczajowe i anegdotyczne oraz prezentujące liczne galerie postaci na wzór sagi rodzinnej (Z. Krauzowa, S. Makowiecki, Hanna Malewska).

Liczną grupę wspomnieniowo-pamiętnikarską stanowią teksty, w których głównym motywem jest powołanie artystyczne, praca zawodowa lub działalność publiczna. Są to pamiętniki uczonych (Maria Curie-Skłodowska, Leopold Infeld, Stanisław Pigoń), polityków (Władysław Anders, Ignacy Daszyński, Wincenty Witos), ludzi teatru (Ludwik Solski, Jan Kreczmar, K. Adwentowicz), muzyków (Ignacy Paderewski, Kazimierz Wiłkomirski) i innych. Szczególną grupę stanowią autobiografie pisarzy. Prezentują one na ogół wyższy poziom literacki, często próbują kreować nowe formy zapisu odwołując się do innowacji gatunkowych nowoczesnej prozy („Pamiętnik z powstania warszawskiego” Mirona Białoszewskiego, „Inny świat” Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, „Na nie-ludzkiej ziemi” Józefa Czapskiego, „Listy do przyjaciela” Haliny Poświatowskiej). Niektórzy z pisarzy wydali po kilka książek wspomnieniowych (Adam Grzymała-Siedlecki, Julian Kaden-Bandrowski, Jarosław Iwaszkiewicz, Melchior Wańkowicz). Liczne są wspomnienia obejmujące całość doświadczeń życiowych. Wyróżniają się tu dzieła Czesława Miłosza („Rodzinna Europa”), Marii Kuncewiczowej („Fantomy”, „Klucze”, „Natura”) i Aleksandra Wata („Mój wiek: pamiętnik mówiony”).

Nowością w twórczości osobistej, autobiograficznej są dzienniki intymne. Bardzo popularne w Europie, szczególnie we Francji XIX wiecznej, na przełomie XIX i XX wieku pojawiły się w literaturze polskiej. Stefan Żeromski rozpoczął pisanie swojego dziennika w 1882 roku, Karol Irzykowski w 1891. Zofia Nalkowska prowadziła dziennik czasów pensjonarskich do swojej śmierci przez 55 lat (1889–1954). Podobnie jak Nalkowska, Maria Dąbrowska w swoich dziennikach pisanych przez 51 lat, ukazuje szeroki zakres spraw publicznych i prywatnych.

Ważne wydarzenia historyczne dokumentują dzienniki pisane pod wpływem kolejnych wojen światowych. Okresowi I wojny poświęcony jest „Wielki zmierzch” C. Jellenty, ukazujący proces rozpadu pewnej formacji cywilizacyjnej. Podobne uczucia przelomu dziejowego zawierają pamiętniki Janusza Korczaka, J. Trzebińskiego czy „Szkice piórkem” Andrzeja Bobkowskiego. Druga wojna

przyniosła też ogromnie bogaty i różnorodny materiał dzienników „nieprofesjonalnych”, pisanych przez ludzi różnego wieku, wykształcenia i zawodu niezwykle cenny jako kronika życia codziennego okresu wojny i okupacji.

Po wojnie zaczyna swój pamiętnik Jan Lechoń (1949) i prowadzi go aż do samobójczej śmierci w 1956 roku. Trzytomowe dzieło stanowi swoisty dziennik lektur, codziennych obserwacji i refleksji, sporo miejsca poświęca problematyce politycznej. Autorem drugiego niezwykle ważnego dziennika tego okresu jest Witold Gombrowicz. Prowadzi go na emigracji od 1953–1966 roku, od początku pisany jest z myślą o publikowaniu, ukazywał się sukcesywnie w druku. Daje ogład świata oczyma pisarza, intelektualisty, obywatela świata.

Nieliczne są teksty autobiograficzne z lat pięćdziesiątych minionego wieku. Najbardziej znany „Dziennik 1954” Leopolda Tyrmanda obejmuje kilka miesięcy życia w Warszawie, w której młody pisarz prowadzi prywatną wojnę przeciwko stalinizmowi, ukazuje też bogaty obraz życia towarzyskiego. Wydany drukiem w 1980 roku, budzi niekiedy wątpliwości co do autentyczności jako dziennika. „Kartki z dziennika 1953–1969” to okrojone wydanie dzienników Jerzego Zawieyskiego. Bogata ilustracja życia literackiego i teatralnego, bardzo oszczędne w ukazywaniu spraw związanych z polityką, w której autor aktywnie uczestniczył.

Nieco późniejszy jest, pisany na emigracji, „Dziennik pisany nocą” Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Rozpoczęty w 1971 roku daje intelektualny, literacko-filozoficzny a także polityczny obraz epoki. Jerzy Andrzejewski przez wiele lat prowadził w tygodniku „Literatura” stałą rubrykę „Z dnia na dzień”. Stanowiła ona rodzaj felietonu kulturalnego w formie intymno-publicznego dziennika. „Notatnik” Anny Kamieńskiej z lat 1965–1979 stanowi oryginalne połączenie zapisu pomysłów poetyckich, cytatów z lektur, obserwacji i przemyśleń wplątanych w tok wspomnień o rodzinie oraz przeżyć religijnych. Problematyka religijna i egzystencjalna stanowi też kanwę „Dziennika intymnego mego NN” Z. Żakiewicza.

Większość literatury wspomnieniowej, autobiograficznej XX wieku, to teksty pisarzy, poetów, ludzi pióra. Do nielicznych wyjątków należą wspomnienia malarzy (Tadeusz Makowski), żony poety (Maria Kasprowiczowa), czy duchownego i męża stanu kardynała Stefana Wyszyńskiego „Zapiski więzienne”.

Poza klasycznymi tekstami autobiograficznymi w szerokim rozumieniu tego terminu pozostaje bogata twórczość pisarzy minionego wieku, która powstała na bazie biograficznego doświadczenia autora i została przeobrażona i obudowana fikcją literacką. Dziełami o tym charakterze są m.in. „Apelacja” Jerzego Andrzejewskiego, „Ogrody” Jarosława Iwaszkiewicza, „Stan nieważkości” Andrzeja Kuśniewicza. Silnie związana z biograficznym doświadczeniem jest proza Marka Nowakowskiego. Biografia Edwarda Stachury stała się podstawą jego legendy, której podporządkowana została jego twórczość („Pogodzić się ze światem”).

Ostatnie lata XX wieku, okres wielkich przemian w życiu społecznym i politycznym naszego kraju, nie przyniósł gwałtownych zmian w literaturze. Pisarze starszego pokolenia próbują odnaleźć się w nowej rzeczywistości sięgając często do własnych biografii, wspomnień z dzieciństwa (Kazimierz Ortoś „Niebieski szklarz” czy Julian Kornhauser „Dom, sen i gry dziecięce”). Także młodsze pokolenie prozaików włącza się w nurt dzieł skoncentrowanych na własnej biografii. Powieści te przybierają często trudne do zdefiniowania formy, mieszając fabułę z esejem, nakładając na nie schematy powieści sensacyjnej, kryminalnej czy przygodowej. W powieści autobiograficznej, w której rzeczywistość coraz bardziej splata się z fikcją, zauważalna jest także coraz bardziej postępująca tendencja do zacierania różnic między poszczególnymi gatunkami literackimi. Pewną nowością i modą lat 90-tych stała się, oparta często na wątkach biograficznych, tzw. powieść inicjacyjna, znana wcześniej w literaturze europejskiej z utworów Goethego, Tomasza Manna, Guntera Grassa. To opowieści o dojrzewaniu, przekraczaniu progu dorosłości. W literaturze polskiej lat 90-tych przybiera dwojaką postać. W utworach Pawła Huelle („Weiser Dawidek”, „Opowiadania na czas przeprowadzki”, „Pierwsza miłość i inne opowiadania”) czy Stefana Chwina („Krótka historia pewnego żartu”) zdolność powracania do czasu minionego, do dzieciństwa jest elementem pozytywnym, koniecznym do funkcjonowania w dorosłym życiu, stanowi spoiwo biografii. Drugi model powieści (Tomek Tryzna „Panna Nikt”, Manuela Gretkowska „Kabaret metafizyczny”, Olga Tokarczuk „Podróż ludzi księgi”, Andrzej Stasiuk „Biały kruk”, i „Przez rzekę” czy Izabela Filipiak „Absolutna amnezja”) deprecjonuje społeczne przymusy dojrzewania i jego efekty, akcentując bezpowrotność utraty młodości jako wartości samoistnej. Problem tożsamości bohatera jest problemem niezakorzenia. Bohaterami są często ludzie, którzy w pewnym momencie swej biografii pojęli, że każdy rodzaj przywiązania – patriotycznego, religijnego, obyczajowego a nawet językowego ogranicza życie, ogranicza wolność. Próbują w pewnym momencie sami całkowicie na nowo kształtować swoją tożsamość np. na emigracji (Zbigniew Kruszyński „Schwedenkrauter”, Bronisław Świdorski „Słowa obcego”, Manuela Gretkowska „Tarot paryski”, „Kabaret metafizyczny” i inne). To bardzo odległe od typowej powieści autobiograficznej utwory. Jednocześnie należy odnotować wzrost typowych publikacji wspomnieniowo pamiętnikarskich, często przybierających postać długich wywiadów. Charakterystyczne były one dla wielu działaczy politycznych czy społecznych, byłych dysydentów, ale także osób różnych profesji (Jacek Kuroń, Józef Tischner).

Literatura dokumentu osobistego, autobiograficzna stanowi ważne źródło poznania procesów społecznych i mentalności a jednocześnie z punktu widzenia psychologii pozwala poznać indywidualne przeżycia, rozterki i całe bogactwo życia wewnętrznego autorów.

Ogromne zasoby literatury autobiograficznej, wspomnieniowej czy pamiętnikarskiej zasługują na szersze potraktowanie. Powyższy tekst stanowi bardzo ogólne omówienie najważniejszych jej aspektów. Załączona bibliografia prezentuje z jednej strony omówienia (pozycje zwarte i artykuły) dot. literatury autobiograficznej w szerokim rozumieniu, z drugiej zawiera wybór dzieł reprezentatywnych dla poszczególnych gatunków tej twórczości. Skoncentrowano się głównie na autobiografiach, pamiętnikach, wspomnieniach i dziennikach pisarzy, ponieważ jest to najliczniejsza i najbardziej reprezentatywna część literatury osobistej.

## I. Opracowania

### a. Pozycje zwarte

1. ANTOLOGIA pamiętników polskich XVI wieku / wybór, oprac. Stanisław Drewniak, Marian Kaczmarek; red. Roman Pollak. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1966. – 88, 363 s., [9] k. tabl. : il., portr., mapy
2. AUTOBIOGRAFIA i powieść czyli pisarz i jego postacie / Małgorzata Czermińska. – Gdańsk : Wydaw. Morskie, 1987. – 202 s.
3. AUTOBIOGRAFIA : terapeutyczny wymiar pisania o sobie / Duccio Demetrio; tłum. Anna Skolimowska; przedm. Olga Czerniawska. – Kraków : „Impuls”, 2000. – 170 s.
4. AUTOBIOGRAFICZNY trójkąt : świadectwo, wyznanie i wyzwanie / Małgorzata Czermińska. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, cop. 2000. – 343 s. – (Horyzonty Nowoczesności; 10)
5. AUTOBIOGRAFIZM – przemiany, formy, znaczenia / red. Hanna Gosk, Andrzej Zieniewicz. – Warszawa : „Elipsa”, 2001. – 225 s. : err.
6. DLACZEGO autobiografizm : powieści autobiograficzne dwudziestolecia międzywojennego / Irena Skwarek. – Katowice : Uniw. Śląski, 1986. – 162 s. – (Prace Naukowe UŚ w Katowicach)
7. DOM w autobiografii i powieści o dzieciństwie / Małgorzata Czermińska // W: Przestrzeń i literatura : studia / red. M. Głowiński i A. Okopień-Sławińska. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1978. – S. 229-252
8. KARIERA autentyku / Jerzy Jarzębski // W: Studia o narracji : referaty na XVIII Konferencję Teoretycznoliteracką, Baranów Sandomierski, 2-7 lutego 1979 / red. Jan Błoński, Stanisław Jaworski, Janusz Sławiński. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1982. – S. 207-222

9. KRĘGI wajemniczenia : czytelnik, badacz, tłumacz, pisarz / Edward Balcerzan. – Kraków : Wydaw. Lit., 1982. – (S. 380-385: Powracająca fala autobiografizmu)
10. LEKSYKON szkolny : gatunki paraliterackie, publicystyczne i użytkowe / pod red. Marka Pytasza. – Gorzów Wlkp. : Silva rerum, 1993. – (S. 21-30: Autobiografia)
11. MAŁE formy literackie / Jan Trzynadłowski. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1977. – (S. 82-97: List i pamiętnik)
12. MIĘDZY autobiografią a literaturą / Regina Lubas-Bartoszewska. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1993. – 260 s.
13. NAD STAROPOLSKIMI pamiętnikami / Alojzy Sajkowski. – Poznań : Uniwersytet im. A. Mickiewicza, 1964. – 147 s.
14. PAMIĘTNIK a literatura / M. Grad // W: Naród – kultura – osobowość : księga poświęcona Profesorowi Józefowi Chałasińskiemu. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1983. – S. 111-121
15. PAMIĘTNIKARSTWO polskie XVIII wieku / Andrzej Cieński. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1992. – 203 s.
16. PAMIĘTNIKI 1891-1939 / Jan Błoński. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1985. – 149 s.
17. PAMIĘTNIKI Polaków : antologia pamiętnikarstwa polskiego / wybór, oprac. Bronisław Gołębiowski, Mieczysław Grad, Franciszek Jakubczak. – Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1982. – 3 t.
  - T. 1, Druga Rzeczpospolita 1918-1939. – 598 s.
  - T. 2, Wojna i rewolucja 1939-1948. – 566 s.
  - T. 3, Ludowa i socjalistyczna 1948-1978. – 656 s.
18. PĘPEK powieści : z problemów powieści autobiograficznej przełomu XIX i XX wieku / Jan Zieliński. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1983. – 159 s.
19. PISAĆ o sobie – dla siebie : wielogłos pamiętnikarski : antologia fragmentów wypowiedzi osobistych nadesłanych w odpowiedzi na apel ogłoszony w prasie krajowej na przełomie 1992 i 1993 roku / Regina Lubas-Bartoszyńska. – Sosnowiec : „Offmax”, 1994. – 141 s.; il.
20. POSTAWA autobiograficzna / Małgorzata Czermińska // W: Studia o narracji... / red. Jan Błoński, Stanisław Jaworski, Janusz Sławiński. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1982. – S. 226-230
21. PÓŁ wieku pamiętnikarstwa / wstęp, oprac. Franciszek Jakubczak; oprac. Stanisław Adamczyk, Stanisław Dykciński. – Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1971. – 378 s.

22. SŁOWNIK literatury polskiej XIX wieku / pod red. Józefa Bachorza i Aliny Kowalczykowej. – Vademecum Polonisty / red. Janusz Sławiński. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1995. – 1111 s.  
Hasła: autobiografia, dziennik, pamiętniki.
23. SŁOWNIK literatury polskiej XX wieku / zespół red. Alina Brodzka i in. – Vademecum Polonisty / red. Janusz Sławiński. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1992. – (S. 49-54: Autobiograficzne formy)
24. STRUKTURA relacji pamiętnikarskiej / Jan Trzynadłowski // W: Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigonia / red. Komitet. – Kraków : PWN, 1961. – S. 577-583
25. STUDIA językoznawcze nad pamiętnikami emigrantów / Barbara Szydłowska-Ceglowa. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1988. – 135 s. – (Prace Komisji Językoznawczej, t. 14)
26. STYLE wypowiedzi pamiętnikarskiej. – Kraków : Wydaw. Nauk. WSP, 1983. – 223 s. – (Prace Monograficzne WSP w Krakowie)
27. WARIACJE na temat pewnego paktu : o autobiografii / red. Regina Lubas-Bartoszyńska. – Kraków : Universitas, 2001. – 310 s. – (Horyzonty Nowoczesności)
28. „WIZJE splecione z historiami” : autobiografia liryczna poety / Małgorzata Łukaszuk-Piekara. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 2000. – 472 s.
29. ŻYCIE jako opowieść : analiza materiałów autobiograficznych w perspektywie socjologii wiedzy / Anna Giza. – Wrocław : Zakład Narod. im. Ossolińskich, 1991. – 219 s.

#### b. Artykuły

1. ANGIELSKIE „commonplace books” a polskie sylwy : z dziejów rękopiśmowit domowych w Europie / Joanna Partyka // P a m . Lit. – 1997, z. 2, s. 173-182
2. AUTENTYK i anegdota : zmierzch czy przetrwanie? / Regina Lubas-Bartoszyńska // P o e z j e . – 1988, nr 5, s. 40-51
3. AUTOBIOGRAFIA i autoportret / Michel Beaujour; przeł. Krystyna Falcicka // P a m . Lit. – 1979, z. 1, s. 317-336
4. AUTOBIOGRAFIA jako odtwarzanie / P. de Man // P a m . Lit. – 1986, z. 2
5. AUTOBIOGRAFIE jako materiał analizy socjologicznej / Józef Chałasiński // P a m . P o l. – 2000, nr 1/2, s. 19-30
6. AUTOBIOGRAFIZM, klęska czy szansa literatury / M. Dąbrowski // M i e s . Lit. – 1988, nr 1, s. 39-52

7. INTERNETOWE dzienniki / Katarzyna Długosz // *Prze gląd .* – 2001, nr 32, s. 38-39
8. MIĘDZY autobiografią i powieścią / Regina Lubas-Bartoszyńska // *Prz . Hum .* – 1987, nr 10, s. 103-118
9. NOWY wzorzec autobiografii / John Sturrock; przeł. Grażyna Cendrowska // *P a m . Lit .* – 1979, z. 1, s. 317-336
10. O WIARYGODNOŚCI dziennikowej formy przekazu / K. Adamczyk // *Ruch Lit .* – 1989, nr 1, s. 35
11. PAKT autobiograficzny / Philippe Lejeune // *Teksty .* – 1975, nr 5
12. PAMIĘTNIK jako problem poetyki historycznej / Andrzej Cieński // *Spraw. Wroc. Tow. Nauk .* – 1981, t. 36, s. 14-15
13. PAMIĘTNIK – ważny dokument historyczny / Jan Malanowski // *P a m . Pol .* – 2000, nr 1/2, s. 92-93
14. PAMIĘTNIKARSTWO jako metoda badania rzeczywistości społecznej / Andrzej Budzyński // *Biul IG S .* – 1997, nr 1/4, s. 147-171
15. PAMIĘTNIKI mówione – w poszukiwaniu pierwowzoru / Kazimierz Maciąg // *WSP Rzesz. Hist. Lit .* – 1997, z. 3, s. 77-94
16. PAMIĘTNIKI potrzeba zostawienia informacji o sobie i swoim pokoleniu / Franciszek Jakubczak // *Polit. Spot .* – 2000, nr 2, s. 37-38
17. POLSKIE pamiętnikarstwo konkursowe : ideologia w autobiografii, autobiografia w ideologii / Hanna Palska // *Ask .* – 1997, nr 1/2, s. 9-17
18. POWIEDZIANE i nie wypowiedziane w tekstach dziennikowych / Regina Lubas-Bartoszyńska // *Ruch . Lit .* – 1998, z. 6, s. 781-790
19. PÓŁ WIEKU sporu o inteligencką i powszechną autobiografię społeczeństwa / Franciszek Jakubczak // *P a m . Pol .* – 2000, nr 1/2, s. 94-104
20. PRAWO do milczenia / Grażyna Borkowska // *Tyg . Powsz .* – 2000, nr 42, s. 10
21. PROBLEM przyszłości w tekstach autobiograficznych / Regina Lubas-Bartoszyńska // *Prz . Hum .* – 1990, nr 1, s. 51-72
22. STYL autobiografii / Jan Starobiński; przeł. Władysław Kwiatkowski // *P a m . Lit .* – 1979, z. 1, s. 307-316
23. STRUKTURA prawdy w autobiografii / R. Pascal // *Punkt .* – 1978, nr 4
24. U POCZĄTKÓW autobiografii staropolskiej : kryteria : konteksty / H. Popławska // *Gdańskie Zeszyty Hist .* – 1987, nr 30, s. 107-126
25. WARUNKI i ograniczenia autobiografistyki / Georges Gusdorf; przeł. J. Barczyński // *P a m . Lit .* – 1979, z. 1, s. 261-278
26. WYOBRAŻNIA stawia veto : teoria autobiografii / Louis A. Renza; przeł. M. Orkan // *P a m . Lit .* – 1979, z. 1, s. 272-306



27. ZAPROSZENIE do wiwisekcji / Andrzej Kijowski // Tyg. Kult. – 1961, nr 10
28. ZBIORY oraz placówki pamiętnikarstwa polskiego o polonijnego / Franciszek Jakubczak // Nauka. – 1998, nr 3, s. 125-140
29. ZEMSTA Gombrowicza / Włodzimierz Paźniewski // Nowe Książ. – 1997, nr 5, s. 73

## **II. Słynne dzieła autobiograficzne literatury światowej (wybór)**

### **– Abelard Pierre**

1. HISTORIA moich niedoli / Pierre Abelard; przedm. Andrzej Nowicki; tłum. Leon Joachimowicz. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1952. – 193 s. : portr.

### **– Beauvior Simone de**

1. PAMIĘTNIK statecznej panienci / Simone de Beauvior; tłum. Hanna Szumańska-Grossowa. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1960. – 464 s.
2. SIŁA rzeczy / Simone de Beauvior; tł. z fr. Jerzy Pański. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1967. – 2 t.  
T. 1. – 332 s.  
T. 2. – 436 s.

### **– Cardano Girdamo**

1. AUTOBIOGRAFIA / Girdamo Cardano; wstęp, tłum. i oprac. Jerzy Ochman. – Wrocław : Ossolineum, 1974. – 364 s.

### **– Cellini Benvenuto**

1. BENVENUTA Celliniego żywot własny spisany przez niego samego / Benvenuto Cellini; tłum. Leopold Staff. – [Wyd. 6 powojenne]. – Warszawa : „Alfa-Wero”, 1994. – 542 s. – (Rara Avis)

### **– Chateaubriand Francois Rene**

1. PAMIĘTNIKI za grobu / Francois Rene Chateaubriand; tłum., przedm. Joanna Guze. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1991. – 666 s.

### **– Claudel Paul**

1. DZIENNIK 1904-1955 / Paul Claudel; tłum., wybór, wstęp Julian Rogoziński. – Warszawa : Instytut Wydaw. PAX, 1977. – 517 s.

– **Dostojewski Fiodor**

1. Z NOTATNIKÓW / Fiodor Dostojewski; tłum., wstęp, przypisy Zbigniew Podgórzec. – Warszawa : Czytelnik, 1979. – 385 s.
2. DZIENNIK pisarza / Fiodor Dostojewski; tł. z ros. Maria Leśniewska. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1982. – 3 t.
  - T. 1, 1847-1874. – 446 s.
  - T. 2, 1876. – 380 s.
  - T. 3, 1877-1881. – 476 s.

– **Gide Andre**

1. DZIENNIK / Andre Gide; aut. wyb., tłum. Joanna Guze. – Warszawa : „Krağ”, 1992. – 313 s.; 1 fot.

– **Goethe Johann Wolfgang**

1. Z MOJEGO życia : zmyślenia i prawdy / Johann Wolfgang Goethe; tłum. Aleksander Gutry. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1957. – 2 t.
  - T. 1. – 519 s.
  - T. 2. – 399 s.

– **Green Julien**

1. DZIENNIK / Julien Green; wybrał, tłum. Julian Rogoziński. – Warszawa : Instytut Wydaw. PAX, 1972. – 794 s.

– **Jaspers Karl**

1. AUTOBIOGRAFIA filozoficzna / Karl Jaspers; tłum. Stanisław Tyrowicz. – Toruń : Comer, 1993. – 146 s.; fot., portr., err. – (Biblioteka Filozofów)

– **Loyola Ignacy**

1. AUTOBIOGRAFIA / Ignacy Loyola; tłum. Mieczysław Bednarz; przedm. Henryk Fros. – Kraków : Wydaw. WAM, 1993. – 97 s.

– **Mann Thomas**

1. DZIENNIKI : wybór / Thomas Mann; tłum. Irena Naganowska, Egon Naganowski. – Poznań : Rebis, 1995. – 3 l.
  - T. 1, 1918-1921. – 320 s.
  - T. 2, 1933-1934. – 368 s.
  - T. 3, 1935-1936. – 384 s.

– **Pepys Samuel**

1. **DZIENNIK** Samuela Pepysa / Samuel Pepys; wybór, tłum., przypisy Maria Dąbrowska; posłowie Julian Hochfeld. – Wyd. 4. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1978. – 2 t.  
T. 1. – 615 s.  
T. 2. – 458 s.

– **Popper Karl P.**

1. **NIEUSTANNE** poszukiwania : autobiografia intelektualna / Karl R. Popper; tłum. Adam Chmielewski. – Kraków : „Znak”, 1997. – 302 s. : 2 rys., 1 wykr.

– **Rousseau Jan Jakub**

1. **WYZNANIA** : (wybór) / Jan Jakub Rousseau; przeł. Tadeusz Żeleński (Boy); oprac. Ewa Rządowska. – Wrocław; Kraków : Zakład Narod. im. Ossolińskich, 1978. – 596 s. – (Biblioteka Narodowa. Seria II)

– **Russel Bertrand**

1. **AUTOBIOGRFIA 1944-1967** / Bertrand Russel; tłum. Ewa Życieńska. – Warszawa : „Czytelnik”, 1999. – 310 s. : 1 portr. – (Autobiografie Intelektualne)
2. **PORTRETY** z pamięci / Bertrnad Russel; tłum. Adam Chmielewski. – Wrocław : „W Kolorach Tęczy”, 1995. – 90 s.

– **Sacharow Andriej**

1. **WSPOMNIENIA** / Andriej Sacharow. – Warszawa : Pomost, 1991. – 3 t.  
T. 1: tłum. Danuta Ulicka; wstęp Zbigniew Romaszewski. – 204 s., [16] s. portr  
T. 2: tłum. Aleksander M. Bogdański. – 347 s., [16] s. tabl. : fot., portr.  
T. 3: Gorki, Moskwa i gdzie indziej / tłum. Zofia Gadzinianka. – 184 s., [16] s. tabl. : fot., portr.

– **Sartre Jean-Paul**

1. **SŁOWA** : wspomnienia / Jean-Paul Sartre; tłum. Julian Rogoziński. – Wyd. 2. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1968. – 203 s.

– **Stendhal**

1. DZIENNIK : wybór / Stendhal; wybór, tłum. Felicja Śniatecka-Wowerowa; postłowie Maria Dramińska-Joczowa. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1973. – 481 s.

– **Teresa od Dzieciątka Jezus, św.**

1. DZIEJE duszy czyli Żywoć Teresy od Dzieciątka Jezus i od Najśw. Oblicza, karmelitanki bosej, 1873-1897, przez nią samą skreślony : listy : poezje. – [Poznań : Księgarnia Świętego Wojciecha, 2002]. – 372 s. : il.

– **Teresa Benedykta od Krzyża, św.**

1. ŚWIATŁOŚĆ w ciemności : wybór pism duchownych. T. 1, Autobiografia / Edyta Stein [imię zakonne] Teresa Benedykta od Krzyża; tłum. Immaculata J. Adamska. – Kraków : Wydaw. OO. Karmelitów Bosych, 1977. – 287 s., portr.

– **Twain Mark**

1. AUTOBIOGRAFIA / Mark Twain; opr. Charles Neider; tłum., przedm. Piotr Skurowski. – Warszawa : „Czytelnik”, 1993. – 583 s.; fot., portr.

– **Voltaire**

1. PAMIĘTNIKI / Voltaire; tłum. Stanisław Fiszer; przedm. Jan Baszkiewicz. – Warszawa : „Książka i Wiedza”, 1994. – 94 s., [16] s. tabl.; il., faks., fot.

**III. Polskie pamiętniki i wspomnienia – wybór do końca XIX w.**

– **Fredro Aleksander**

1. TRZY po trzy : pamiętniki z epoki napoleońskiej / Aleksander Fredro; przedm. Adam Grzymała-Siedlecki; wydał, wstęp., uzupełn. Henryk Mościcki. – Wyd. 2. – Warszawa : Książka i Wiedza, 1957. – 237 s. : il., portr.

– **Koźmian Kajetan**

1. PAMIĘTNIKI / Kajetan Koźmian. T. 1-3. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1972. – 3 t. (363; 355; 588 s.)

– **Karpiński Franciszek**

1. PAMIĘTNIKI / Franciszek Karpiński; przedm. Piotr Chmielowski. – Warszawa : Granowski i Sikorski, 1898. – 168 s.

– **Kitowicz Jędrzej**

1. PAMIĘTNIKI czyli Historia polska / Jędrzej Kitowicz; opr., przedm. Przemysława Matuszewska; koment. Zofia Lewinówna. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1971. – 805 s., [9] k. tabl. : il., portr. – (Biblioteka Pamiętników Polskich i Obcych / red. Waław Zawadzki)

– **Kraszewski Józef Ignacy**

1. PAMIĘTNIKI / Józef Ignacy Kraszewski; oprac. Wincenty Danek. – Wyd. 4. – Wrocław; Kraków : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1972. – 22, 472 s., portr. – (Biblioteka Narodowa. Seria I; nr 207)

– **Niemcewicz Julian Ursyn**

1. PAMIĘTNIKI czasów moich / Julian Ursyn Niemcewicz; oprac., wstęp Jan Dilm; przyp. Zofia Lewinówna. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1957. – (Biblioteka Pamiętników Polskich i Obcych / red. Waław Zawadzki)
  - T. 1. – 442 s., [17] k. tabl. : portr.
  - T. 2. – 446 s., [17] k. tabl. : portr.

– **Pasek Jan Chryzostom**

1. PAMIĘTNIKI / Jan Chryzostom Pasek; opr. Roman Pollak. – [Wyd. 13]. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1989. – 327 s.

– **Słowacki Juliusz**

1. RAPTULARZ 1843-1849 / Juliusz Słowacki; opr. Marek Troszyński. – 1 całkowite wyd. wraz z p. – Warszawa : „Topos”, 1996. – XXIII, 340 s.
2. URYWKI z pamiętnika i wybór listów / Juliusz Słowacki; wydał, objaśnił Manfred Kridl. – Warszawa : Gebethner i Wolff, 1922. – 257 s.

**IV. Utwory autobiograficzne pisarzy polskich – XX wiek (wybór)**

– **Andrzejewski Jerzy**

1. Z DNIA na dzień : dziennik literacki 1972-1979 / Jerzy Andrzejewski. T. 1-2. – Warszawa : Czytelnik, 1983. – 2 t. (444; 598 s.)

– **Bąk Wojciech**

1. WYZNANIA i wyzwania : wybór pism / Wojciech Bąk; wybór, przedm. Stefan Jończyk. – Warszawa : Instytut Wydaw. PAX, 1968. – 365 s.

– **Białoszewski Miron**

1. PAMIĘTNIK z powstania warszawskiego / Miron Białoszewski. – [Wyd. 8 i e. 7]. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1990. – 259 s.

– **Brandstaetter Roman**

1. PRZYPADKI mojego życia / Roman Brandstaetter; ilustr. Andrzej Jeziorowski. – [Wyd. 2]. – Poznań : „W Drodze”, 1992. – 318 s.; il.

– **Brandys Marian**

1. DZIENNIK 1976-1977 / Marian Brandys. – Warszawa : Iskry, 1996. – 364 s.
2. DZIENNIK 1972 / Marian Brandys. – Warszawa : Iskry, 1996. – 184 s.
3. DZIENNIK 1978 / Marian Brandys. – Warszawa : Iskry, 1997. – 207 s.

– **Bratny Roman**

1. PAMIĘTNIK moich książek / Roman Bratny. – Warszawa : Czytelnik, 1978. – T. 1. – 217 s.

– **Brzozowski Stanisław**

1. PAMIĘTNIK / Stanisław Brzozowski; opr. Oskar Katzenelenbogen; przedm. Andrzej Mencwel. – Warszawa : „Czytelnik”, 2000. – 187 s. : il.

– **Czapski Józef**

1. NA NIELUDZKIEJ ziemi / Józef Czapski. – Warszawa : Czytelnik, 1990. – 431 s., [12] s. tabl.; faks., fot., portr.
2. WYRWANE strony / Józef Czapski. – [B.m.] : Les Editions Noir sur Blanc, 1993. – 333 s., [20] k. fot.

– **Dąbrowska Maria**

1. DZIENNIKI. – T. 1-5 / Maria Dąbrowska; wybór, wstęp, przyp. Tadeusz Drewnowski. – Warszawa : Czytelnik, 1988. – 5 t.
  - T. 1, 1914-1932. – 430 s.
  - T. 2, 1933-1945. – 462 s.
  - T. 3, 1945-1950. – 382 s.
  - T. 4, 1951-1957. – 366 s.
  - T. 5, 1958-1965. – 427 s.

– **Dobraczyński Jan**

1. TYLKO w jednym życiu : wspomnienia / Jan Dobraczyński. – Wyd. 2 posz. – Warszawa : Instytut Wydaw. PAX, 1977. – 459 s., [17] k. tabl. : il., portr.

– **Giedroyc Jerzy**

1. AUTOBIOGRAFIA na cztery ręce / Jerzy Giedroyc; opr. Krzysztof Pomian. – Wyd. 1 w tej ed. – Warszawa : „Czytelnik”, 1999. – 388 s., [56] s. tabl. : faks., fot., portr. – (Biblioteka „Czytelnika”)

– **Gombrowicz Witold**

1. WSPOMNIENIA polskie / Witold Gombrowicz; red. Barbara Górską., Małgorzata Nycz; przedm., red. Jerzy Jarzębski; red. Jan Błoński. – Wyd. 1 w tej ed. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1996. – 320 s.

– **Hemar Marian**

1. AWANTURY w rodzinie / Marian Hemar. – Wyd. 2. – Londyn : Polska Fundacja Kulturalna, 1994. – 405 s.

– **Hłasko Marek**

1. PIĘKNI dwudziestoletni / Marek Hłasko. – Warszawa : „Alfa”, 1998. – 174 s. – (Seria z Tukanem)

– **Herling-Grudziński Gustaw**

1. INNY świat : zapiski sowieckie / Gustaw Herling-Grudziński. – Wyd. 9. – Warszawa : Czytelnik, 1996. – 324 s. : portr.
2. DZIENNIK pisany nocą 1971-1972 / Gustaw Herling-Grudziński; wstęp Krzysztof Pomian. – Warszawa : Czytelnik, 1995. – 270 s. – (Pisma zebrane / Gustaw Herling-Grudziński; 3)
3. DZIENNIK pisany nocą 1973-1979 / Gustaw Herling-Grudziński; [posł., nota o aut. Zdzisław Kudelski]. – Warszawa : „Czytelnik”, 1995. – 481 s. – (Pisma zebrane / Gustaw Herling-Grudziński; 4)
4. DZIENNIK pisany nocą 1980-1983 / Gustaw Herling-Grudziński. – Warszawa : „Czytelnik”, 1996. – 408 s. – (Pisma zebrane / Gustaw Herling-Grudziński; 5)
5. DZIENNIK pisany nocą 1984-1988 / Gustaw Herling-Grudziński. – Warszawa : „Czytelnik”, 1996. – 513 s. – (Pisma zebrane / Gustaw Herling-Grudziński; 6)

6. DZIENNIK pisany nocą 1989-1992 / Gustaw Herling-Grudziński. – Warszawa : „Czytelnik”, 1997. – 492 s. – (Pisma zebrane / Gustaw Herling-Grudziński; 7)
7. DZIENNIK pisany nocą 1993-1996 / Gustaw Herling-Grudziński. – Warszawa : „Czytelnik”, 1998. – 769 s. – (Pisma zebrane / Gustaw Herling-Grudziński; 10)
8. DZIENNIK pisany nocą 1997-1999 / Gustaw Herling-Grudziński. – Warszawa : „Czytelnik”, 2000. – 398 s. – (Pisma zebrane. Seria 2 / Gustaw Herling-Grudziński; pod red. Zdzisława Kudelskiego: t. 11)
9. DZIENNIK pisany nocą / Gustaw Herling-Grudziński; wyboru dokonał Henryk Chłystowski. – Warszawa : „Czytelnik”, 2001. – 535 s. : il. – (Pisma wybrane / Gustaw Herling-Grudziński; 2)

– **Illakowiczówna Kazimiera**

1. ŚCIEŻKA obok drogi / Kazimiera Illakowiczówna; ilustr. Marek Łukasik. – Warszawa : „Zetpress”, 1989. – 335 s.; il.

– **Iwaszkiewicz Jarosław**

1. NOTATKI : 1939-1945 / Jarosław Iwaszkiewicz; opr. Anna Iwaszkiewiczowa; red., przedm. Andrzej Zawada. – Wrocław : Wydaw. Dolnośląskie, 1991. – 170 s., [28] s. tabl.; faks., fot., portr. – (Z Brulionów)

– **Jasienica Paweł**

1. PAMIĘTNIK / Paweł Jasienica. [Wyd. 2]. – Warszawa : „Czytelnik”, 1993. – 187 s.; fot., portr.

– **Kisielewski Stefan**

1. DZIENNIKI / Stefan Kisielewski; przedm. Ludwik Bohdan Grzeniewski. – Wyd. 1 (w tej ed.). – Warszawa : „Iskry”, 2001. – 974 s., [40] s. il.

– **Kossak Zofia**

1. NA EMIGRACJI / Zofia Kossak; oprac. Mirosława Palaszewska. – Wyd. 1. – Warszawa : Rytm, 1998. – 399 s.
2. POŻOGA / Zofia Kossak; przedm. Stanisław Ślabro. – Wrocław : Wyd. Dolnośląskie, 1998. – 368 s. – (Biblioteka Klasyki)

– **Kuncewiczowa Maria**

1. FANTOMY / Maria Kuncewiczowa. – Wyd. 5. – Warszawa : Instytut Wydaw. PAX, 1982. – 246 s.



2. KLUCZE / Maria Kuncewiczowa. – Wyd. 3. – Warszawa : Czytelnik, 1959. – 266 s.
3. NATURA / Maria Kuncewiczowa. – Wyd. 2. – Warszawa : Instytut Wydaw. PAX, 1982. – 251 s.
4. PRZEŻROCZA / Maria Kuncewiczowa; lektor Zofia Kucówna. – Warszawa : Polski Związek Niewidomych, 1987. – 6 kaset

– **Lechoń Jan**

1. DZIENNIK / Jan Lechoń; przedm. Roman Loth. – [Wyd. 1 krajowe]. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1992. – 509 s.

– **Miłosz Czesław**

1. RODZINNA Europa / Czesław Miłosz. – Warszawa : Czytelnik, 1990. – 316 s.
2. WYPRAWA w dwudziestolecie / Czesław Miłosz. – Kraków : Wydaw. Literackie, 2000. – 609 s.

– **Nałkowska Zofia**

1. DZIENNIKI czasu wojny / Zofia Nałkowska; wstęp, oprac., przypisy Hanna Kirchner. – Warszawa : Czytelnik, 1970. – 505 s. : portr.
2. DZIENNIKI / Zofia Nałkowska; wstęp, oprac., przypisy Hanna Kirchner. – Warszawa : Czytelnik, 1975. – 3 t.
  - T. 1, 1899-1905. – 1975. – 442 s., tabl., il
  - T. 2, 1909-1917. – 1976. – 511 s., tabl., il.
  - T. 3, 1918-1929. – 1980. – 495 s., tabl., il.
  - T. 3. Cz. 1, 1930-1934. – 1988. – 482 s.
  - T. 3. Cz. 2, 1935-1939. – 1988. – 511 s.

– **Newerly Igor**

1. ZOSTAŁO z ucztę bogów / Igor Newerly; przedm. Andrzej Mencwel. – Warszawa : Czytelnik, 1988. – 456 s.

– **Piętak Stanisław**

1. NOTATNIK poetycki / Stanisław Piętak; przedm. Anna Kamieńska. – Warszawa : Ludowa Spółdz. Wydaw., 1966. – 82 s.

– **Pigoń Stanisław**

1. Z KOMBORNI w świat : wspomnienia młodości / Stanisław Pigoń; [wstęp, przypisy, indeks Czesław Klak]. – [Wyd. 5]. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1983. – 334 s., [16] s. tabl. : fot., portr.
2. Z PRZĘDZIWA pamięci : urywki wspomnień / Stanisław Pigoń. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1968. – 281 s., [7] k. tabl. : il., portr.

– **Prorok Leszek**

1. SMUTNE pół rycerzy żywych : wspomnienia / Leszek Prorok; opr. Jacek Bierezin. – Warszawa : Niezależna Oficyna Wydaw., 1989. – 121 s.

– **Samozwaniec Magdalena**

1. ZALOTNICA niebieska / Magdalena Samozwaniec. – [Wyd. 3]. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1992. – 371 s. – (Wielki Świat „Ciekawi Ludzie)
2. MARIA i Magdalena / Magdalena Samozwaniec. – [Wyd. 9]. – Szczecin : „Glob”, 1989. – 2 cz. – (269; 243 s.)

– **Ślonimski Antoni**

1. WSPOMNIENIA warszawskie / Antoni Ślonimski. – Wyd. 2. – Warszawa : Czytelnik, 1987. – 77 s.

– **Stempowski Stanisław**

1. PAMIĘTNIKI – 1870-1914 / Stanisław Stempowski; wstęp Maria Dąbrowska. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1953. – 425 s. : il., portr.

– **Szczypiorski Andrzej**

1. Z NOTATNIKA stanu wojennego / Andrzej Szczypiorski. – Poznań : Kantor Wydaw. SAWW, 1989. – 149 s.

– **Tyrmand Leopold**

1. DZIENNIK 1954 / Leopold Tyrmand; przedm. Jan Zieliński. – [Wyd. krajowe 1]. – Warszawa : Res Publica, 1989. – 381 s.
2. ZAPISKI dyletanta / Leopold Tyrmand; tłum. Małgorzata Wołanin. – Warszawa : ROK Corporation, 1991. – 240 s.

– **Wańkowicz Melchior**

1. PROSTO od krowy / Melchior Wańkowicz. – Warszawa : Iskry, 1965. – 120 s.

2. SZCZENIĘCE lata / Melchior Wańkowicz. – [Wyd. 5]. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1987. – 142 s.
3. TĘDY i owędy / Melchior Wańkowicz. – Wyd. 4. – Warszawa : Iskry, 1982. – 363 s.

– **Wat Aleksander**

1. MÓJ wiek : pamiętnik mówiony / Aleksander Wat; przedm., opr. Czesław Miłosz; opr. Lidia Ciolkoszowa. – Warszawa : Czytelnik, 1990. – 2 cz. (367; 381 s.); fot., portr.
2. DZIENNIK bez samogłosek / Aleksander Wat; opr. Krzysztof Rutkowski. – Warszawa : „Czytelnik”, 1990. – 316 s.; fot., portr.

– **Wierzyński Kazimierz**

1. PAMIĘTNIK poety / Kazimierz Wierzyński; wstęp, przypisy Paweł Kądziała. – Warszawa : Interim, 1991. – 486 s.

– **Wolska Maryla, Obertyńska Beata**

1. WSPOMNIENIA / Maryla Wolska, Beata Obertyńska. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1974. – 622 s., [40] k. tabl. : il., portr.

– **Żeleński (Boy) Tadeusz**

1. PISMA / Tadeusz (Boy) Żeleński; red. Henryk Markiewicz. – Warszawa : Państw. Instytut Wydaw., 1950. – Znasz li ten kraj?... i inne wspomnienia / oprac. Władysław Kopaliński. – 1956. – 581 s.

– **Żeromski Stefan**

1. DZIENNIKI / Stefan Żeromski; przedm. A. Wasilewski; przypisy J. Kądziała. T. 1-3. – Warszawa : Czytelnik, 1953-1954  
T. 1, 1882-1886. – 562 s., tabl. : il., portr.  
T. 2, 1886-1887. – 642 s., tabl. : il., portr.  
T. 3, 1888-1891. – 701 s., tabl. : il., portr.
1. DZIENNIKÓW tom odnaleziony / Stefan Żeromski; wydał z autografu, wstęp, przyp. J. Kądziała. – Warszawa : Czytelnik, 1973. – 286 s., [8] k. tabl. : il., portr.

– **Żmichowska Narcyza (Gabriella)**

1. ŚCIEŻKI przez życie : wspomnienia / Narcyza (Gabriella) Żmichowska; oprac. Romankówna Mieczysława; wstęp Zofia Kossak. – Wrocław : Zakł. Narod. im. Ossolińskich, 1961. – 333 s., [8] k. tabl. : portr.

Andrzej Dudziak  
Dział Instrukcyjno-Metodyczny

## TELEWIZJA W POLSCE. 50 ROCZNICA PIERWSZEJ EMISJI

Próby telewizyjnej transmisji podjęto w Polsce w 1938 roku. Zaawansowane prace nad techniką przesyłania obrazu przerwał jednak wybuch wojny. Wznowiono je w Państwowym Instytucie Telekomunikacji (później Instytucie Łączności), co doprowadziło do emisji pierwszego programu 25 października 1952 roku.

W 1956 roku zakupiono wóz transmisyjny, zaczęły powstawać ośrodki telewizyjne w większych miastach. W Poznaniu w czerwcu 1956 roku dokonano próbnej emisji, a pierwszą transmisję telewizyjną nadano 1 maja 1957 roku.

Zmieniał się także stosunek władz do nowego medium: od pobłażliwego traktowania „nowinki technicznej” do wykorzystywania programów dla kształtowania poglądów i nastrojów społecznych.

Współczesna telewizja polska swój aktualny wizerunek zawdzięcza przemianom społecznym zapoczątkowanym w 1989 roku, które doprowadziły do stworzenia zrębów obecnego systemu radiowo-telewizyjnego. Obok telewizji publicznej współistnieją w nim stacje komercyjne, co stwarza możliwość weryfikacji podanych treści. Szczególne znaczenie miało powołanie 1 stycznia 1994 roku „Telewizji Polskiej – Spółki Akcyjnej”, w miejsce dawnego Komitetu ds. Radia i Telewizji. W tym samym roku (1 czerwca) uruchomiono w Poznaniu program regionalny „PTV-3”.

Rozwój techniki stworzył niewyobrażalne dotąd możliwości (telewizja satelitarna, kablowa, cyfrowa), co wykorzystuje również telewizja polska.

Dla przypomnienia dziejów „szklanego ekranu” w minionym półwieczu prezentujemy niniejsze zestawienie. Całość zebranego materiału podzielono na trzy części. Pierwsza z nich ukazuje rozwój telewizji, natomiast kolejne gromadzą publikacje o ludziach tworzących to medium oraz o funkcjonowaniu telewizji w kulturze i świadomości społecznej. Zebrane publikacje są wyborem pozycji zwartych (od 1970 roku) oraz artykułów (1996-2002).

Tematykę mediów prezentowaliśmy wcześniej w „Poradniku Bibliograficzno-Metodycznym”: 1997 nr 2 – „Radio i telewizja – świat, Polska, ośrodki poznawcze”; 2001 nr 2 – „Środki masowego przekazu we współczesnym świecie”.

## A. Rozwój telewizji w Polsce

1. BRYTYJSKI model komercjalizacji i początki transformacji telewizji w Polsce / Krystyna Doktorowicz, Wiesław Dudek. – Katowice : UŚ, 1995. – 87 s. : 1 mapa. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 1476)
2. 20 [DWADZIEŚCIA] lat Ośrodka Telewizji Polskiej w Łodzi : 1956-1976 / organizatorzy wystawy Ośrodek Telewizji Polskiej w Łodzi, Muzeum Historii Miasta Łodzi; [red. katalogu Mieczysław Kuźmicki, Mieczysław Kucner]. – Łódź : [s.n., 1976]. – [8] k. : il., portr.
3. HISTORIA radiofonii i telewizji w Polsce / Stanisław Miszczak. – Warszawa : Wydaw. Komunikacji i Łączności, 1972. – 576 s. : il.
4. LATA świetlne za Ameryką / Tomasz Lis; rozm. przepr. Igor Zalewski, Piotr Zaremba // *Nowe Państwo*. – 2001, nr 1, s. 13-15  
Różnice między telewizją polską i amerykańską.
5. MEDIA i dziennikarstwo w Polsce 1989-1995 / pod red. Gerda G. Koppeera, Ignacego Rutkiewicza, Kathariny Schliep. – Kraków : Ośrodek Badań Prasoznawczych Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1996. – 263 s.
6. MEDIA w Polsce w XX wieku : prasa : radio : telewizja : reklama : public relations : badania rynku / red. Renata Gluza. – Poznań : Press, 1999. – 286 s.
7. NA koszalińskiej antenie : [1953-1978 / red. Władysław Król, Czesław Kuriata i Zdzisław Wieliczko]; Komitet do spraw Radia i Telewizji, Rozgłośnia PR [Polskiego Radia] i TV [Telewizja] w Koszalinie. – Koszalin : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1978. – 61 s. : il., portr.
8. NASZA babcia – telewizja : 50 lat temu w Warszawie odbyły się pierwsze pokazy telewizyjne / Iwona Konarska // *Przegląd*. – 2001, nr 51, s. 40-42
9. NIEPUBLICZNA telewizja / Jan Maria Jackowski; rozm. przepr. Maciej Piotrowski // *Tyg. Solid*. – 2000, nr 13, s. 3
10. POCZĄTKI jedenastej muzy w Polsce / Jerzy Myśliński // *Zesz. Wszecn. Świętokrz.* – 1995, z. 2, s. 7-29
11. PODWÓJNY jubileusz / oprac. Krystyna Suchan. – Poznań : Miejska Biblioteka Publiczna im. E. Raczyńskiego w Poznaniu; Komitet d/s Radia i TV „Polskie Radio i Telewizja. Ośrodek Radiowo-Telewizyjny w Poznaniu, 1987. – 20 s.
12. POLSKIE media katolickie 1989-1999 : radiofonia, telewizja, agencja informacyjna, internet / Marcin Habryń // *Zesz. Prasozn.* – 1999, nr 3/4, s. 128-143

13. POZNAŃSKIE anteny : praca zbiorowa / pod red. Stanisława Kubiaka. – Warszawa : Wydaw. Radia i Telewizji, 1975. – 182 s.
14. RADIOFONIA i telewizja w XXV-leciu / Stanisław Miszczak. – Warszawa : Wydaw. Radia i Telewizji, 1969. – 173 s. : il.
15. RADIOFONIA i telewizja w świetle 1920-1970 / Stanisław Miszczak. – Warszaw : Wydaw. Radia i Telewizji, 1971. – S. 152-167 : Polska
16. 60 [SZEŚĆDZIESIĄT lat] Radio Poznań, 30 [trzydzieści] Telewizja / [oprac. całości Stanisław Kamiński]. – Poznań : Ośrodek Radiowo-Telewizyjny, [1987]. – [16] s. : fot., portr., rys.
17. „...telewizji się Wam zachciało”: 45 lat Telewizji Poznań / Olga Kunze // I K S. – 2002, nr 7/8, s. 38

### **B. Ludzie telewizji – sylwetki, wspomnienia, publicystyka**

1. BLIŻEJ świata [czyli O ludziach TV – telewizji i telewidzach] / Jerzy Klechta. – Warszawa : „Świat” : DSP [Dom Słowa Polskiego], 1991. – 112 s.
2. BYŁEM dziennikarzem / Wojciech Reszczyński. – Warszawa : „Optima”, [1991]. – 204 s.
3. FAKTY, plotki, anegdotki / Alina Budzińska; il. Gwidona Mikłaszewskiego. – Katowice : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1987. – 206 s. : il.
4. PASJANS telewizyjny / Tadeusz Kraśko. – Warszawa : „BGW”, 1992. – 167 s.
5. RANKING prezenterów wiadomości / Idalia Mirecka // *Prze gląd*. – 2000, nr 22, s. 15
6. 625 [SZEŚĆSET dwadzieścia pięć] linii za kulisami telewizji / Tadeusz Kurek. – Warszawa : Wydaw. Radia i Telewizji, 1986. – 209 s.
7. TAJEMNICE DT [Dziennika Telewizyjnego] / Marek Barański. – [Warszawa] : „BGW”, [1991]. – 85 s.
8. TELEDYNASTIA ; od Klossa do Owsiaaka / Witold Filler. – Warszawa : Philip Wilson, 2000. – 287 s. : il.
9. TELEWIZJA i sport / Bogdan Tuszyński. – Warszawa : „BGW”, 1996. – 299 s. : il.
10. TELEWIZJA naga / Aleksandra Jakubowska, Jacek Snopkiewicz. – Warszawa : „Alfa”, 1991. – 258 s. : fot., portr.
11. TELEWIZJA, radio, ludzie / Marcin Czerwiński. – Warszawa : Wydaw. Radia i Telewizji, 1979. – 135 s.
12. TELEWIZYJNY alfabet wspomnień w porządku niealfabetycznym / Jerzy Gruza. – Warszawa : „Muza”, 2000. – 385 s. : il. – (Sami Swoi)

13. TERAZ ja... : 99 pytań do mistrzyni telewizyjnego wywiadu / Irena Dziezdic. – Warszawa : „Reporter”, 1992. – 298 s.
14. TYTANI mikrofonu / Bogdan Tuszyński. – Warszawa : „BGW”, 1992. – 194 s., [16] s. tabl. : portr.  
M.in. o telewizji.
15. ZAWÓD – korespondent / Tomasz Lis. – Warszawa : „Media Artis” : „Anamix”, 1997. – 309 s. : il.
16. ZAWÓD – prezenter / Idalia Mirecka // *Przeгляд*. – 2000, nr 45, s. 16
17. ZNAM was wszystkich / Jerzy Ambroziewicz. – Warszawa : „BGW”, 1993. – 227 s., [32] s. tabl. : faks., fot., portr.

### **C. Telewizja w kulturze i świadomości społecznej**

#### Pozycje zwarte

1. EUROPEJSKA telewizja publiczna : zmiana modelu w Europie Zachodniej / Krystyna Doktorowicz. – Katowice : Wydaw. UŚ, 1995. – 56 s. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Telewizja, Radio, Film; nr 1530)
2. INTERPELACJE : kulisy manipulacji / Jan M. Jackowski, Szczepa Żaryn. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza J & K, 1991. – 127 s.
3. MIĘDZYKRAJOWE organizacje radiowo-telewizyjne oraz współpraca i wymiana radiowo-telewizyjna za ich pośrednictwem w latach 1925-1985 / Mieczysław Kuźniak; Ośrodek Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych. – Warszawa : Wydawnictwa Radia i Telewizji, 1985. – 200 s. – (Komitet do Spraw Radia i Telewizji „Polskie Radio i Telewizja”; 172)
4. NIKT nie rodzi się telewizzem : człowiek, kultura, audiowizualność / Karina Banaszkiewicz. – Kraków : „Nomos”, 2000. – 191 s. : il.
5. OBECNA nieobecność : aktorski bojkot telewizji i radia w stanie wojennym / Małgorzata Molęda-Zdziech. – Warszawa : Oficyna Naukowa, 1998. – 163 s.
6. OGLĄDANIE i inne przyjemności kultury popularnej / Wiesław Godzic. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, cop. 1996. – 238 s.
7. PEJZAŻE audiowizualne : telewizja, wideo, komputer / wybór, wstęp i oprac. Andrzej Gwóźdź. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, cop. 1997. – 372 s.
8. PODGLĄDANIE na odległość / Krzysztof Teodor Toeplitz. – Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1979. – 200 s.

9. PRASA, radio i telewizja w świecie : informator : praca zbiorowa / pod red. Bartłomieja Golki. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1980. – 278 s. : tab.
10. PSYCHOLOGICZNE aspekty odbioru telewizji / pod red. Piotra Francuza. – Lublin : TN KUL, 1999. – 256 s. : il. – (Prace Wydziału Nauk Społecznych / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; 53)
11. 625 [SZEŚĆSET dwadzieścia pięć] linii za kulisami telewizji / Tadeusz Kurek. – Warszawa : Wydawnictwa Radia i Telewizji, 1986. – 209 s., [28] s. fot.
12. SZKICE edynburskie czyli System telewizji / Krzysztof Teodor Toeplitz. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1979. – 130 s. – (Biblioteka Myśli Współczesnej)
13. TELEWIZJA – zagrożenie dla demokracji / John Condry, Karl Popper. – Warszawa : „Sici”, cop. 1996. – 77 s. – (Stanowiska, Interpretacje)  
Zawiera: Złodziejka czasu, niewierna służebnica / J. Condry. Prawo dla telewizji / K. Popper.
14. TELEWIZJA a tradycyjny przekaz kultury w świadomości społecznej / Teresa Koprowska, Michał Strzeszewski. – Warszawa : Instytut Kultury, 1990. – 86 s.
15. TELEWIZJA a upowszechnianie kultury / Janusz Gajda. – Warszawa : Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, 1982. – 222 s. : tab.
16. TELEWIZJA i publiczność : studium społecznej funkcji informacji telewizyjnej / Mieczysław Pochwicki. – Poznań : UAM, 1978. – 134 s. : tab.
17. TELEWIZJA i społeczeństwo. – Warszawa : Wydawnictwa Radia i Telewizji, 1980. – 309 s : tab. wykr.
18. TELEWIZJA jako kultura / Wiesław Godzic. – Kraków : „Rabid”, 1999. – 238 s. : fot., portr.
19. TELEWIZJA jako środek ewangelizacji / Andrzej Baczyński; Papieaska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny. – Kraków : Wydaw. Naukowe PAT, 1997. – 261 s.
20. TELEWIZJA w służbie ewangelizacji / Andrzej Baczyński. – Kraków : „Poligrafia Salezjańska”, 1998. – 223 s. – (Redemptoris Missio; 14)
21. WOJNA o media : kulisy Krajowej Rady RTV / z Ryszardem Benderem rozmawia Maciej Łętowski. – Warszawa : Editions Spotkania, cop. 1994. – 133 s.
22. ŻEGNAJ telewizorku : jak nauczyć swoją rodzinę rozsądnie korzystać z telewizora, gier komputerowych i internetu / Joan Anderson, Robin Wilkins. – Warszawa : „Adamantan”, 2000. – 214 s. : il.



## Artykuły

1. LUDZIE w lustrze mediów / Jarosław Banaszek // *Arcana*. – 2000, nr 3, s. 102-109  
Rola telewizji we współczesności.
2. SENTYMENTALNA stara telewizja / Zygmunt Kałużyński, Tomasz Raczek // *Wprost*. – 1999, nr 25, s. 112-113
3. ŚWIĘTA bez telewizji? To możliwe! / Joanna Olech // *Tyg. Powsz.* – 2001, nr 51/52, s. 7
4. SAMI wybierzemy sobie telewizję / Tomasz Sakiewicz // *Gaz. Pol.* – 2000, nr 1, s. 19
5. TELEWIZJA jako medium / Hanna Zielińska // *Forum Ośw.* – 1998, t. 1, s. 161-172
6. TELEWIZJA na cenzurowanym / Józefa Hennelowa // *Tyg. Powsz.* – 2000, nr 1, s. 3
7. TELEWIZOR nasz powszedni / Aneta Kania // *Tyg. Powsz.* – 1996, nr 22, s. 6  
Obecność telewizji w życiu Polaków.
8. TELEWIZJA ponadgraniczna w nowym wydaniu / Janusz Barta, Ryszard Markiewicz // *Rzeczpospolita*. – 1999, nr 86, s. 15  
Europejska konwencja precyzująca rolę mediów elektronicznych.

Andrzej Dudziak

Dział Instrukcyjno-Metodyczny

## II SOBÓR WATYKAŃSKI – 40 ROCZNICA INAUGURACJI

Zapowiedź zwołania II Soboru Watykańskiego miała miejsce 25 stycznia 1959 roku, kiedy to papież Jan XXIII przedstawił gronu kardynałów najważniejsze zadania dla Kościoła. Papież często podkreślał konieczność otwarcia („aggiornamento”) Kościoła, dostosowania do wymogów epoki, co w perspektywie miało ułatwić zjednoczenie Kościołów chrześcijańskich.

Sesja inauguracyjna Soboru odbyła się 11 października 1962 roku. Wzięło w niej udział ponad 2500 ojców soborowych. Obecni byli także w charakterze obserwatorów przedstawiciele osiemnastu niekatolickich Kościołów, którzy sko-

rzystali z zaproszenia papieża. Po śmierci Jana XXIII prace soborowe były kontynuowane pod przewodnictwem kolejnego papieża, Pawła VI. Ostatecznie po czterech sesjach Sobór został zakończony 8 grudnia 1965 roku. W trakcie obrad uchwalono cztery konstytucje: *Sacrosanctum Concilium* (o liturgii), *Lumen gentium* (o Kościele), *Dei verbum* (o objawieniu), *Gaudium et spes* (o Kościele w świecie współczesnym); dziewięć dekretów poruszających problematykę: środków masowego przekazu, ekumenizmu, katolickich Kościołów wschodnich, pasterskiej posługi biskupów, życia zakonnego, formacji kandydatów do kapłaństwa, apostołatu świeckich, działalności misyjnej Kościoła, życiu prezbiterów a także trzy deklaracje: o wychowaniu chrześcijańskim, wolności religijnej i stosunkach z religiami niechrześcijańskimi.

Powołane przez papieża komisje posoborowe miały czuwać nad wdrażaniem dokumentów soborowych w życie wspólnot kościelnych.

Czterdziesta rocznica inauguracji II Soboru Watykańskiego stała się okazją do przypomnienia wkładu, jaki wniósł Sobór w kształtowanie współczesnego Kościoła katolickiego i świata, co znalazło wyraz w publikacjach książkowych i prasowych. Całość zebranego materiału podzielono na cztery zasadnicze części. Pierwsza z nich zawiera dokumenty i kronikę Soboru. Kolejne działy omawiają nauczanie oraz postrzeganie dokonań soborowych. Część czwarta gromadzi krytykę i polemiki, licznie reprezentowane z uwagi na zainteresowanie mediów negowaniem Soboru przez arcybiskupa Marcela Lefebvre'a i Bractwo Kapłańskie św. Piusa X. Przedstawione zestawienie jest wyborem pozycji zwartych (1978-2002) i artykułów (1996-2002) odnotowanych w „Przewodniku Bibliograficznym” Biblioteki Narodowej.

#### **A. Dokumenty i kronika**

1. DEKRET o apostołstwie świeckich : Sobór Watykański II / [tl. z łac.; wprowadzenie Andrzej Zuberbier]. – Wrocław : Wydaw. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 1986. – 92 s.
2. KONSTYTUCJA dogmatyczna o Objawieniu Bożym – *Dei verbum* : Sobór Watykański II / [tl. z łac.; wprowadzenie Augustyn Jankowski]. – Wrocław : Wydaw. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 1986. – 60 s.
3. KONSTYTUCJA duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym : Sobór Watykański II / [tl. z łac.; wprowadzenie Józef Majka]. – [Wyd. 2]. – Wrocław : Wydaw. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 1986. – 222 s.
4. KONSTYTUCJA o liturgii świętej : Sobór Watykański II. – [Wyd. 2]. – Wrocław : Wydaw. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 1997. – 102 s.

5. KRONIKA Soboru Watykańskiego II / Bohdan Bejze. – Częstochowa : Tygodnik Katolicki „Niedziela”, 2000. – 117 s. – (Biblioteka „Niedzieli”; 85)
6. SOBÓR Watykański II : konstytucje, dekryty, deklaracje : tekst polski / [tł. z łac.; red. nauk. Julian Groblicki, Eugeniusz Florkowski; wstęp Karol Wojtyła]. – [Wyd. 3]. – Poznań : „Pallottinum”, 1986. – 768 s.
7. SYNOPSA tekstów Soboru Watykańskiego II / oprac. Tomasz Bielski. – Poznań; Warszawa : „Pallottinum”, [1994]. – 1810 s.

## **B. Nauczanie w świetle Soboru**

### Pozycje zwarte

1. CZŁOWIEK i jego godność osobowa w dokumentach Soboru Watykańskiego II / Henryk Piłuś. – Warszawa Łomianki : „Heliodor”, 1999. – 55 s.
2. DIALOG Kościoła z islamem według dokumentów soborowych i posoborowych (1963-1999) / Eugeniusz Sakowicz. – Warszawa : Wydaw. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2000. – 495 s.
3. DIALOG międzyreligijny w posoborowych dokumentach Kościoła / Józef Urban; Uniwersytet Opolski. Wydział Teologiczny. – Opole ; WTUO, 1999. – 273 s. – (Opolska Biblioteka Teologiczna; 29)
4. DLACZEGO właśnie Ona? : soborowa teologia maryjna / Joseph Ratzinger, Hans Urs von Balthasar, Rudolf Graber. – Warszawa : Wydaw. Księża Marianów, 1991. – 115 s. – (Biblioteka Maryjna; 8)
5. KATECHEZA po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła / pod red. Władysława Kubika. Cz. 1-2. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1985. – 2 cz. (222; 238 s.). – (Biblioteka Katechety)
6. KOŚCIÓŁ i świat współczesny : wprowadzenie do soborowej konstytucji pastoralnej „Gaudium et spes” / Janusz Zabłocki – [Wyd. 2]. – Warszawa : Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, 1986. – 457 s.
7. KOŚCIÓŁ w świecie współczesnym : nauczanie społeczne Kościoła w świetle Soboru Watykańskiego II / Rodger Charles, Drostan Maclaren. – Poznań : „W Drodze”, 1995. – 485 s.
8. MATKA i nauczycielka : mariologia Soboru Watykańskiego II / Stanisław Celestyn Napiórkowski, Jan Usiądek. – Niepokalanów : Wydaw. Ojców Franciszkanów, 1992. – 304. – (Biblioteka Mariologiczna; 1)
9. MISJE po Soborze Watykańskim II. – Płock : Płockie Wydaw. Diecezjalne na zlec. Zgromadzenia Księża Werbistów Pieniężno, 1981. – 374 s.
10. NAUKA Soboru Watykańskiego II : (w zarysie). – [Wyd. 2]. – Poznań : Księgarnia Świętego Wojciecha, 1986. – 152 s
11. OBOWIĄZKI i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym / Jan Dyduch. – Kraków : Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1985. – 270 s.

12. SAKRAMENT chorych w reformie Soboru Watykańskiego II : studium liturgiczno-teologiczne / Jerzy Stefański. – Poznań : Księgarnia Świętego Wojciecha, 1988. – 269 s.
13. SŁOWO Boga w historii człowieka : objawienie Boże / Henri de Lubac. – Kraków : „M” : „Znak”, 1997. – 116 s. – (Żywa Wiara. Myśl Chrześcijańska)
14. SŁOWO o Jedności Katolickiego Kościoła Chrystusowego / Benedykt Huculak. – Kraków : Wydaw. Zakonu Pijarów, 1995. – 171 s.
15. TEOLOGIA życia duchowego w świetle Soboru Watykańskiego II / Antoni Słomkowski; oprac. Marek Chmielewski. – Ząbki : „Apostolicum”, 2000. – 326 s.
16. URZECZYWIŚNIANIE się Kościoła w liturgii w świetle dokumentów Vaticanum II / Bogusław Nadolski. – Poznań : Towarzystwo Chrystusowe dla Polonii Zagranicznej, 1981. – 183 s.
17. WIELKIE tematy Soboru / Josef Imbach. – Warszawa : „Pax”, 1985. – 62 s.
18. WŁADZA polityczna w doktrynie II Soboru Watykańskiego / Albin Biliński. – Poznań : Wydaw. PP, 1981. – 201 s. – (Rozprawy / Politechnika Poznańska; nr 130)
19. ZADANIA wyznaczone przez Sobór Watykański II / Jerzy Stroba. – Poznań : Księgarnia Świętego Wojciecha, 1988. – 253 s.
20. Z EKLEZJOLOGII Soboru Watykańskiego II : dzieło zbiorowe / pod red. Lucjana Baltera. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1983. – 373 s. – (Studia Teologicznodogmatyczne; t. 3)

#### Artykuły

1. KAŻDY jezuita traktuje piekło na serio / Peter Hans Kolvenbach; rozm. przepr. Grzegorz Górny, Rafał Smoczyński // *F r o n d a*. – 1966, nr 7, s. 28-35
2. WOLNY rynek i media / Jan Chrapek; rozm. przepr. Alicja Wysocka, Tomasz Wiścicki, Krzysztof Wojciechowski // *P r z . P o w s z .* – 1996, nr 3, s. 321-328  
Nauka społeczna Kościoła katolickiego. Fragm. książki „Dzieci Soboru pytają”.
3. PRAWA osoby w świetle Soboru Watykańskiego II [ref.] / Giorgio Filibeck // *S p o ł e c z e ń s t w o*. – 1997, nr 3, s. 485-497
4. ŻYCIE ekonomiczne w społecznym nauczaniu Soboru Watykańskiego II / Johannes Schasching // *C o m m u n i o*. – 1997, nr 6, s. 127-136  
Nauka społeczna Kościoła katolickiego.

### C. Sobór z perspektywy czasu

#### Pozycje zwarte

1. DOBRO i tajemnica / Stefan Swieżawski. – Warszawa : Biblioteka „Więzi”, 1995. – 259 s. – (Biblioteka „Więzi”; t. 83)
2. II [DRUGI] Polski Synod Plenarny : z orędziem Soboru w nowe tysiąclecie. – Katowice : Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej, 1992. – 67 s.
3. FUNKCJA kerygmatyczna Kościoła w świetle Vaticanum II : istota i zadania / Antoni Lewek. Z. 1-2. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1984. – 2 z. (240; 222 s.)
4. KARDYNAŁ Karol Wojtyła w służbie Kościołowi powszechnemu : udział w pracach Kurii Rzymskiej i Synodów Biskupich / Jan Dyduch. – Kraków : Wydaw. Św. Stanisława BM [Biskupa Męczennika] Archidiecezji Krakowskiej, 1998. – 217 s.
5. KOŚCIÓŁ kierowany przez Słowo Boże sprawuje tajemnice Chrystusa dla zbawienia świata : Nadzwyczajny Synod Biskupów 1985 : [dwudziestelecie Soboru Watykańskiego II]. – Wrocław : Wydaw. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, [1986]. – 99 s.
6. KOŚCIÓŁ rzymskokatolicki – dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim / Stanisław Markiewicz. – Warszawa : „Książka i Wiedza”, 1986. – 30 s.
7. KOŚCIÓŁ współczesny : dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II / pod red. Wiesława Mysłka i Mirosława Nowaczyka. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1985. – 325 s.
8. JEDNOŚĆ Kościoła a pluralizm życia chrześcijańskiego / Stanisław Olejnik. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1982. – 235 s.
9. PAPIEŻE odnowy soborowej / Zbigniew Czajkowski. – Warszawa : „Pax”, 1987. – 140 s. : il.
10. POWOŁANIE i posłannictwo ludzi świeckich w Kościele i w świecie : dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II : lineamenta / Synod Biskupów. – Poznań : Kuria Metropolitalna, 1985. – 48 s.
11. POWTÓRKA z Soboru : w ćwierćwiecze Drugiego Soboru Watykańskiego / Alfons Skowronek. – Kraków : Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy, 1992. – 62 s.
12. PRAWO zakonne po Soborze Watykańskim II / Joachim Roman Bar. – Wyd. 3 rozsz. – Warszawa : Akad. Teologii Katolickiej, 1977. – 342 s.
13. ŚWIECCY / Jacek Woźniakowski. – Kraków : „Znak”, 1987. – 137 s.
14. U PODSTAW odnowy : studium o realizacji Vaticanum II / Karol Wojtyła. – [Wyd. 2]. – Kraków : Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1988. – 358 s.
15. W DWUDZIESTĄ rocznicę II Soboru Watykańskiego : nadzwyczajny synod biskupów. – Warszawa : PAP, 1986. – 162 s.

16. W DWUDZIESTOLECIE Soboru Watykańskiego II : recepcja, doświadczenia, perspektywy / pod red. Józefa Homerskiego, Franciszka Szulca. – Lublin : TNKUL, 1987. – 239 s. – (Rozprawy Wydziału Teologiczno-Kanonicznego / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; 82)
17. ZAPOMNIANY Sobór? / Gustave Martelet. – Kraków : Stowarzyszenie Pomocy Wydawnictwom Katolickim na Ukrainie „Kairos”, 1997. – 125 s. – (Żywa Wiara. Studenci)
18. ZROZUMIEĆ Kościół : rozważania dotyczące Soboru Watykańskiego II / Carlo Maria Martini. – Kraków : „M”, 2001. – 165 s.
19. ŻYCIE wiarą dzisiaj : chrześcijaństwo u progu III Tysiąclecia / Franciszek König, Jakub Kremer. – Lublin : „Kerygma”, 1992. – 131 s.

#### Artykuły

1. A JEDNAK mi żal... / Waclaw Oszejca // *Z n a k .* – 1999, nr 1, s. 108-112  
Błędy popełnione przy wprowadzaniu odnowy soborowej.
2. CO Sobór zmienił w Polsce? : ankieta „Znaku” / Halina Bortnowska-Dąbrowska, Michał Czajkowski, Bronisław Dembowski, Antoni Pacyfik Dydycz, Henryk Gulbinowicz, Józefa Hannelowa, Waclaw Hryniewicz, Zygmunt Kamiński, Jerzy Klukowski, Jan Krucina, Piotr Libera, Józef Majewski, Alina Merdas, Stanisław Celestyn Napiórkowski, Stefan Niesiołowski, Piotr Nitecki, Kazimierz Nycz, Stanisław Obirek, Czesław Parzyszek, Regina Pawłowska, Henryk Pietras, Antoni Pospieszalski, Ireneusz Skubiś, Marek Starowieyski, Jacek Stępczak, Jan Bernard Szłaga, Konrad Szymański, Andrzej Śliwiński, Jan Turnau, Piotr Wojciechowski, Maciej Zięba, Adam Żak, Józef Życiński // *Z n a k .* – 1999, nr 5, s. 31-136
3. CO Sobór zmienił w Polsce? : dyskusja / Jarosław Gowin, Henryk Muszyński, Tadeusz Pieronek, Marian Gołębiowski, Damian Zimoń, Adam Śmigieński, Janusz Poniewierski, Stefan Wikanowicz // *Z n a k .* – 1999, nr 1, s. 4-29
4. CZY Kościół i Jego dogmaty zaczynają się od Soboru Watykańskiego II? / Józef Michalik // *A r c a n a .* – 1999, nr 1, s. 12-15
5. DIALOG Kościoła z kulturą : nowe spojrzenie na Vaticanum II / Katarzyna Parzych // *F o r u m T e o l .* – 2000, t. 1, s. 59-68
6. [DRUGI] II Sobór Watykański [skrót] / René Latourelle // *Z n a k .* – 1999, nr 5, s. 146-160
7. DUCH Święty czy masoni? : kilka uwag o reformie liturgii i jej krytykach / Tomasz Kwiecień // *W D r o d z e .* – 1999, [nr] 3, s. 44-55  
Realizacja „Konstytucji o liturgii świętej”.

8. GENEZA, przebieg i recepcja Soboru Watykańskiego II (w 30. rocznicę zakończenia) / Wojciech Góralski // *Stud. Płoc.* – 1996, T. 24, s. 195-205
9. INICJATYWA „My jesteśmy Kościołem” i duch Soboru / Robert Spemann // *Ethos.* – 1997, nr 2/3, s. 365-374  
Ruch w Europie Zachodniej i USA domagający się reform w Kościele.
10. KOŚCIÓŁ czasów ostatecznych / Stefan Swieżawski; rozm. przepr. Katarzyna Janowska, Piotr Mucharski // *Tyg. Powsz.* – 1997, nr 8, s. 1, 10
11. KOŚCIÓŁ, który kocham : list do profesora Stefana Swieżawskiego / Marian Jaworski // *Tyg. Powsz.* – 1997, nr 14, s. 4
12. KU przyszłości : 40 lat temu rozpoczął się Sobór Watykański II / Adam Boniecki // *Tyg. Powsz.* – 2002, nr 41, s. 1
13. LEKCJE religii, zen i różaniec / Hans Waldenfels; rozm. przepr. Artur Grzybowski // *Więź.* – 1998, nr 2, s. 213-222  
Rola Kościoła w społeczeństwie pluralistycznym.
14. LUMEN Gentium – Magna Charta katolickiej eklezjologii ma trzydzieści lat / Krzysztof Piotr Ostasz // *Hom. Dei.* – 1995, nr 4, s. 24-36
15. NIEBEZPIECZEŃSTWA i nadużycia / Wojciech Bartkiewicz // *Znak.* – 1999, nr 1, s. 51-55  
Przyswajanie nauki II Soboru Watykańskiego.
16. ODNOWA katolickiej refleksji moralnej / Witold Kawecki // *Hom. Dei.* – 1997, nr 1/2, s. 121-132
17. O REFORMOWALNOŚCI Kościoła i pożytku z czytania starych ksiąg / Grzegorz Strzelczyk // *W. Drodz.* – 1997, [nr] 10, s. 18-24
18. PAN Bóg nas kocha i to jedno jest naprawdę ważne / Jacek Salij; rozm. przepr. Tomasz Królak, Tomasz Wiścicki // *Więź.* – 1995, nr 11, s. 45-63  
Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”.
19. POCZĄTEK drogi / Stefan Swieżawski; rozm. przepr. Janusz Poniewierski, Karol Tarnowski // *Znak.* – 1999, nr 5, s. 4-12  
Soborowa odnowa Kościoła na świecie i w Polsce.
20. RACHUNEK sumienia z drogi na szczyt i do źródła / Stanisław Czerwik // *Znak.* – 1999, nr 1, s. 56-70  
Odnowa liturgii według soborowej konstytucji „Sacrosanctum Concilium”.
21. RECEPCJA odnowy soborowej w Polsce / Andrzej Zuberbier // *Znak.* – 1999, nr 1, s. 30-40
22. RELIGIA, Kościół, nowoczesność / Tamás Molnár // *Fronda.* – 2002, nr 21/22, s. 212-225

23. SOBOROWE reformy między bytem a niebytem / Jan Kracik // *Znak*. – 1999, nr 1, s. 103-107
24. SOBÓR niezakończony : 40 rocznica inauguracji Vaticanum II / Roberto Tucci // *Tyg. Powsz.* – 2002, nr 41, s. 10
25. ŚWIAT zmienił się na lepsze / Józef Tischner; rozm. przepr. Zbigniew Nosowski, Sławomir Sowiński // *Więź*. – 1995, nr 11, s. 29-44  
Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”.
26. TA wiosna dopiero nadejdzie / Stanisława Grabska // *Znak*. – 1999, nr 1, s. 89-102  
Wcielanie postanowień soborowych w polskim Kościele.
27. TEZA, Hipoteza, Antyteza? / Wojciech Giertych // *W drodze*. – 1997, nr 4, s. 18-29  
Zmiany w Kościele posoborowym.
28. TRZYDZIEŚCI lat po Soborze / Andrzej Zuberbier // *Prz. Powsz.* – 1995, nr 12, s. 285-295
29. UKRADZIONY Sobór / Eстера Lobkowicz // *Fronda*. – 1996, nr 7, s. 8-27  
II Sobór Watykański w polskiej publicystyce.
30. U PODSTAW soborowej odnowy / Karol Tarnowski // *Znak*. – 1999, nr 5, s. 13-30
31. U PROGU czy kresu posoborowej odnowy Kościoła? / Alfons J[ózef] Skowronek // *Znak*. – 1999, nr 1, s. 113-124
32. WOBEC Soboru Watykańskiego II : refleksje po 30. rocznicy zakończenia soborowych obrad / Bohdan Bejze // *Więź*. – 1996, nr 11/12, s. 199-205
33. WOŁANIE o mistrza / Janusz Tarnowski; rozm. przepr. Elżbieta Osewska, Tomasz Ochiniowski // *Więź*. – 1995, nr 12, s. 81-95  
30-lecie soborowej deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim.
34. WYRYTE w sercach / Roman E[ugeniusz] Rogowski // *Znak*. – 1999, nr 1, s. 41-50  
Realizacja zaleceń II Soboru Watykańskiego w polskim Kościele.
35. ZNAD Bugu na Sobór / Stefan Świeżawski; rozm. przepr. Aneta Głowska, Edward Torończak // *Prz. Powsz.* – 1995, nr 12, s. 269-284  
30-lecie II Soboru Watykańskiego.

#### **D. Krytyka Soboru, polemiki**

##### Pozycje zwarte

1. BOMBY zegarowe Soboru Watykańskiego II / Franz Schmidberger. – Warszawa Otwock : „Te Deum”, 1997. – 80 s.



Zawiera także aneks: Powszechne sobory Kościoła i problem Soboru Watykańskiego II / Karl Stehlin.

2. KOŃ trojański w Mięście Boga : przyczyny kryzysu w Kościele katolickim / Dietrich von Hildebrand. – Warszawa : S.K. [Stowarzyszenie Kulturalne] „Frona”, 2000. – 214 s. – (Biblioteka „Frondy”)
3. ONI Jego zdetronizowali : od liberalizmu do apostazji : tragedia soborowa / Marcel Lefebvre. – Otwock : „Te Deum”, 1997. – 238 s.
4. RUCH arcybiskupa LeFebvre'a : ku rozłamowi w Kościele posoborowym / Stanisław Grzechowiak. – Gniezno : „Gaudentinum”, 1998. – 87 s.

#### Artykuły

1. BYŁAM tradycjonalistką... / Alicia Mosier // *Czas Kult.* – 1998, nr 6, s. 53-55
2. „CO ja na to poradzę, że zawsze mam rację” / Andrzej Bardecki // *Tyg. Powsz.* – 1996, nr 37, s. 11  
Przemiany w Kościele po II Soborze Watykańskim.
3. DUCH ŚWIĘTY czy masoni? : kilka uwag o reformie liturgii i jej krytykach / Tomasz Kwiecień // *W Drodze.* – 1999, [nr] 3, s. 44-55  
Realizacja „Konstytucji o liturgii świętej”.
4. GROŹNIEJSI niż sekty? / Mirosław Ikonowicz // *Prz. Tyg.* – 1998, nr 48, s. 11  
Polscy lefebryści.
5. INICJATYWA „My jesteśmy Kościołem” i duch Soboru / Robert Spaemann // *Ethos.* – 1997, nr 2/3, s. 365-374  
Ruch w Europie Zachodniej i USA domagający się reform w Kościele.
6. JESTEM tradycjonalistą... / Włodzimierz Bogaczyk // *Czas Kult.* – 1998, nr 6, s. 50-53
7. KTO się boi lefebrystów : Bractwo św. Piusa X w kraju Jana Pawła II / Ewa K. Czaczkowska, Marcin Dominik Zdort // *Rzeczpospolita.* – 1998, nr 287, s. 3
8. KRYPTOLEFEBRYZM : biskupi ostrzegli przed działalnością Bractwa Św. Piusa X / Michał Okoński // *Tyg. Powsz.* – 1998, nr 50, s. 11
9. LEFEBRYŚCI a religie niechrześcijańskie / Eugeniusz Sakowicz //  *homo Dei.* – 2001, nr 2, s. 42-56
10. ŁATWO nazwać ich fundamentalistami... / Robert Poczekaj // *Czas Kult.* – 1998, nr 6, s. 20-23
11. NAZYWAMY Nową Mszę zdradą... / Karl Stehlin; rozm. przepr. Maciej Dybowski, Grzegorz Luterek // *Czas Kult.* – 1998, nr 6, s. 4-9  
Bractwo Kapłańskie świętego Piusa X.

12. O TRADYCYJNY kształt reform / Konrad Szymański // *W Drodze*. – 1997, nr 1, s. 69-81
13. PAX tibi / Waclaw Oszejca // *W Drodze*. – 1997, nr 1, s. 89-91
14. POLSKI renesans tradycji : zagrożenie czy wyzwanie? / Jan Filip Libicki // *Czas Kult.* – 1998, nr 6, s. 14-20
15. PROMIENIE integralizmu / Krzysztof Lubczyński // *Dziś*. – 1997, nr 12, s. 52-57
16. PROROCY nieszczęścia / Michał Czajkowski // *W Drodze*. – 1997, nr 1, s. 85-89
17. PROŚBA do Ojca Świętego / Marcin Dominik Zdort // *Rzeczpospolita*. – 1998, nr 62, s. 18  
Ruch tradycjonalistyczny w Kościele katolickim.
18. PYTANIA do „dzieci Soboru” / Henryk Seweryniak // *Więź*. – 1996, nr 11/12, s. 180-198  
Refleksje w Kościele na marginesie książki „Dzieci Soboru zadają pytania”.
19. SEKTA prawdziwych katolików / Tomasz Sakiewicz // *Gaz. Pol.* – 1998, nr 49, s. 8  
Lefebryści.
20. SZARAŃCZA w ręku Boga / Magdalena Grochowska // *Gaz. Wybor.* – 1999, nr 106, s. 30-31  
Polscy lefebryści.
21. SZTURM modlitwy / Stanisław Janecki // *Wprost*. – 1998, nr 13, s. 40-41  
Bractwo Kapłańskie św. Piusa X w Polsce.
22. TRADYCJA wbrew tradycji / Jan M[aciej] Ruman // *Nowe Państwo*. – 2001, nr 15, s. 32-33  
Bractwo Kapłańskie świętego Piusa X.
23. TRADYCJA – fenomen pokoleniowy? [ref.] / Konrad Szymański // *Czas Kult.* – 1998, nr 6, s. 24-25
24. WIARA i potrzeby świata / Józef Tischner // *W Drodze*. – 1997, nr 1, s. 82-85
25. ZBYT wierni : polscy lefebryści / Ewa Wilk // *Polityka*. – 1999, nr 13, s. 27-29
26. ZMIANA formy – zdradą treści? / Paweł Kozacki; rozm. przepr. Maciej Dybowski, Grzegorz Luferek // *Czas Kult.* – 1998, nr 6, s. 10-13  
Lefebryści.

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Cyryl Ratajski  
60 rocznica śmierci

Cyryl Ratajski – ur. 3.03.1875 – zm. 19.10.1942 – adwokat, polityk, działacz niepodległościowy i gospodarczy. Urodził się w Zalesiu Wielkim k/ Gostynia w rodzinie chłopskiej. Ukończył gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu (1896) i studia prawnicze w Berlinie (1896-1900). W 1906 roku otworzył w Raciborzu kancelarię adwokacką. Do Poznania przybył w 1911 roku, by kierować fabryką chemiczną swego teścia. Był współorganizatorem Towarzystwa Krajoznawczego (1913) i inicjatorem Towarzystwa Miłośników m. Poznania. Należał do władz powstania wielkopolskiego. Pełnił funkcję prezydenta Poznania (1922-1934), z której odszedł do rządu Władysława Grabskiego (1924/1925) na stanowisko ministra spraw wewnętrznych. Wniósł duży wkład w rozwój Poznania i zorganizowanie Powszechnej Wystawy Krajowej (1929). Powierzono mu reprezentowanie Polski na światowych zjazdach organizacji samorządowych. Działal w Polskim Towarzystwie Demokratycznym a od 1937 roku w nowo utworzonym Stronnictwie Pracy. Jako pierwszy delegat Rządu Rzeczypospolitej na Kraj (1940) organizował Delegaturę Rządu. Zmarł w Warszawie a jego prochy przeniesiono na Cmentarz Zasłużonych na Wzgórzu św. Wojciecha w Poznaniu.

1. CYRYL i metody / Andrzej Zarzycki // *Gaz. Wielkop.* – 2000, nr 53, s. 10
2. CYRYL Ratajski / Krzysztof Pol. – (Leksykon prawników polskich) // *Rzeczpospolita.* – 2001, nr 227, s. C3
3. CYRYL Ratajski : 1875-1942 / Andrzej Zarzycki. – Poznań : Międzynarodowe Targi Poznańskie, 1991. – 150 s. : il.
4. CYRYL Ratajski (1875-1942) / Andrzej Zarzycki, Jędrzej Płaczkowski // *Gaz. Śrem.* – 1999, nr 5, s. 6-7
5. CYRYL Ratajski 1875-1942 / Andrzej Zarzycki // W: *Wielkopole XX wieku : praca zbiorowa / pod red. Andrzeja Gulczyńskiego.* – Poznań : Wydawnictwo WBP, 2001. – S. 391-408. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski”)
6. CYRYL Ratajski : 1875-1942 / Arkadiusz Kołodziejczyk. – Poznań : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1986. – 54 s. : il. – (Z Dziejów Wielkopolski)
7. CYRYL Ratajski na Starołęce : historia jednego zdjęcia / KRIS // *Gaz. Pozn.* – 2001, nr 246 dod. Expr. Pozn., s. 9
8. CYRYL Ratajski – prezydent Poznania // *IKS.* – 2001, nr 5, s. 4

9. CYRYL Ratajski w *Expressie* / Andrzej Zarzycki, Jędrzej Płaczkowski // *Expr. Pozn.* – 1999, nr 123, s. 10
10. NAJWYBITNIEJSZY Wielkopolek XX wieku // *Biul. Stow. Gmin i Powiatów Wielkop.* – 2000, nr 2, s. 3
11. PREZYDENT z Zalesia Wielkiego : największy Wielkopolek XX w. / Gerwazy Konopczyński // *Pan. Leszcz.* – 2001, nr 43, s. 22
12. PASJĄ jego życia był Poznań : fotograficzna opowieść o życiu Cyryla Ratajskiego / Magdalena Mrugalska-Banaszak // *Kron. M. Pozn.* – 1999, nr 1, s. 249-263
13. RAUTY u prezydenta / Sławomir Leitgeber // *Kron. M. Pozn.* – 1996, nr 4, s. 108-117  
Przyjęcia wydawane przez prezydenta Poznania Cyryla Ratajskiego.
14. SŁUŻYŁ miastu i Ojczyźnie : Cyryl Ratajski (1875-1942) / Andrzej Zarzycki // *IKS.* – 2000, nr 3, s. 55
15. SYMBOL przy wieżowcach / Magdalena Gorlas // *Głos Wielkop.* – 2002, nr 22 dod. *Głos Poznaniaka*, s. VI  
Pomnik Cyryla Ratajskiego w Poznaniu.
16. USUNIĘCIE Cyryla Ratajskiego ze stanowiska prezydenta Poznania / Czesław Czarnecki // *Nasza Wielkop.* – 1999, nr 9, s. 3-5
17. WDOVA po Wilsonie w Poznaniu / Zygmunt Broniarek // *Trybuna.* – 2002, nr 115, s. 14  
Prezydent Poznania w okresie międzywojennym.
18. WIELKOPOLANIE tysiąclecia / Marek Rezler // *Nasza Wielkop.* – 2000, nr [9] 22, s. 3-10  
M.in. sylwetka Cyryla Ratajskiego.

Magdalena Samozwaniec  
30 rocznica śmierci

Magdalena Samozwaniec (właśc. Magdalena z Kossaków 1v. Staszewska, 2v. Niewidowska) – ur. 26.07.1899 w Krakowie – zm. 20.10.1972 w Warszawie – pisarka, felietonistka, autorka utworów dla dzieci, tłumaczka literatury niemieckiej. Była córką Wojciecha i wnuczką Juliusza Kossaków, siostrą Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Popularność przyniósł jej debiut powieścią satyryczną „Na ustach grzechu” (1922). Współpracowała z licznymi czasopismami (m.in. „Cyrulik Warszawski”; po 1945 „Szpilki”), kabaretem „Stańczyk” (Warszawa), wystawiała szopkę satyryczną „Kukielki u Hawełki” (Kraków – 1934).

Pisała powieści, farsy i komedie. Popatrzone rysy codziennego życia, style, mody, obyczaje czy konflikty międzypokoleniowe zabarwiała humorem, ironią i przenosiła do swojej twórczości.

Napisała m.in.: komedie – „Malowana żona” (1925), „Wanda nie chce Niemca” (1945); powieści satyryczno-obyczajowe – „Wielki szlem” (1933), „Błękitna krew” (1954), „Czy pani mieszka sama?” (1960), „Krystyna i chłopcy” (1969); zbiory humoresek i felietonów – „Moja wojna trzydziestoletnia” (1954); zbeletryzowane wspomnienia – „Maria i Magdalena” (1956); powieść biograficzną o swojej siostrze – „Zalotnica niebieska” (1973).

#### a. Pozycje zwarte

1. MAGDALENY z Kossaków Samozwaniec widzenie świata / Anna Wojciechowska. – Warszawa; Poznań : Wydaw. Naukowe PWN, 2000. – 223 s. : il.
2. MARIA i Magdalena / Magdalena Samozwaniec. Cz. 1-2. – [Wyd. 9]. – Szczecin : „Glob”, 1989. – 2 cz. (269; 243 s.)
3. MARIA i Magdalena / Magdalena Samozwaniec [pseud.]. T. 1-2. – [Wyd. 10]. – Pruszków : „Wibet”, 1992. – 2 t. (310; 277 s.). – (Literatura Polska)
4. O MAGDALENIE Samozwaniec : wspomnienia / pod red. Gracjana Miller-Zielińskiej. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1979. – 222 s. : il.
5. 30 [TRZYDZIEŚCI] lat życia z Madzią : wspomnienia o Magdalenie Samozwaniec / Zygmunt Niewidowski. – Wrocław [i in.] : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1988. – 209 s. : fot., portr.

#### b. Artykuły

1. JĘZYKOWE wykładniki parodii : (na przykładzie powieści Magdaleny Samozwaniec „Na ustach grzechu”) / Marek Ruszkowski // P o r . J ę z . – 1997, z. 7, s. 14-22
2. OBRAZ artystów w tekstach Magdaleny Samozwaniec / Anna Wojciechowska // P o r . J ę z . – 1997, z. 8, s. 30-42
3. SAMOZWANIEC na Śląsku / Agnieszka Szol-Łebkowska // Ś l ą s k . – 2001, nr 4, s. 59-61
4. SŁÓW kilka o Magdalenie Samozwaniec... / Halina Cholest // P o r . Bibliot. – 1996, nr 2, s. 31-32

### III. MATERIAŁY METODYCZNE

Maria Giemza-Żurawska  
Dział Instrukcyjno-Metodyczny

HALINA POŚWIATOWSKA:  
*Z MIŁOŚCI PROSTEJ JAK DRZEWO JEST PROSTE  
Z ZIEMI CO ZŁOTO W DŁONI MEJ ZAKWITA*

warsztaty literackie dla młodzieży szkół średnich

#### Uwagi metodyczne

11 października 2002 r. mija 35. rocznica śmierci Haliny Poświatowskiej, poetki, której twórczość, a także biografia cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem kolejnych pokoleń czytelników. Z tej okazji proponuję zorganizowanie spotkania poświęconego Jej osobie. Impreza składa się z 4 części:

- **krótkiej informacji biograficznej** (przykładowy tekst poniżej) – nie dłużej niż 5 minut
- **seansu filmowego** (1 film)  
[obydwa proponowane przeze mnie filmy są utworami fabularnymi, inspirowanymi życiem i twórczością poetki; w razie potrzeby należy wyjaśnić publiczności, że nie są to dokumenty]
- **dyskusji** (oraz ewentualnego **rozstrzygnięcia konkursu** – patrz niżej)
- **spektaklu**, pomyślanego jako monodram „czytany” w wykonaniu jednej aktorki, niekoniecznie profesjonalnej  
[Na scenie – krzesło i stolik, na którym znajduje się mechaniczna maszyna do pisania oraz kartki z tekstami, ewentualnie szklanka z herbatą i jakieś lekarstwo. Aktorka siedzi na krześle, wstaje, trochę chodzi, czyta teksty tak, jakby w samotności wracała do napisanych wcześniej utworów, prowadząc dialog z nieobecnym przyjacielem. Do 4. utworów: „Koniugacja” oraz wierszy bez tytułu, zaczynających się od słów „Marianne c'est la petite...”, „ptaku mojego serca” i „jeszcze jeden minął dzień”, Andrzej Kurylewicz napisał muzykę (śpiewa Wanda Warska – płyta pt. „Muzyka teatralna i filmowa”). Proponuję nagrania tych piosenek wykorzystać jako powracający motyw muzyczny „w tle”. Spektakl nie powinien trwać dłużej niż godzinę – można w razie potrzeby, z zachowaniem sensu całości, skrócić niektóre wiersze]

Imprezę tę można podzielić na dwie części, z tym, że nie może być zbyt długiej przerwy pomiędzy spotkaniami (maksymalnie tydzień). Do zrealizowania

tego spotkania (spotkań) potrzebne jest dość duże pomieszczenie, najlepiej ze sceną czy podium i warunki umożliwiające oglądanie filmu. W zasadzie przestronna czytelnia powinna wystarczyć.

Działania te można poszerzyć: na miesiąc przed planowanymi warsztatami proponuję ogłosić wśród młodzieży konkurs na mini-esej na temat twórczości Haliny Poświatowskiej (najlepiej w porozumieniu z polonistami). Piszącym trzeba zapewnić niezbędne opracowania oraz książki poetki. W pracy Izoldy Kiec znajduje się bardzo bogata bibliografia.

### **Proponowany temat eseju:**

*Rozwiń myśl Grażyny Borkowskiej:*

*Halina Poświatowska zmarła w 32. roku życia po nieudanej operacji serca. O tym wiemy wszyscy. Przedwczesna śmierć zmieniła biografię w legendę; podporządkowano jej wszystkie elementy życia i twórczości. Widziano w Poświatowskiej poetkę przekłątą, żyjącą w cieniu przeczuwanej śmierci. Miłość, o której pisała, traktowano jako sposób ucieczki od tragicznej rzeczywistości, jako ratunek, antidotum. Taka interpretacja jest logiczna, spójna, ale niewystarczająca. Szczególnie dzisiaj, kiedy dzięki publikacji listów i wszystkich wierszy wiemy o wiele więcej o jej życiu, twórczości, pasjach, lękach, upodobaniach...<sup>1</sup>*

### **Informacja biograficzna**

*Gdyby Haśka nie miała kartek, pisałaby nawet patykiem na piasku. Ona musiała pisać. To była jakaś potrzeba wewnętrzna. (matka poetki, Stanisława Myga w rozmowie z Izoldą Kiec)<sup>2</sup>.*

*H. Poświatowska była jak najdalej od uznania, że wszystko jest na sprzedaż, choć wątki autobiograficzne są kluczem do jej twórczości literackiej. Autor, nawet nieżyjący, ma prawo do własnego oblicza, ma prawo przedstawić się czytelnikowi tak, jak tego pragnie, i prawo to należy uszanować (Małgorzata Porębska, siostra poetki)<sup>3</sup>.*

*(...) czy to, że zapisuję papier – jest celem – czy to, że ktoś wynalazł papier i atrament jest celem i cóż to za piekielna ambicja, żeby zostać, kiedy nie zostaje nic. (H. Poświatowska, z listu do J. Niwińskiego)<sup>4</sup>.*

---

<sup>1</sup> Borkowska G.: *Nierozważna i nieromantyczna*. Kraków 2001, s. 5

<sup>2</sup> Kiec I.: *Halina Poświatowska*. Poznań 1999, s.33

<sup>3</sup> Spór o *Halinę Poświatowską*. *Przekrój* 1986, nr 2172, s. 14

<sup>4</sup> Kiec I. ..., s.33

Halina (właściwie Helena, przez rodzinę i przyjaciół zwana Haśką) Poświatowska, z domu Myga, urodziła się 9 maja 1935 roku w Częstochowie. Mieszkała tam przez całą okupację. Uczyła się w domu. W dniach wyzwolenia Częstochowy, mając dziesięć lat, zachorowała na anginę, której następstwem było zapalenie stawów. Jesienią 1946 roku rozpoczęła naukę w szkole. Musiała ją przerwać już po miesiącu, gdyż ujawniła się u niej nabyta podczas choroby nieuleczalna wada serca – niedomykalność zastawki dwudzielnej. Jej życie było ciągle zagrożone. Rodzice umieścili ją w szpitalu w Krakowie, spędziła tam z przerwami cztery lata, potem leczyła się w Warszawie i w Poznaniu. Wprawdzie piętnastoletnia Halina zdała egzamin do X klasy, ale normalną naukę uniemożliwił jej nawrót choroby. Do szkoły – Liceum im. Juliusza Słowackiego w Częstochowie – uczęszczała nieregularnie. Ostatecznie maturę zdała w 1955 r. w liceum korespondencyjnym. Była niepokorną pacjentką. Chciała żyć jak inni – biegać, tańczyć, a tego wszystkiego zabraniali jej lekarze. Wielokrotnie przez to pogarszał się jej stan zdrowia. W sanatorium w Krynicy poznała, również nieuleczalnie chorego na serce, swojego przyszłego męża – Adolfa Ryszarda Poświatowskiego – studenta Wyższej Szkoły Teatralnej i Filmowej w Łodzi. Pobrali się w 1954 roku. Od początku przewidywano, że ich wspólne życie nie będzie długie. W niecałe dwa lata później Adolf zmarł. Nie doczekał debiutu literackiego żony w „Gazecie Częstochowskiej” wierszami „szczęście” i „Człowiek z Annapurny”. Po śmierci męża pogorszył się stan zdrowia poetki, jednak wbrew namowom rodziców nie chciała się leczyć. Wreszcie podstępem udało im się wywieźć ją do krakowskiego szpitala, a tam po rozmowie z lekarzem zdecydowała się zostać. Wkrótce (1958 r.) ukazał się pierwszy tom wierszy Poświatowskiej – „Hymn bałwochwalczy”, który został bardzo ciepło przyjęty przez krytyków. Jej stan jednak ciągle się pogarszał. Po kilkunastu miesiącach przewieziono ją do Poznania, gdzie miała mieć operację serca. Jednak po badaniach okazało się, że na razie jest to niemożliwe. Wróciła do Krakowa, tam zajmujący się nią wcześniej profesor Julian Aleksandrowicz postanowił wysłać ją na operację do Filadelfii, co niestety było bardzo kosztowne i, w ówczesnych warunkach, bardzo trudne do zrealizowania. W końcu dzięki pomocy Polonii Amerykańskiej udało się zebrać odpowiednią sumę i w sierpniu 1958 roku Poświatowska popłynęła „Batorym” do Montrealu, a stamtąd poleciała do Nowego Jorku. Tam była operowana przez jednego z najlepszych wówczas kardiologów świata – profesora Nicholasa. W trzy tygodnie po operacji – na początku grudnia – Halina opuściła szpital i wbrew wcześniejszym planom – postanowiła zostać w Ameryce, mimo że odwoziła ją od tego pomysłu rodzina i przyjaciele. Chciała uczyć się w college’u. Zaczęła zabiegać o stypendium. Do czasu otrzymania odpowiedzi mieszkała u, często nie znanych jej, Polaków, którzy z chęcią zapraszali ją do siebie. Otrzymała trzy odpowiedzi przyznające jej stypendium.



Do października poznawała Nowy Jork i uczyła się języka. Na miejsce studiów wybrała Smith College – uczelnię dla dziewcząt w Northampton. Studiowała filozofię. Mimo początkowych niepowodzeń poświęciła nauce cały swój czas i pierwszy rok skończyła z wyróżnieniem. Jednak Smith nie spełniło jej oczekiwań – czuła się bardzo samotna i znużona. Przyspieszyła zatem tok nauki, poświęcając jej również wakacje, w czasie których uczyła się na Columbia University. College ukończyła rok wcześniej i mimo propozycji kontynuacji studiów otrzymanych od trzech amerykańskich uczelni postanowiła wrócić do Polski. Po powrocie do kraju w 1961 roku uzupełniła studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w 1963 roku objęła asystenturę na Wydziale Filozoficzno-Historycznym i zaczęła się przygotowywać do doktoratu. W 1966 roku wyjechała na dwumiesięczne stypendium do Francji. Po powrocie znów zaczęły się problemy z sercem poetki. Ponownie znalazła się w krakowskiej klinice, stamtąd wyjechała do Warszawy na kolejną operację serca. Zmarła osiem dni później – 11 października 1967 roku. Pochowano ją na cmentarzu św. Rocha w rodzinnej Częstochowie.

W ciągu swojego życia Halina Poświatowska opublikowała trzy tomiki wierszy: *HYMN BAŁWOCHWALCZY* (1958), *DZIEŃ DZISIEJSZY* (1963), *ODA DO RĄK* (1966). Czwarty (*JESZCZE JEDNO WSPOMNIENIE* – 1968) został wydany pośmiertnie. Napisała autobiograficzną książkę *OPOWIEŚĆ DLA PRZYJACIELA* (1966). Z czasu pobytu w Stanach zachowano jej listy do matki i siostry, które były potem drukowane we fragmentach przez „Przekrój” w cyklu pt. „Serce poetki”. Znała kilka języków obcych, tłumaczyła wiersze z angielskiego, niemieckiego i francuskiego. W Stanach Zjednoczonych zaczęła także naukę hiszpańskiego. Po tłumaczeniach Eluarda, Pounda, Margolisa i Préverta następnym poetą, którego utwory zamierzała przekładać był Federico García Lorca.

## Wieczór literacki

### *Z miłości prostej jak drzewo jest proste z ziemi co złoto w dłoni mej zakwita*

Będę mówić, przyjacielu. Najchętniej milczałabym, ale milczenie nie jest żadnym rozwiązaniem, milczenie nie wyjaśnia nic. A ja usiłuję wciąż na nowo wyjaśnić sobie i tobie, że to, co uczyniłam, nie było zdradą. Nawet wtedy, gdy zapragnęłam umrzeć, nie popełniłam zdrady i nie zawiodłam twojej wiary we mnie. [...] Wiem, że będziesz słuchał z wielką cierpliwością, inaczej nie odważyłabym się pisać. Jakże niełatwo przychodzą mi słowa, jak niełatwo oporne

słowa łączą się w zdania, daleko mi do płynności twojego stylu, do odwagi, z jaką posługujesz się karkołomną metaforą. Ale przecież nie o to chodzi. Zdarzenia, o których chcę ci opowiedzieć, znasz równie dobrze jak ja, moje słowa mają być tylko drogowskazem, który powiedzie cię w znajomym kierunku. Daj rękę, pójdziemy wstecz po naszych wspólnych śladach, pozwól, że poprowadzę cię raz jeszcze<sup>5</sup>.

byłeś dla mnie tylko czworokątem papieru  
lecz moje serce ma właśnie taki kształt  
byłeś więc moim sercem  
i ten sam pospieszny rytm ożywiał papier  
powiększał do rozmiaru drzewa  
twoje słowa były liśćmi  
a smutek mój wiatrem [...]

[...] widzącymi oczyma  
nie dostrzegłam twojego serca  
chwytnymi rękami nie ujęłam  
i wymknęło mi się  
jak ziemia bogu  
żeby zataczać się po orbitach samotności [...]

moje serce jest władcą absolutnym  
ach jak ono się panoszy  
przesłania mi cały świat  
  
zagłusza plusk fontanny  
szybsze od skrzydeł gołębia  
przysiada na parapecie  
  
potem długo patrzy w dół  
z ósmego piętra  
i cieszy się widząc małość ludzi  
i własną wielkość

Kiedy słońce coraz częściej zaczęło zaglądać w okna pokoju, niecierpliwiałam się i prosiłam matkę, żeby mi pozwoliła wstać. Była jednak nieprześlągana. Na moje prośby odpowiadała, że mam chore serce i że nie wolno mi chodzić. [...]

---

<sup>5</sup> Wszystkie cytowane wiersze Haliny Poświatowskiej pochodzą ze zbioru pt. *Wiersze wybrane*, wyd. 5, Kraków 1992, zaś fragmenty wspomnień przepisane są z autobiografii *Opowieść dla przyjaciela*, Kraków 1966

rośliny dusza jest w słońcu  
zwierzę ma słońce w sobie  
na przykład widać to dokładnie  
w głowie lwa  
od której kolistacie odchodzą  
promienie  
lew jest skupiony i czujny  
świeci słońce

nie używamy imion własnych  
na chwile – a powinniśmy użyć

ja minę  
ty miniesz  
on minie  
mijamy  
mijamy  
woda liście umyła olszynie

nad wodą  
olszyna  
czerwona  
zmarzła moknie  
mijam  
mijas  
mija  
a zawsze tak samotnie

minąłeś  
minęłam  
już nas nie ma  
a ten szum wyżej  
to wiatr  
on tak będzie jeszcze wieczność wiał

nad nami  
nad wodą  
nad ziemią

*(Koniugacja)*

Nie umiałam chodzić. Podczas miesięcy leżenia stawy utraciły dawną elastyczność, nie chciały się zginać i nie mogły utrzymać ciężaru ciała. [...] Zapalenie wsierdza, jak nazywano moją chorobę, powróciło w jesieni wraz z nowym przeziębieniem. Już w październiku leżałam w łóżku z owiniętym gardłem i kiedy gorączka narastała, czułam, że moje serce żyje własnym, osobnym życiem. Trzepotało, jak gdyby chciało się wyrwać z uwięzi żeber, unosiło koldrę i dawało o sobie znać ostrym bólem przy każdym głębszym oddechu. [...] Nie pamiętam dokładnie, jak długo leżałam, ani w jaki sposób spędzałam czas podczas miesięcy upartej choroby. Matka mówi, że czytałam książki, wertowałam podręczniki szkolne, uczyłam się na pamięć wierszy i próbowałam pisać własne [...]. Miałam pełną głowę rymów i mogłam napisać rymowany wiersz na każdy temat. [...] nie chciałam zrezygnować ze szkoły. Chodziłam do szkoły zaledwie kilka miesięcy w życiu. Szkoła była dla mnie symbolem zdrowia, symbolem zwykłego życia, do którego tak bardzo tęskniłam uwięziona w ograniczonej przestrzeni szpitalnych, czy domowych ścian. Sądziłam, że chodząc do szkoły upodobnię się do innych dzieci, do tych, które mogły biegać, jeździć na rowerze, grać w siatkówkę...

mam ręce stopy usta i całą resztę  
balast który przez chwilę trzyma mnie w okolicy życia  
poza tym jest nieskończoność  
którą potrafię tylko nazwać

moje serce jest zwierzęciem krwiożerczym  
jego głodny krzyk towarzyszy mi wszędzie  
w każdym miejscu i w każdym śnie  
ciepłym mięsem karmię moje serce

nieskończoność przepływa przeze mnie

jeszcze nie wspominałam o miłości  
miłość  
tak – ona jedna  
nie podlega  
upływowi czasu  
trwa –  
jeśli jest – jest wieczna  
a jeśli jej nie ma

klepsydry oceanów loczą ziarna piasku  
księżyc nieustannie odmienia złotą twarz  
pociemniałym światem ciągnie ogromny wiatr

nie ma zmiłowania  
nie ma odkupienia  
nie ma nas  
nie ma  
nie ma

[...] zrozumiałam tylko, że mój znajomy jest smutny i że nie umie cieszyć się łąką, która najmocniej pachnie o zmroku, że nie sprawia mu radości ani szaleńcze wirowanie w tańcu, ani pocałunki. Postanowiłam go nauczyć radości. [...] Od tej pory spędzaliśmy ze sobą całe dnie. Chodziliśmy razem na długie spacery drogą wiodącą poza miasto, pływaliśmy wypożyczonym kajakiem po stawie i tańczyliśmy przytuleni do późna w noc. [...] zapytałam: – Czy ty też masz chore serce? – Dowiedziałam się wtedy, że kilka miesięcy temu przeszedł zapalenie stawów, które pozostawiło po sobie nieuleczalną wadę. [...] może jednak moglibyśmy wziąć ślub wcześniej – rozważał, a kiedy nie odpowiadałam nic, zdecydował – najlepiej, gdyby to mogło nastąpić zaraz [...] W głosie lekarza zabrzmiała nuta rozdrażnienia – [...] te dwa serca razem to samobójstwo, osobno może miałbyście jakieś szanse, razem nie. Nie zrezygnował ze studiów, a osłabienie spowodowane także złym odżywianiem sprawiło, że jego bóle nasiliły się. [...] Matka opowiedziała mi to w nocy. Znalezione go nieżywego w pokoju hotelowym. Sekcja zwłok wykazała, że umarł na serce. Ta śmierć, przyjacielu, dotknęła mnie bardziej niż wszystkie, które przeżyłam dotąd. Ta śmierć dotyczyła mnie bardziej. Odchodził ode mnie zostawiając mnie bardziej samotną niż wtedy, kiedy nie było go jeszcze. Nie umiałam się z tym pogodzić.

Marianne c'est la petite  
tam pod tą gołą ścianą  
łokciem rozmazuje łzy  
twarz ma bladą i małą  
na tym wysokim wąskim  
z wiejącymi wstążkami  
w ciasne drzewo oprawny  
odjechał ukochany

słono świeci samotność  
i barwę ma zieloną  
dwoje oczu przez palce  
pod ścianą taką stromą

miłosierni byli Scytowie  
gdy umarł król  
udusili wstążką jego ulubioną nałożnicę  
i jej martwe ciało  
rzucili na stos  
zmieszały się jej włosy  
z popiołem jego rąk  
jej drobne zęby  
z popiołem jego ust  
a kiedy żar pociemniał  
zebrali ciepły popiół  
i pochowali wszystek  
w obszernej skrzyni  
rzeźbionej w trawy i kwiaty  
w których zamieszkał wiatr

Szpital – opowiedziałam ci już o tym szpitalu. Na kilkanaście długich miesięcy znowu miał się stać moim domem – a profesor, sam wiesz najlepiej, kim stał się dla mnie. Przywykłam mu wierzyć bezwzględnie, a to znaczy, że wierzyłam także wtedy, kiedy mi nakazywał żyć. [...]

[...] na tym wysokim łóżku  
znacznie lepiej  
powolnie  
zagłębiając się w stercie poduszek  
kolorem białym  
do białego przypięta prześcieradła  
wygląda śmierć

Halina Poświatowska to jest podobno człowiek  
i podobno ma umrzeć jak wielu przed nią ludzi  
Halina Poświatowska właśnie teraz się trudzi  
nad własnym umieraniem

ona jeszcze nie wierzy ale już podejrzewa  
i kiedy w sen zagłębia lewą rękę to w prawej  
zaciska mocno gwiazdę – strzępek żywego nieba  
i światem poprzez ciemność krwawi

potem gaśnie za sobą wlokąc warkocz różowy  
ciemniejący na wietrze nocy groźnej i chłodnej  
Halina Poświatowska – te trochę garderoby  
i te ręce – i usta co nie są już głodne

Listy, chodziło o listy, które muszą być wysłane, dotrzeć we właściwe ręce, poruszyć właściwe uczucia... żeby ludzie zechcieli mi pomóc. Pierwsza odpowiedź, jaką otrzymaliśmy nie była zachęcająca [...]. Profesor nie zrezygnował. Zdobywał adresy i pisał listy sam, załączając do nich moje fotografie i wiersze. [...] Mówiłam – [...] nie chcę w tej chwili myśleć o wyjeździe. Kłamałam, nie umiałam myśleć o niczym innym i w udręce oczekiwałam codziennej wizyty listonosza. [...]

Statek odpływał w sierpniu. Miałam się nim dostać do Montrealu, a stamtąd dalej samolotem do New Yorku. [...] Stałam na najwyższym pokładzie, mocno przechylona przez burzę, usiłowałam raz jeszcze zobaczyć twarz mojej matki. Odnalazłam ją. Wyglądała tak drobno pośród innych twarzy, nie mogłam dostrzec jej oczu. [...] Pod skrzydłami samolotu jasnoszary, prześwietlony zachodem New York. Nie sądziłam, że zobaczę go tak nagle. Chwytam popielaty zarys wyspy zapadającej w błękit – ocean, błysk słońca na iglicach wież.

ptaku mojego serca  
nie smuć się  
nakarmię cię ziarnem radości  
rozbłyśniesz

ptaku mojego serca  
nie płacz  
nakarmię cię ziarnem tkliwości  
fruniesz

ptaku mojego serca  
z opuszczonymi skrzydłami  
nie szarp się  
nakarmię cię ziarnem śmierci  
zaśniesz

Co się mogło stać mojemu sercu? Tak niedawno slyszalam je wszędzie, pulsowało na szyi, dławilo w gardle, każde uderzenie szumem napelniało mi uszy. Moje żebra deformowały się pod jego uciskiem, nabrzmiwały tętnice, agresywność jego istnienia nie zostawiała miejsca na moje własne życie. A teraz? Płuca stały się przestronną aleją, po której może błędzić oddech, delikatny ruch moich piersi nie sploszyłby drzemiącego owada. Bez wysiłku wchodzę na schody. Mogę chodzić po schodach, mogę iść szybko, mogę biec!

z połączenia pierwiastków  
powstaje drobina białka  
z drobin białka  
powstaje żywy organizm  
kwiat  
drzewo  
małpka  
człowiek

atomy pierwiastków tańczą  
ich taniec  
jest żywą odradzającą się plazmą  
uśmiechem  
ból  
uśmiechem

cząsteczki atomów  
prężą się jak koty  
nim skoczą  
skok jest napięciem  
zagęszczeniem fali  
najdrobniejszej  
życiem  
śmiercią?

*(Rzecz najmniejsza)*

[...] w abstrakcji którą nazwano historia  
wyznaczono mi wąski przedział  
stąd – dotąd  
rosnę



w abstrakcji którą nazwano ekonomia  
nakazano mi żyć

w abstrakcji którą nazwano czas –

błądzą  
gubię się  
i błądzę

w Metropolitan Museum  
w dziale egipskiej rzeźby  
kamień uśmiecha się kobiecymi ustami

Spiskuję, przyjacielu. Postanowiłam zostać po tej stronie Oceanu [...]. Nie jestem zdrowa i nie znam angielskiego, nie mam też żadnych naukowych osiągnięć. Jest we mnie tylko głód i ciekawość tak wielka, że nie zwraca uwagi na najprostsze obowiązki przyjaźni. Postanawiam pozostać wbrew woli moich dobroczyńców, wbrew mojemu własnemu sumieniu, które wzdraga się przed niewdzięcznością. [...] Więc jednak Amerykanie nie zawiedli mojej nadziei! Przyznano mi stypendium pomimo braku naukowych osiągnięć, pomimo nieznamości języka i słabego zdrowia! A może właśnie dlatego – myślę z przekorą, depcząc podarte koperty i wywijając nad głową trzema pozytywnymi odpowiedziami[...]. Upór, przyjacielu, nie uznaje żadnych argumentów i dlatego jest tak nieodparty. Nie pytaj, dlaczego spędzałam noce bezsenne nad książkami, dlaczego gramatyka francuska, angielska ortografia i dialogi Platona były dla mnie ważniejsze niż moje własne, tak niedawno odzyskane zdrowie.

Veritas

jeśli wyciągnę ręce  
i zechcę dotknąć  
natrafię na miedziany drut  
przez który płynie elektryczny prąd

posypię się  
popiołem  
w dół

fizyka jest prawdziwa  
biblia jest prawdziwa  
miłość jest prawdziwa  
i prawdziwy jest ból

z tęsknoty pisze się wiersze  
z bolesnej  
drżącej śpiewny owoc ciała  
patrzac na samotne palce  
mogę wysnuć pięć poematów  
dotykając moich napiętych ust  
szepczę  
i słowa – rozkołysane rytmem wielkiej wody  
plotą się w wiersze  
mokre  
bardzo słono biegną przez twarz

Byłam bardzo znużona. Przekonałam się, że wymarzone Smith nie jest miejscem, w którym mogłabym spędzić kilka lat – postanowiłam więc pospieszyć się. Pod wpływem moich wytrwałych prośb profesorowie zgodzili się, abym studiowała także w ciągu wakacji przyspieszając w ten sposób o rok ukończenie studiów.[...] Pomysł podsunęli mi profesorowie : chytrymi pytaniami naprowadzili na myśl, że powinnam postarać się o następne stypendium, zapewnili, że mam wszelkie szanse kontynuowania nauki w Stanach, i automatycznie, bezwolnie zaakceptowałam ich projekt. Trzy uniwersytety zaofiarowały mi stypendium: Stanford, Illinois i Chicago [...].

Wracam do domu. Nie potrafię tutaj zostać na jeszcze jeden rok. Ten kraj jest piękny i ludzie są dla mnie dobrzy, ale dławi mnie smutek gorszy od bólu. Smutek rośnie każdego dnia, karmiony słońcem i powietrzem, przenika każdą myśl. Nie umiem się śmiać, przyjacielu, i najpiękniejsze krajobrazy są mi obojętne. Czy to jest tęsknota? Czy to jest właśnie tak? Nazwij ją dla mnie i powiedz, że poza skłębionym oceanem minie, że zniknie razem z upalnym, podzwrotnikowym słońcem. Powiedz jej, żeby została po tej stronie Oceanu, kiedy będę wracała do domu.[...]

choć tu jest mój dom  
i wszystko do czego serce łągnię  
przecież odwracam wzrok  
i mówię że  
  
ciemne wysokie ulice  
i niebo czerwone bez gwiazd  
i ludzie pochmurni  
i zielen zgaszona  
wołają mnie  
tęsknię za najpiękniejszym z miast

choć tu jest mój początek i koniec  
tu w tej ziemi na polskim mchu  
to jednak wciąż w uszach mi dzwonią  
dwa słowa że tam to nie jest tu

bo tam są wysokie ulice  
i niebo czerwone bez gwiazd  
i ludzie są ciemni od bólu  
i drzewa są ciemne od kurzu  
w tym najpiękniejszym z miast

więc stoję nad brzegiem wody  
i ręce wyciągam i proszę  
żeby zabrała mnie  
bo choć tutaj wszystko co kocham  
to przecież raz jeszcze zobaczyć chcę

ciemne wysokie ulice  
i niebo czerwone bez gwiazd  
twarze ludzi pochmurne  
zielen parków zgaszoną  
odetchnąć chcę  
powietrzem słoną wodą przepojonym  
powitać chcę  
pożegnać chcę  
najpiękniejsze z miast

[...] Po co wędrował człowiek z lądu na ląd poprzez złowrogą rozkołysaną wodę? Powiesz, że po chleb, po sukno, po korzenie i pachnące olejki? A ja ci powiem, że to nieprawda, że najpiękniejsza tkanina i najjaśniejszy metal nie sprawiły tego, co zdźbło uczucia napinającego skrzydła ptasie. Mewy na końcu drogi znajdują tylko urwisko skalne, takie samo jak to, które porzuciły. A jednak dla tych skał przemierzają oceany, dla nich nieustrudzenie dążą tropem okrętu, chwytając w otwarte skrzydła słońce i wiatr. A jeśli powiesz, przyjacielu, że memom chodzi o odpadki, wyrzucane codziennie za burtę statku, i że ich wytrzymały lot ma na celu jedynie zaspokojenie głodu, to ci odpowiem, że tęsknota jest najgorszym z głodów i że nie nakarmionym nieuchronnie przynosi śmierć. Czyżbyś już zapomniał, dlaczego przepłynęłam ocean dwa razy? [...]

jeszcze jeden minął dzień  
jeszcze jeden list pofrunął  
pasmem dymu

jakże mocno krzychał plomień  
jakże palił

teraz skrętnie na kolanach  
zbieram okruszyny prochu  
by na srodę popielcową  
było dość

[...] Ta opowieść -- nie wiem, czy ją przeczytasz kiedy -- z wielką nieufnością patrzę na stos zapisanych kart. Czy słowa potrafią mnie bronić lepiej niż cięsza, czy słowami można jeszcze cokolwiek powiedzieć? A jeśli tak, to jakimi słowami? Szukałam ich z trudem, każde oglądałam wiele razy, przymierzałam do nich moją miłość, mój ból. Pragnienie przymierzałam do wyrazu pragnienie i dla mojej największej miłości -- dla życia poszukiwałam najpiękniejszych określeń. Kocham życie, przyjacielu, i nawet wtedy, kiedy zraniło mnie tak bardzo, że przez krótką chwilę zapragnęłam umrzeć, nawet wtedy nie popełniłam zdrady. Nie zapominaj, że śmierć była zawsze blisko mnie, zbyt blisko, abym nie przywykła do jej chłodnego, kpiącego dotyku, abym nie musiała do niej przywyknąć. Pamiętaj także o tym, że kochałam i że to miłość skazała mnie na śmierć. I przecież jestem, mimo wszystko jestem, mówię do ciebie. Moja jedyna miłość zwyciężyła raz jeszcze, żyję, mogę patrzeć na drzewa chwiejące się w wietrze, do moich oczu dobiega daleki błysk latarni. Słyszę szum spienionej wody i czuję, jak w mojej piersi delikatnie uderza najczulszy z wszystkich odmierzających czas instrumentów -- serce. Jest jeszcze ciągle słabe, ale bije dzielnie i z wielką cierpliwością przetacza ciepłą krew. Posłuchaj, przyjacielu, te wszystkie kartki to tylko jego rytm.

a ja siedzę pod piecem  
i staram się przychwycić  
na gorącym uczynku -- czas  
delikatne falowanie firanek  
fosforyzowanie ścian  
taniec książek  
na drewnianej półce  
abstrakcyjny liść na dywanie  
meksykański kwiat  
w jednym oddechu zamykam

z kwiatów jestem  
z ptasiego skrzydła  
wiatr we mnie mieszka  
kiedy rozwinięta  
wiatr chłonę  
krople zielonego deszczu  
budzą mnie z wiosną  
i przecieram oczy

z pierza i z mięsa  
z gęstej tkanki ziemi  
unoszę głowę otwartą oczyma  
w rękę zaciskam  
zielony strzęp nieba  
gałąź niewielką  
w mocnych zębach trzymam

z uśmiechów – z bólu  
który żłobi trójkąt  
nad moim czołem  
z światła i z księżyca  
z miłości prostej jak drzewo jest proste  
z ziemi co złoto w dłoni mej zakwita

## Bibliografia

Poświatowska H.: Opowieść dla przyjaciela. Kraków 1966

Poświatowska H.: Wiersze wybrane. Wyd.5. Kraków 1992

Borkowska. G.: Nierozważna i nieromantyczna; o Halinie Poświatowskiej. Kraków 2001

Kiec I.: Halina Poświatowska. Poznań 1997

Szulczyńska M.: Nie popełniłam zdrady: rzecz o Halinie Poświatowskiej. Kraków 1990

[http://republika.pl/halina\\_poswiatowska/info.htm](http://republika.pl/halina_poswiatowska/info.htm)

<http://www.tvp.pl>

## Filmy

*Tętno*

Rok produkcji: 1985

Scenariusz: Gerard Zalewski (na podstawie "Opowieści dla przyjaciela" Haliny Poświatowskiej)

Reżyseria: Gerard Zalewski

Zdjęcia: Mieczysław Jahoda

Muzyka: Przemysław Gintrowski

Wystąpili: Ewa Jendrzejewska, Krzysztof Globisz, Andrzej Krukowski, Teresa Budzisz-Krzyżanowska, Magda Teresa Wójcik, Henryk Machalica, Henryk Talar

Produkcja: Telewizja Polska

Producent wykonawczy: Z.F. KADR

### Jak narkotyk

rok produkcji: 1999

reżyseria i scenariusz: Barbara Sass

zdjęcia: Wiesław Zdort

scenografia: Jacek Osadowski

dekoracja wnętrz: Teresa Gruber

kostiumy: Maria Kostrzewska

muzyka: Michał Lorenc

dźwięk: Stefan Chornicki

montaż: Anna Wagner

kierownictwo produkcji: Mirosław Warchoń

producent: Michał Kwieciński, Teresa Dworzecka

produkcja: Akson Studio

koprodukcja: STI Studio Filmowe, Telewizja Polska, Agencja Produkcji Filmowej, Film Art.

wykonawcy: Magdalena Cielecka (Anna), Teresa Budzisz-Krzyżanowska (matka Anny), Krzysztof Pieczyński (Jacek), Igor Przegrodzki (profesor), Krzysztof Globisz (ksiądz Stefan), Bartosz Opania (Piotr/Jurek), Mariusz Bonaszewski (Andrzej), Ola Tokarska (Biała Dziewczynka), Mariusz Bonaszewski (Andrzej), Jerry Flynn (doktor Gordon), Agata Piotrowska-Mastalerz (Marta), Andrzej Wichrowski (ojciec Anny), Rick Richardson (doktor Graeme)

#### IV. MATERIAŁY REGIONALNE

##### A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

BARAŃSKA Iwona

Architektura Kalisza w dobie Królestwa Kongresowego / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Instytut Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu ; Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – Kalisz: KTPN, 2002. – 228 s., [30] s. tabl. : il., fot., pl.

Bibliografia s. 219-222

Praca naukowa poświęcona architekturze Kalisza w początkach XIX wieku na tle rozwoju urbanistycznego miasta. Główny temat książki to charakterystyka najciekawszych budowli klasycystycznych w Kaliszu.

BORKOWSKA Zofia, BORKOWSKI Mieczysław

Jastrowie [pow. Złotów] : 400 lat królewskiego miasta 1602-2002 : [album]. – Jastrowie: Zarząd Miejski, 2002. – 87 s. : fot., il., mapy  
Jastrowie w fotografii.

BRZOSTOWICZ Michał

Bruszczewski zespół osadniczy we wczesnym średniowieczu / Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Historii i Nauk Społecznych, we współpracy z Muzeum Archeologicznym w Poznaniu. – Poznań: Wydaw. PTPN, 2002. – 343 s., [3] k. tabl. : il., mapy. – (Bibliotheca Fontes Archaeologici Posnanienses; vol. 10)(Prace Komisji Archeologicznej / Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Historii i Nauk Społecznych; t. 22)

Bibliografia s. 311-337

Praca naukowa nt. zespołu osadniczego w Bruszczewie, pow. Kościan od VI do XIII wieku przygotowana w oparciu o wyniki badań archeologicznych.

COBLEWSKI Wojciech

Arcybiskupi i biskupi gnieźnieńscy w Białośliwiu. – Białośliwie: [b.w.], 2002. – 16 s. : fot., rys.

Wizytacje arcybiskupów i biskupów polskich w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Białośliwiu, pow. Piła.

DUDA Zygmunt

Stulecie świątyni dwudziestolecie parafii św. Józefa w Opalenicy 1900-2000. – Opalenica: Parafia św. Józefa, 2001. – Fot.

Dot. także dziejów gminy ewangelickiej w Opalenicy, pow. Nowy Tomyśl.

DZIEJE Trzemeszna : praca zbiorowa / pod red. Czesława Łuczaka. – Poznań: Wydaw. WBP, 2002. – 451 s. : fot., il., portr., tab. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski” / Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury) (Seria Dzieje Miast Wielkopolski; nr 11)

Bibliografia s. 421-431

Monografia Trzemeszna.

FARA poznańska / fot. Tomasz Szarski. – Wrocław: Wydaw. „ZET”, 2002.  
– Składanka, [12] k.

Zbiór fotografii zabytkowego wnętrza kościoła.

FIJAŁKOWSKI Marek, SUWIK Roman

Spacer po Piłe : [przewodnik] / fot. Romuald Erenski. – Piła: Urząd Miejski, 2002. – 97 s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

Najciekawsze ulice i zakątki miasta. Liczne fotografie współczesnej Piły.

GILLER Stefan January

Dwie chwile / wybór, oprac. i wstęp Piotr Łuszczkiewicz; oprac. graf. Krzysztof Oleksiak. – Opatówek: Art Studio Oleksiak, 2002. – 116 s. : il., fot., portr. – (Biblioteka Helleny)

Starannie wydany wybór wierszy Stefana Gillera, poety związanego z Opatówkiem. We wstępie omówienie twórczości a w zakończeniu nota biograficzna w opracowaniu Jadwigi Miluśki.

JARACZ Małgorzata

Nazwiska mieszkańców Kalisza od XVI do XVIII wieku. – Bydgoszcz: Wydaw. Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, 2001. – 534 s.

Obszerna publikacja naukowa na temat nazwisk Kaliszian od XVI wieku po czasy zaborów opracowana na podstawie źródeł pisanych i drukowanych.

KALISZ : plan miasta. – Skala 1 : 22 000. – Kraków: Agencja Reklamowa Pod Aniołem, 2002. – 1 mapa : kolor. ; 63 × 45 cm, złoż. 22 × 12 cm

KLEMCZAK Danuta

Zapomniane wspomnienia. – Jastrowie: Zarząd Miejski, 2002. – 36 s. : il.

Wiersze dot. Jastrowia.



KOLAŃCZYK Aneta

Kalisz : mała ojczyzna wielkich ludzi. – Kalisz: Wydaw. „Kropka” Urszula Zybura, 2002. – 164 s.

Dot. związków z Kaliszem Adama Asnyka, Marii Konopnickiej, Marii Dąbrowskiej, Wandy Karczewskiej i Stefana Otwinowskiego.

KOŁO Naukowe Przyrodników Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 1995-2001 : materiały do dziejów KNP. Część II / pod red. Andrzeja Nowosada; Wydział Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań: Bogucki Wydaw. Naukowe, 2001. – 96 s. : fot., portr.

Kontynuacja historii Koła Naukowego Przyrodników Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Część I za lata 1921-1995 ukazała się w 1995 roku. Poza charakterystyką działalności koła zawiera biogramy i wspomnienia o prof. Karolu Latowskim i Janie Rafalskim.

KONIN : plan miasta : mapa okolicy / red. Karol Kawałko; oprac. kartogr. Ziemowit Borowczak, współpr. Jerzy Majewski; tekst Jacek Wiśniewski; fot. Paweł Hejman. – Skala 1 : 23 000. – Piła: Wydaw. BiK, 2002. – 1 mapa: kolor. ; 68 × 48 cm, złoż. 17 × 10 cm

KOWALCZAK Piotr

Hierarchia potrzeb obszarowych małej retencji w dorzeczu Warty. – Warszawa: IMiGW, 2001. – 123 s. : pl., tab., wykr. – (Atlasy i Monografie / Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej)

Bibliografia s. 117-121

Autor analizuje wpływ klimatu i działalności gospodarczej na stan poziomu wody w dorzeczu Warty w Wielkopolsce.

KOWALCZYKIEWICZ Zygmunt

Konińskie kalendarium wiek XX / oprac. graf. Jan Sznajder. – Konin: Agencja Artystyczno-Reklamowa „Parada”, 2002. – 67 s. : il.

„Jak każde kalendarium, także i to jest zestawem dat i faktów. Pokazują i przypominają one wielkie zmiany, jakie stały się udziałem tego miasta i ludzi w nim żyjących na przestrzeni lat”.

*(Ze wstępu)*

KOZŁOWSKI Ryszard

Jastrowie : zarys dziejów 1602-2002. – Jastrowie: Zarząd Miejski, 2002. – 165 s. : il., mapy

Monografia miejscowości położonej w powiecie złotowskim.

KRONICZKA gminy ewangelickiej w Poznaniu 1767-1790 / oprac. przez Ryszarda Marciniaka; tłum. Joanna Grzesiak, Maria Mikołajczak. – Poznań: Wydaw. Miejskie, 2002. – X, 97 s. : il., portr. – (Kroniki Staropolskie)

Tłumaczenie kroniki niemieckiej gminy ewangelickiej przy zborze Świętego Krzyża na Grobli w Poznaniu. We wstępie okoliczności powstania i historia poprzednich wydań tekstu.

ŁOBŻENICA : [informator] / tekst Małgorzata Linettej; fot. Zbigniew Tomczak. – Piła: „Tongraf”, [2001]. – 24 s., [10] s. tabl. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim.

ŁUCZAK Alojzy Andrzej

Święty, święty. – Poznań: Ars Nova, 2002. – 206 s.

Autobiograficzne nowele, opowiadania i reportaże o tematyce poznańskiej.

MARKETINGOWA koncepcja rozwoju regionu kaliskiego : synteza. – Kalisz: Stowarzyszenie Inicjatywa i Integracja, 2002. – 67 s. : tab., wykr.

Wszeczhronna informacja nt. stanu gospodarki, rynku pracy, infrastruktury technicznej oraz koncepcji rozwoju regionu kaliskiego.

MATUSZEWSKI Dariusz

Z dziejów rycerstwa świętego Floriana w Mosinie. – Mosina, 2002. – 63 s. : fot. : il.

Dzieje Ochotniczej Straży Pożarnej w Mosinie od 1902 roku.

MIASTECKO Krajeńskie – gmina : [informator] / tekst Gabriela Ciżmowska; fot. Zbigniew Tomczak. – Piła: Wydaw. „Tongraf”, [2001]. – 27 s. : il.

MOSINA 700 lat : miasto i gmina : album jubileuszowy : opracowanie zbiorowe / pod red. Włodzimierza Łęckiego; fot. Barbara Kramek-Matuszak [i in.]. – Warszawa; Poznań; Mosina: API sp. z o.o., 2002. – 144 s.

W publikacji jubileuszowej znajdziemy zarys historii Mosiny i okolicznych miejscowości oraz wybór biogramów wybitnych osób związanych z Mosiną. W części albumowej zbior fotografii najciekawszych zakątków miasta i gminy.

NOWAK Stanisław

Gwara komornicka. Część 1, „Bedki” / oprac. graf. Antoni Pawlik. – Komorniki: Urząd Gminy w Komornikach : Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Komornikach : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2001. – 204 s. : rys.

Słownictwo gwarowe okolic Komornik, pow. Poznań w formie krótkich wierszy. Zawiera m.in. biogram autora.

PARTNER przedsiębiorcy : informator Krajowego Systemu Usług dla małych i średnich przedsiębiorstw : region 15 – województwo wielkopolskie / pod red. Anny Forin i Anety Łastowieckiej. – Wyd. 2. – Warszawa: [Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości], 2001. – 52 s.

Wykaz i oferty Krajowego Systemu Usług w woj. wielkopolskim.

PIŁKA nożna w Wielkopolsce 1921-2001 / pod red. Bernarda Woltmanna. – Poznań: Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej. Sekcja Historii Kultury Fizycznej : Wielkopolski Związek Piłki Nożnej, 2001. – 336 s., [82] s. tabl. : fot., portr.

Bibliografia s. 305-313

Monografia przygotowana z okazji jubileuszu 80-lecia Wielkopolskiego Związku Piłki Nożnej. Obok historii wielkopolskiego piłkarstwa zawiera sylwetki osób (zawodników, trenerów, działaczy) oraz krótkie wizytówki klubów sportowych.

POLSKA na przełomie I i II tysiąclecia : materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Poznań, listopad 2000 / red. nauk t. Szczęsny Skibiński. – Poznań: Stowarzyszenie Historyków Sztuki, 2001. – 409 s. : il., mapy

Publikacja naukowa poświęcona architekturze i sztuce najdawniejszej Polski. Większość materiałów w całości lub we fragmentach dotyczy Poznania lub Wielkopolski.

POWIAT pilski. – Piła: Agencja Promocyjna „Punkt S”, 2002. – 1 CD-ROM  
Tytuł równoległy: Kreis Piła. Tekst także w jęz. niemieckim.

POWIAT pilski : [informator] / tekst Helena Pacewicz; fot. Marek Chwistek. – Piła: Agencja Promocyjno-Wydaw. „Unigraf”, 2001. – 78 s. : fot., il.

Zawiera m.in. informacje statystyczne z podziałem na poszczególne gminy.

POWIAT pilski zaprasza : [informator]. – Bydgoszcz: „Unigraf”, 2001. – 40 s. : il.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim.

PRZEWODNIK turystyczny powiatu pilskiego / fot. Krzysztof Bogdanowicz, Maciej Zwolanowski. – Bydgoszcz: Wydaw. Reklamowe „Renoma” s.c., 2001. – 32 s. : fot., mapa

Tekst także w jęz. angielskim

Krółka wizytówka powiatu pilskiego oraz omówienie szlaków turystycznych w poszczególnych miejscowościach.

RUSAK Stanisław

Jęńcy alianccy w okupowanym Ostrzeszowie (1939-1945) : Stałag XXIA – Oflag XXIC Schildberg. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2002. – 203 s., [32] s. tabl. : fot., il., pl., tab., Sum, Zsf

Bibliografia s. 195-200

Monografia jednego z największych obozów jenieckich na ziemiach polskich wcielonych do Rzeszy przygotowana przez kaliskiego historyka. W rozdziale pierwszym obszerny szkic historyczny nt. dziejów miasta do 1945 r.

RYNEK pracy w województwie wielkopolskim w 2001 r. / Urząd Statystyczny w Poznaniu. – Poznań: US, 2002. – 147 s. : tab., wyk. – (Informacje i Opracowania Statystyczne)

Publikacja zawiera także dane na temat warunków pracy oraz bezrobocia w Wielkopolsce.

RYŻYŃSKI Andrzej

750 lat poznańskich mostów. – Poznań: Instytut Inżynierii Lądowej Politechniki Poznańskiej, 2002. – 240 s. : fot., pl., portr., rys.

Współczesne metody wzmacniania i przebudowy mostów. XII seminarium

Historia budowy i użytkowania mostów w Poznaniu przedstawiona na tle historii miasta. Liczne materiały ilustracyjne uzupełniają treść książki.

SAMOORGANIZACJA w społecznościach wiejskich – przejawy – struktury – zróżnicowania / pod red. Marii Wieruszewskiej. – Warszawa: Polska Akademia Nauk. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, 2002. – 309 s., [8] s. tabl. : fot. – (Problemy Rozwoju Wsi i Rolnictwa)

Bibliografia s. 264-276

Praca naukowa opracowana na podstawie badań socjologiczno-porównawczych społeczności wiejskich Wielkopolski i Podlasia.

ŚREM : przestrzeń społeczno-gospodarcza gminy : praca zbiorowa / pod red. Henryka Rogackiego; Zarząd Miejski w Śremie, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań: Bogucki Wydaw. Naukowe, 2001. – 188 s. : pl., tab., wyk.

Publikacja przygotowana przez Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu stanowi kompleksowe opracowanie nt. problemów gospodarczo-społecznych gminy Śrem.

TACZANOWSKI Antoni

Od gotyku do baroku na Pojezierzu Międzychodzko-Sierakowskim / oprac. graf. Mirosław Piosik. – Międzychód: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Międzychód, 2002. – 15 s. : fot., mapka

Charakterystyka gotyckich i barokowych obiektów architektury na ziemi sierakowskiej. Dot. głównie budowli sakralnych.

TRANSWIELKOPOLSKA Trasa Rowerowa : atlas rowerowy : odcinek północny Poznań – Okonek / tekst i fot. Andrzej Kaleniewicz. – Poznań: Pietruska & Partner sp. z o.o., 2002. – [46] s. : mapy. – (Top Mapa)

Pierwsza część przewodnika dla rowerzystów zawiera opis trasy turystycznej począwszy od parku Sołackiego w Poznaniu poprzez Szamotuły, Czarnków, Trzciankę i Piłę do Okonka – najbardziej na północ położonej gminy w województwie wielkopolskim.

WIECZOREK Zygmunt

Oświata rolnicza w rejonie kępińskim i wieruszowskim oraz zarys monograficzny Zespołu Szkół Rolniczych w Słupi p. Kępnem (1910-1990). – Baranów: [Urząd Gminy w Baranowie, Towarzystwo Rozwoju Gminy Baranów], 2002. – 226 s. : fot., il., portr.

Zasadniczą część publikacji zajmuje opracowanie monograficzne nt. Zespołu Szkół Rolniczych w Słupi pod Kępnem w latach 1973-1990. Rozdziały początkowe to zarys rozwoju oświaty rolniczej w rejonie kępińskim.

WOJCIECHOWSKA Bogna

Sto lat Banku Spółdzielczego w Słupcy 1902-2002 / Komitet Organizacyjny Obchodów Stulecia Banku Spółdzielczego w Słupcy. – Poznań, 2002. – 151 s., [20] s. tabl. : portr.

Zawiera m.in. biogramy działaczy oraz wykazy władz i pracowników banku.

WOŁOS Mariusz

Alfred Chłapowski (1874-1940) : biografia ambasadora Polski we Francji. – Toruń: Wydaw. Adam Marszałek, 2001. – 342 s., [6] s. tabl. : fot., portr. – (Pamiętniki. Biografie. Wspomnienia)

Bibliografia s. 299-320

Droga życiowa przedstawiciela wielkopolskiej rodziny ziemiańskiej przedstawiona na tle realiów historycznych. Dwa początkowe oraz ostatni rozdział publikacji dotyczą związków A. Chłapowskiego z Wielkopolską, głównie Bonikowem, pow. Kościan.

WRZESIŃSKA Katarzyna

Obraz mniejszości narodowych w poznańskiej prasie konserwatywnej w latach 1918-1939. – Poznań: Wydaw. PTPN, 2002. – 234 s. – (Prace Komisji Historycznej / Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Historii i Nauk Społecznych; t. 59)

Bibliografia s. 226-232

Praca naukowa poświęcona opiniom poznańskiej prasy konserwatywnej nt. mniejszości narodowych (Niemców, Żydów, Ukraińców i Białorusinów) w okresie międzywojennym.

WSPOMNIENIA sybiraków kolskich / red. i oprac. Witold Ignaczewski, Kazimierz Kasperkiewicz, Andrzej Migus. – Koło; Konin: Krajowe Stowarzyszenie Soltysów, 2001. – 151 s. : fot., il.

Tytuł okł. Wspomnienia sybiraków ziemi kolskiej

Zbiór wspomnień poprzedza „Krótka historia powstania i działalności Koła Terenowego Związku Sybiraków w Kole” w opracowaniu Wiesława Sitowskiego.

WSPÓLNA polityka rolna UE : szanse i zagrożenia dla wielkopolskiej wsi i rolnictwa. – Kalisz: Stowarzyszenie Inicjatywa i Integracja, 2002. – 45 s.

Publikacja na temat możliwości dostosowania polskiego rolnictwa do norm Unii Europejskiej oraz szans jego rozwoju w Wielkopolsce.

WYBRANE wskaźniki warunków życia ludności w województwie wielkopolskim w 2000 r. / oprac. Maria Jasiewicz. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2001. – 36 s. : tab., wyk.

Informacje statystyczne nt. zatrudnienia, handlu i konsumpcji, ochrony zdrowia, edukacji i kultury w woj. wielkopolskim.

ZDUNEK Józef

PTTK na ziemi krotoszyńskiej 1951-2001. – Krotoszyn: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Oddział w Krotoszynie, 2002. – 238 s., [8] s. tabl. : fot., portr.

Bibliografia s. 231-238

Obszerna monografia Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na ziemi krotoszyńskiej. Poza historią i charakterystyką działalności zawiera

dzieje Muzeum Regionalnego PTTK im. Hieronima Ławniczaka w Krotoszynie oraz sylwetki działaczy i prezesów oddziału.

ZIENKOWICZ Jerzy

Z kresów wschodnich do Wielkopolski : sto lat rodziny Zienkowiczów ze szczególnym uwzględnieniem życiorysu autora. – Poznań: Ars Nova, 2002. – 115 s. : fot., il., portr.

Wspomnienia byłego wykładowcy Wyższej Szkoły Oficerskiej Służb Kwatermistrzowskich w Poznaniu i kombatanta na temat własnej drogi życiowej oraz losów członków rodziny.

ZMIANY strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie wielkopolskim w latach 1999-2001 / Urząd Statystyczny w Poznaniu. – Poznań: US, 2002. – 76 s. : tab. – (Informacje i Opracowania Statystyczne)

Publikacja statystyczna na temat procesów zachodzących w gospodarce woj. wielkopolskiego. W części wstępnej słownik terminów i pojęć.

\* \* \*

KALISKIE Studia Teologiczne / red. Dariusz Kwiatkowski; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny. Sekcja w Kaliszu. – 2002, t. 1. – Kalisz: Wyższe Seminarium Duchowne w Kaliszu, 2002. – 395 s.

W dziesiątą rocznicę utworzenia Diecezji Kaliskiej Wyższe Seminarium Duchowne w Kaliszu działające jako sekcja Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu rozpoczyna edycję Kaliskich Studiów Teologicznych. Oprócz artykułów o treści religijnej i filozoficznej tom pierwszy wydawnictwa zawiera obszerną bibliografię dorobku naukowego księży pracujących w Diecezji Kaliskiej oraz studia Józefologiczne m.in. przegląd stron internetowych poświęconych św. Józefowi.

ROCZNIK Statystyczny Poznania / red. Kazimierz Kruszką. – 2001, R. 17. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2001. – 220 s. : tab.

Informacje statystyczne za rok 2000. Tekst także w jęz. angielskim.

ROCZNIK Statystyczny Województwa Wielkopolskiego / red. Kazimierz Kruszką. – 2001. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2001. – 386 s. : tab.

Informacje statystyczne za rok 2000. Tekst także w jęz. angielskim.

## B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(czerwiec – sierpień 2002)

W czerwcu, lipcu i sierpniu 2002 r. biblioteki publiczne województwa wielkopolskiego organizowały liczne imprezy z okazji Dnia Dziecka i Dnia Ojca oraz w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”.

W okresie wakacji letnich odbywało się wiele zajęć dla dzieci, m.in. konkursy, pogadanki, zajęcia plastyczne połączone z wystawami, zajęcia muzyczne, filmy, itp.

Ze względu na masowy charakter wymienionych imprez i zbliżoną tematykę nie uwzględniono ich w szczegółowym wykazie.

### Czerwiec

#### Babiał (pow. Kolo)

- Wystawki:
  - ~ 80 rocznica urodzin Jerzego Broszkiewicza (Babiał; Filia Brdów)
  - ~ Międzynarodowy Dzień Ochrony Środowiska (Babiał; Filia Bogusławice)

#### Baranów (pow. Kępno)

- Wystawki:
  - ~ Ochrona środowiska naturalnego (Mroczeń)
  - ~ Jerzy Broszkiewicz (Mroczeń)
  - ~ Zapobieganie narkomanii (Mroczeń)
  - ~ Lucy Maud Montgomery (Słupia)

#### Bralin (pow. Kępno)

- Rozstrzygnięcie konkursu czytelniczego pt. „Ania z Zielonego Wzgórza”

#### Chodów (pow. Kolo)

- Międzynarodowy Dzień Ochrony Środowiska – gazetka

#### Chodzież

- Wystawa „Najstarsze książki w bibliotece a książka współczesna”  
Warsztaty literackie dla młodzieży – pierwsze próby poetyckie
- Spotkanie autorskie z Katarzyną Kotowską

#### Dąbie (pow. Kolo)

- Wystawki:
  - ~ 100 rocznica śmierci Adolfa Dygasińskiego
  - ~ 130 rocznica śmierci Stanisława Moniuszki



- ~ Międzynarodowy Dzień Ochrony Środowiska
- ~ Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Narkomanii
- Spotkanie z poezją Mirona Białoszewskiego w 80 rocznicę urodzin poety; wystawa tematyczna

#### Dobrzyca (pow. Pleszew)

Wystawka: „Dziecko w literaturze”

- 80 rocznica urodzin J. Broszkiewiczza – projekcja filmu: „Wielka, większa, największa”, dyskusja poprojekcyjna, pogadanka o życiu i twórczości autora

#### Gniezno

- Spotkanie autorskie z Tomaszem Wincentym Rzepą

#### Grzegorzew (pow. Koło)

- Pogadanka nt. „Niepodległości Polski” dla młodzieży z klas V-VI
- Przegląd książek o narkomanii z okazji „Międzynarodowego Dnia Zapobiegania Narkomanii”

#### Jarocin

- Konkurs „Jarocin bez tajemnic” w ramach „Dni Jarocina” (Filia Nr 1 „Pod Ratuszem”)
- Tydzień kultury europejskiej (Filia Nr 1 „Pod Ratuszem”)
  - ~ Dzień holenderski – spotkanie z Konsulem honorowym Andrzejem Gawrońskim
  - ~ Dzień hiszpański – spotkanie z przewodnikiem wycieczek po Hiszpanii Panią Katarzyną Feter
  - ~ Dzień włoski -- spotkanie z rodowitym Włochem Panem Donato Berchicim
  - ~ Dzień niemiecki – spotkanie z tłumaczem, nauczycielem języka niemieckiego, współtwórcą idei współpracy Jarocin – Solingen Panią Anną Malinowski
  - ~ Dzień francuski – spotkanie z pilotem wycieczek po Francji Panią Anitą Kłorek
- Klub Dyskusyjny 2 „Tropem rycerskiej przygody na Ziemi Jarocińskiej” – spotkanie z doc. dr hab. Ryszardem Grygielem, „Historia pałacu w Dobrzycy”

#### Kaczory (pow. Piła)

- Konkurs piosenki dla dzieci i młodzieży – „Piosenka jest dobra na wszystko”

#### Kalisz

- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Świątkowskim podczas imprezy „Pasowanie na czytelnika” (Filia Nr 1 Oddział dla Dzieci)

- Wystawy:
  - ~ „Kalisz... ten stary Kalisz” – 11 czerwca 1282 r. odnowienie przywileju lokacyjnego
  - ~ „Wędrówka po Kaliszu śladem pisarzy i poetów” (Filia Nr 5)
- Konkursy:
  - ~ Podsumowanie konkursu plastyczno-fotograficznego: „Kalisz, kaliszanie dziś i jutro” – współudział w konkursie organizowanym przez Młodzieżowy Dom Kultury
  - ~ Podsumowanie konkursu plastycznego „Życie codzienne osady wczesno-średniowiecznej w Kaliszu–Zawodziu” – współudział w konkursie organizowanym przez Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej
  - ~ VIII Konkurs Recytatorski pt. „Strofy znad Prosn” (Filia Nr 2)
  - ~ Zakończenie konkursu dla osób sprawnych inaczej pt. „Mój opiekun”
  - ~ Zakończenie kolejnej edycji „Konkursu wiedzy o Kaliszu i regionie kaliskim” (Sala recepcyjna kaliskiego ratusza)
- Spotkanie z Adamem Foltarzem w cyklu „Promocja regionalnego środowiska twórców” (Filia nr 4)
- Wykład psychologa dr Jadwigi Raubo – „Problemy komunikacji międzyludzkiej” (Filia Nr 4)
- Kiermasz książki kaliskiej na kaliskim Głównym Rynku – w ramach obchodów Święta Miasta

#### Kaźmierz (pow. Szamotuły)

- Spotkanie autorskie z p. Mirosławą Woźną

#### Kępno

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Wystawa „Dziecko w malarstwie”

Samorządowa Biblioteka Publiczna

- Rozstrzygnięcie i wystawa II Konkursu Fotograficznego „Ziemia Kępińska w Obiektywie”
- V Festiwal Małych Form Teatralnych

#### Kłecko (pow. Gniezno)

- Turniej poetycki „O Koronę Wierzbową”

#### Kłodawa (pow. Koło)

- W ramach VII Dni Otwartych Drzwi Biblioteki – Dni Kłodawy
  - ~ Spotkanie z naukowcami z Instytutu Badań Literackich w Warszawie, zaprezentowano dwa wykłady: doc. dr hab. Robert Piłat „Tekst filozoficzny, a tekst literacki”; dr Piotr Marciszuk „Filozofia w poezji Bolesława Leśmiana”

- ~ Wystawy: „Adaptacje filmowe literatury pięknej dla dorosłych”; „Adaptacje filmowe literatury dziecięcej”
- W ramach spotkań: „Wybitni mieszkańcy Miasta i Gminy Kłodawa” cykl spotkań z Mieczysławem Łozińskim, autorem wspomnień „Polonia nieznana”

#### Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawy:
  - ~ Kobylin na widokówkach i folderach
  - ~ Literatura popularno-naukowa; przegląd nowości

#### Koło

- W ramach obchodów „Dni Koła”:
  - ~ Spotkanie autorskie z Janem Stępińskim, autorem książek o zabytkach sakralnych Koła i Powiatu Kolskiego
  - ~ Ekspozycja „Koło w ikonografii”
  - ~ Finał konkursu czytelniczego „Koło da się lubić” – dla uczniów szkół podstawowych (Filia dla Dzieci)
- Wystawka: „Książki polecane przez Fundację ABC XXI do głośnego czytania dzieciom” (Filia dla Dzieci)

#### Konin

- Prelekcja „Spacer po Lwowie” autora wystawy Kazimierza Wiecha połączona z koncertem piosenek lwowskich braci Zawilskich
- Wystawa „Lwów i okolice” w fotografii prof. Kazimierza Wiecha

#### Kościan

##### Miejska Biblioteka Publiczna

- Wystawy:
  - ~ „Sztuka jest terapią w życiu”; otwarcie wystawy połączone ze spotkaniem z władzami miasta, Ewą Piotrowską – dyrektorką Medycznego Studium Zawodowego oraz absolwentkami Wydziału Terapii Zajęciowej (Dział Udostępniania dla Dorosłych MBP Kościan wspólnie z Medycznym Studium Zawodowym – Wydziałem Terapii Zajęciowej)
  - ~ „W kręgu twórców muzyki” (Dział Udostępniania dla Dorosłych)
  - ~ „Mama Muminków” – Tove Jansson – 1 rocznica śmierci (Oddział dla Dzieci)
  - ~ „Ach te Muminki” – wystawa prac konkursowych (41 prac) (Oddział dla Dzieci)
  - ~ „Przyjaciele z literatury” – wystawa rysunków (Filia Nr 1)
- Spotkanie autorskie z Andrzejem Ogrodowczykiem – dla młodzieży Liceum Ogólnokształcącego w Kościanie (Dział Udostępniania dla Dorosłych)

- „Nowe gatunki fauny na Ziemi Kościańskiej” (Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej i Dział Udostępniania dla Dorosłych)
- Spotkanie z Bohdanem Butenko – grafikiem, ilustratorem i autorem książek dla dzieci (Oddział dla Dzieci)
- Pogadanka ekologiczna „Czy śmieci to problem?” (Oddział dla Dzieci)
- „Kolorowe czarowanie” – bajka muzyczna dla dzieci - spektakl autorski Elżbiety Arso-Cwalińskiej, oparty na poezji Marii Konopnickiej (Oddział dla Dzieci)
- Uroczyste pasowanie na czytelnika połączone z pogadanką o książkach (Oddział dla Dzieci)
- Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego „Ach te Muminki” (Oddział dla Dzieci)
- Piknik na działce – Biesiadne piosenki (Filia Nr 1)

#### Biblioteka Publiczna Gminy Kościan

- Wystawa: 80 rocznica urodzin Mirona Białoszewskiego

#### Kościelec (pow. Koto)

- Wystawa „Narkomania we współczesnym świecie”
- „Porozmawiajmy o „Wiedźminie” Andrzeja Sapkowskiego” – dyskusja z młodzieżą
- Gazetka „Słynni Polacy” (Filia Dobrów)

#### Koźmin Wlkp. (pow. Krotoszyn)

- Podsumowanie VII edycji konkursu regionalnego „Legends i podania Ziemi Koźmińskiej, 770 lat pierwszej wzmianki historycznej o Koźminie Wielkopolskim”

#### Krobia (pow. Gostyń)

- Podsumowanie konkursu literacko-plastycznego „Moje miejsce w Europie”

#### Krotoszyn

- Wystawa „Krotoszyn wczoraj, dziś i jutro”

#### Leszno

##### Wystawy:

- „Twórcy literatury światowej: Fiodor Dostojewski” – wystawa plakatów (Galeria Za Regalami)
- „Dziecko w fotografii” – wystawa fotograficzna Ryszarda Fórmanka (Galeria Za Regalami)
- Z cyklu „Prezentują się gminy powiatu leszczyńskiego” – Krzemieniewko (Galeria „Lochy”)

#### Imprezy:

- Spotkanie z Bohdanem Butenko z Warszawy w ramach Poznańskich Targów Książki Dziecięcej
- Wieczór muzyczny w „Galerii Lochy”, podczas którego wystąpiły Ewelina Pachucka-Mazurek (skrzypce) i Maria Koszewska-Wajdzik (fortepian) zorganizowany przez Nasz Klub „Twój Styl”
- Podsumowanie konkursu dziennikarskiego o Nagrodę im. Andrzeja Rutckiego
- Spotkanie z kustoszem Zamku Rydzynskiego Zdzisławem Molińskim połączone z promocją jego najnowszej książki „Zamki, dwory, pałace”
- Spotkanie z cyklu „Wokół Globusa” z Michałem Jagiełto z Warszawy
- Konkurs literacki „Skąd znamy te zwierzęta?” (Filia Nr 6)

#### Łubowo (pow. Gniezno)

- Konkurs recytatorsko-plastyczny dla dzieci „Piękna nasza wieś”
- VI Turniej Poetycki „O Koronę Wierzbową”

#### Okonek (pow. Złotów)

- „Poznajemy swoją miejscowość” – konkurs przyrodniczo-geograficzny

#### Olszówka (pow. Koło)

- Wystawka „Książki czytane przez dzieci całego świata” (Filia Łubianka)

#### Opatówek (pow. Kalisz)

- Spotkanie autorskie z Anną Zabacką
- Spotkanie z dr. Jerzym Fiećko z UAM w Poznaniu nt. „Agaton Giller – zesłaniec, polityk, obywatel”

#### Orchowo (pow. Słupca)

- Wystawka poświęcona Adolfowi Dygasińskiemu (Filia Bielsk)

#### Ostrów Wlkp.

- Spotkanie z podróżnikiem 2001 r. Jerzym Kostrzewą

#### Perzów (pow. Kępno)

- Konkurs plastyczny dla młodzieży gimnazjalnej i szkół średnich „Europa blisko nas – my blisko Europy”
- Prelekcja nt. wejścia Polski do Unii Europejskiej

#### Piła

- Spotkanie autorskie z Andrzejem Żubryckim
- „Bractwo Dobrej Książki” – spotkanie z Wandą Chotomską
- „Dialog z Europą” – forum piłskiej młodzieży. W programie:

- ~ „Europa za i przeciw” – drama w wykonaniu Szkolnego Klubu Europejskiego ze Szkoły Podstawowej nr 7
- ~ Wystąpienie Andrzeja Gawłowskiego, członka Sejmowej Komisji Europejskiej, na temat stanu negocjacji akcesyjnych Polski z Unią Europejską
- ~ Wystąpienie Artura Puścizny nt. „Województwo Wielkopolskie w pracach akcesyjnych do Unii Europejskiej”
- ~ Wykład prof. dr hab. Bogdana Koszela „Historia idei i procesu integracji europejskiej”, „Miejsce Polski i Polaków we współczesnej Europie”
- Spotkanie z dr. Wolfgangiem Sinnerem, doradcą przedakcesyjnym Ministra Środowiska w ramach funduszu Phare; współorganizacja konferencji dla administracji i pracowników samorządowych rejonu pilskiego „Polska a członkostwo w Unii Europejskiej. Wzmocnienie ocen Oddziaływania na środowisko”
- ~ „Stan ochrony środowiska – fakty, mity, jak nas postrzegają ...” – prelekcja Jana Szyszko, byłego Ministra Ochrony Środowiska
- ~ „Wielkopolska bez Tajemnic – Przystanek Piła i okolice”
- „Historia pilskiego węzła kolejowego” – wycieczka połączona z prelekcją Piotra Rogozińskiego z Towarzystwa Miłośników Kolei w Pile
- Wystawy:
  - ~ „Ochrona środowiska – fakty, zagrożenia”
  - ~ „Dziecko w malarstwie” (Oddział dla Dzieci)
  - ~ „Nie podróżując zwiedzasz świat” (Oddział dla Dzieci)
  - ~ „Dziecięce fantazje” (Filia Nr 1)

#### Pleszew

- Konkurs czytelniczy dla uczniów gimnazjów ph. „Moja mała ojczyzna” w 100-lecie strajku szkolnego w Pleszewie

#### Pniewy (pow. Szamotuły)

- „Dzieci – Dzieciom” – młode talenty na estradzie – występ zespołów działających przy Centrum Kultury Pniewy
- „Letnie spotkania w Łazienkach” – koniec szkoły, powitanie lata – występ „Sielskiej Kapeli Weselnej” ze Szczuczyna

#### Powidz (pow. Słupca)

- ~ Imprezy z okazji 160 rocznicy urodzin Marii Konopnickiej:
  - ~ Poranek literacki
  - ~ Nie rzucim ziemi skąd nasz ród
  - ~ Wystawa książek „Życie i twórczość M. Konopnickiej”
- ~ Podsumowanie konkursu „Portret M. Konopnickiej”

#### Przedecz (pow. Koło)

- Konkurs plastyczny „Dbajmy o nasze środowisko”
- „Bezpieczne wakacje” – pogadanka dla dzieci

#### Radawnica (pow. Złotów)

- Montaż słowno-muzyczny o tematyce religijnej zespołu „Żywego Słowa”
- „Przywitanie lata” – spotkanie biesiadne dla seniorów
- Wycieczka czytelników Biblioteki do Trójmiasta
- „Poszli strażacy do Remizy” – program satyryczny zespołu „Żywego Słowa” na 55-lecie OSP w Radawnicy

#### Rydzyń (pow. Leszno)

- Konkurs rysunkowy „Moja ulubiona bajka”
- Konkurs plastyczny dla dzieci „Wianki świętojańskie”

#### Słupca

- Wystawka pokonkursowa „Exlibris biblioteki”

#### Stawiszyn (pow. Kalisz)

- Pogadanka o zabytkach, muzeach, skansenach w regionie „Co warto zobaczyć w Wielkopolsce” w Domu Kultury w Zbiersku i Szkole Podstawowej w Stawiszynie (Filia Zbiersk)

#### Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Zofią Lipińską, autorką książek matematycznych

#### Szamocin (pow. Chodzież)

- „I Komunia św. we wspomnieniach babci lub dziadka” – podsumowanie konkursu (Filia w Józefowicach)
- „Sławni Polacy” – wystawa książek (Oddział dla Dzieci)

#### Szamotuły

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- I Powiatowy Turniej o Tytuł Miłośnika i Znamcy Powiatu Szamotulskiego; dla młodzieży gimnazjalnej z terenu powiatu szamotulskiego

#### Szydłowo (pow. Pila)

- Bractwo Dobrej Książki, spotkanie z Wandą Chotomską w Pilemskim Domu Kultury

#### Tarnówka (pow. Złotów)

- Udział w IV Powiatowym Przeglądzie Zespołów Artystycznych Dzieci i Młodzieży – Mała Forma Teatru „Balladyna” Juliusza Słowackiego

#### Ujście (pow. Piła)

- Konkurs literacki „Dlaczego warto zwiedzać miasto Ujście”

#### Wolsztyn

- Promocja książki Alicji Patey-Grabowskiej „Zapach akacji – wiersze dla dzieci” 7 × (Wolsztyn, Obra, Siedlec, Chobienice, Tuchorza, Stary Widzim, Kębłowo, Bucz, Przemęt)
- Inscenizacja do wierszy A. Patey-Grabowskiej w wykonaniu uczniów SP nr 3
- Spotkanie z Ryszardem Szurkowskim
- Promocja książki Kazimierza Krawczyka „Chorzemin. Panorama faktów i postaci” wydanej w serii „Ocalić Zapomniane” przez Wydawnictwo Biblioteka
- Promocja tomiku wierszy uczniów Gimnazjum nr 1 „Tacy jesteśmy” wydanej w serii „Literackie Okruchy” przez Wydawnictwo Biblioteka

#### Wrząca Wielka (pow. Koło)

- Wystawka: „Życie i twórczość Marii Buyno-Arctowej” w 50 rocznicę śmierci autorki
- Pogadanka dla młodzieży nt. „Ochrona środowiska i jej znaczenie” w związku z Międzynarodowym Dniem Ochrony Środowiska (Filia Powiercie)

#### Zduny (pow. Krotoszyn)

- Pogadanka dla dzieci przedszkolnych o dobrym wychowaniu (Filia w Konarzewie)
- Wystawa poświęcona L.M. Montgomery

#### Złotów

- Wystawa „Przyroda i sztuka”

#### Żelazków (pow. Kalisz)

- Spotkanie autorskie z Łucją Danielewską we współpracy z gimnazjum w Russowie (Filia Russów)

### Lipiec

#### Babiałk (pow. Koło)

- Wystawka z okazji 200 rocznicy urodzin Aleksandra Dumasa (ojca) (Babiałk; Filia Brdów)

#### Baranów (pow. Kępno)

- Wystawki:
  - ~ „Architektura” (Mroczeń)



~ „J. Krzyżanowski – historyk literatury polskiej” (Mroczeń)

#### Borek Wlkp. (pow. Gostyń)

- Konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży „Daj szansę sobie – nie bijąc, nie paląc”
- Konkurs rysunkowy „Nasze miasto w oczach dzieci – dziś i jutro”
- Wycieczki autokarowe do Leszna, Wrocławia, Śremu i Poznania

#### Chodów (pow. Koło)

- Wystawki:
  - ~ 40 rocznica śmierci Williama Faulknera
  - ~ 110 rocznica urodzin Bruno Schulza
- Gazetka: „80 rocznica urodzin Mirona Białoszewskiego”

#### Czempiń (pow. Kościan)

- „Czym jest drzewo” – rozważania na temat drzew w oparciu o wiersz J. Twardowskiego – wyszukiwanie różnych opisów drzew, ilustracje (Filia Borowo)
- „Każdy śpiewać może” – konkurs piosenki i recytacji (Filia Gołębin Stary)
- Wszystko o „Harrym Potterze” – czytanie fragmentów książki, ilustrowanie ich i inne zabawy (Filia Głuchowo)

#### Dąbie (pow. Koło)

- Wystawki:
  - ~ 25 rocznica śmierci Vladimira Nabokova
  - ~ 40 rocznica śmierci Williama Faulknera
  - ~ 110 rocznica urodzin Bruno Schulza
  - ~ 200 rocznica urodzin Aleksandra Dumasa (ojca)
- Konkursy:
  - ~ Plastyczny: „Moje marzenia”
  - ~ Czytelnicze: „Ekologia – nauka, moda czy potrzeba chwili”; „Wszystko w jednej głowie”

#### Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Wystawka informatorów i książek o tematyce turystycznej oraz książek na wakacje
- Projekcja filmów krajoznawczych

#### Gostyń

- Konkurs „Ilustracje do książek Marii Konopnickiej”

#### Jarocin

- Konkurs plastyczny „Odwiedziny u sierotki Marysi” (Filia w Witaszycach)

### Kalisz

- Wystawy:
  - ~ „Polscy ilustratorzy dzieciom” (Filia Nr 5)
  - ~ „Pamiętajcie o ogrodach...” (Filia Nr 4)
- Konkursy:
  - ~ Plastyczny dla dzieci nt. twórczości Marii Konopnickiej (Filia Nr 9)
  - ~ Plastyczny „Zwierzęta – bohaterami książek Jana Grabowskiego” (Filia Nr 9)
  - ~ Plastyczny dla dzieci „Moje wakacje” (Filia Nr 1 Oddział dla Dzieci)
  - ~ Literacki „Mój ulubiony bohater” (Filia Nr 2)

### Kaźmierz (pow. Szamotuły)

- Wystawa sprzętu gospodarstwa domowego używanego przez naszych dziadków „Szóńdy, węborki, kierzynki i...”

### Kępno

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Wystawa „Śladami historii miasta Kępna”

### Kłodawa (pow. Koło)

- Wystawy:
  - ~ Józef Ignacy Kraszewski – 190 rocznica urodzin pisarza
  - ~ Aleksander Dumas (ojciec) – 200 rocznica urodzin pisarza

### Koło

- Wystawki:
  - ~ 80 rocznica śmierci Marcela Prousta
  - ~ Aleksander Dumas (ojciec) 1802-1870
  - ~ Janusz Korczak 1878-1942 (Filia dla Dzieci)

### Kościan

- Wystawy:
  - ~ Podróże w nieznanne. Najpiękniejsze miasta w Polsce (Dział Udostępniania dla Dorosłych)
  - ~ Wielkopolska – piękno ocalone (Dział Udostępniania dla Dorosłych)
  - ~ „O czym szumią wierzyby” Kennetha Grahame'a – 70 rocznica śmierci (Oddział dla Dzieci)
  - ~ „Kwiatki, bratki i stokrotki” – (Filia Nr 1)
  - ~ Książki miesiąca (Filia Nr 1)
  - ~ Józef Ignacy Kraszewski – 190 rocznica urodzin (Filia Nr 2)
- Konkurs plastyczny „Harry Potter i jego przyjaciele” (Oddział dla Dzieci)

- Bezpieczne wakacje – spotkanie dzieci z nadkomisarzem naczelnikiem Sekcji Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Kościanie – Romanem Grabarą (Filia Nr 1)

#### Kościelec (pow. Koło)

- Spotkanie z młodzieżą pod hasłem „Unia Europejska a nasza wiedza o niej” (Filia Dobrów)

#### Kotlin (pow. Jarocin)

- Konkurs plastyczny „Lato” (Filia Sławoszewo)
- Konkurs literacki „Jak to baśń” (Filia Sławoszewo)
- Konkurs recytatorski „Mój ulubiony wiersz” (Filia Sławoszewo)

#### Krotoszyn

- Cykliczne spotkania i pogadanki z młodymi czytelnikami nt. „Dzieje pisma i książki”

#### Leszno

##### Wystawy:

- Z cyklu „Prezentują się gminy powiatu leszczyńskiego” – Krzemieniewo (Galeria Za Regałami)

##### Imprezy:

- Z cyklu „Uroda miejsc znanych i nieznanych” – Krajoznawcze wakacje w bibliotece – współorganizator WBPiCAK w Poznaniu
- „Dokąd można pojechać rowerem?” – spotkanie ze Zdzisławem Molińskim, autorem książki „Rowerem po okolicach Leszna”
- Wycieczka po mieście mniej znanym – z przewodnikiem Krzysztofem Taciakiem – Leszno
- „Sanktuaria wokół Leszna” – spotkanie z Antonim Wiercińskim
- Konkurs rysunkowy „Ilustracje do wierszy J. Tuwima” i literacki „Skojarzenia – bohaterowie bajek” (Filia Nr 2)
- Konkurs literacki na temat twórczości Marii Krüger -- „Niebieski koralik” (Filia Nr 3)
- Konkurs plastyczny „Świat książek Astrid Lindgren” (Filia Nr 4)
- Konkurs plastyczny „Skąd znamy te zwierzęta?” (Filia Nr 6)
- Konkurs rysunkowy „Letnie bukiety” (Filia Nr 7)

#### Margonin (pow. Chodzież)

- 600-lecie nadania praw miejskich Margoninowi
  - ~ Konkurs na EKSLIBRIS miasta Margonin
  - ~ Konkurs plastyczny na wykonanie pocztówki pn. „Pozdrowienia z Margonina”

~ „Margonin w grafice” – wystawa prac Tadeusza Wyrwy-Krzyżańskiego

#### Opatówek (pow. Kalisz)

- Spotkanie z Michałem Stasiakiem, uczestnikiem telewizyjnego programu „5-10-15”

#### Orchowo (pow. Słupca)

- Wystawka z okazji 200 rocznicy urodzin Aleksandra Dumasa (1802-1870)
- Wystawka z okazji 65 rocznicy urodzin Edwarda Stachury (1937-1979)

#### Osiek Mały (pow. Koło)

- Wystawki:
  - ~ Najciekawsze miejsca w Polsce
  - ~ 205 rocznica powstania Mazurka Dąbrowskiego (Filia Dęby Szlacheckie)
  - Nowości wydawnicze (Osiek Mały, Filie: Osiek Wielki, Dęby Szlacheckie)

#### Ostrów Wlkp.

- Konkurs rysunkowy „Bohaterowie bajek” – rysowanie kredą (Filia dla Dzieci i Młodzieży)
- Przedstawienia pt. „Przyjaciele” i „Królowna Jagienka” z udziałem czytelników (Filia dla Dzieci i Młodzieży)

#### Perzów (pow. Kępno)

- Zakończenie konkursu publicystycznego dla dzieci i młodzieży nt. „Zapobieganie narkomanii” (list otwarty do władz) oraz „Nie pochłonie nas ekran” (zwrócenie uwagi na nadmierną fascynację filmami, telewizją i grami komputerowymi)

#### Piła

- „Lato z poezją dla dzieci” – prezentacja wybranych autorów, tworzenie scenografii do wytypowanego utworu poetyckiego (Filia Nr 4)
- „Historia i zabytki naszego miasta” – pogadanka (Filia Nr 8)
- Wystawa „Cudze chwalicie, swego nie znacie...” – walory turystyczno-krajoznawcze powiatu pilskiego

#### Pleszew

- Wystawa informatorów i przewodników turystycznych pt. „Wakacje”

#### Pniewy (pow. Szamotuły)

- „Letnie spotkania w Łazienkach” – muzyka weselna
- „Letnie spotkania w Łazienkach” – muzyka country
- Warsztaty artystyczne w Orliczku

#### Powidz (pow. Słupca)

- Imprezy zorganizowane w ramach obchodów Dni Powidza:
  - ~ Dziecięcy konkurs plastyczny „Marzenia piaskiem wysypane”
  - ~ Wystawa fotograficzna pt. „Piękno Ziemi Powidzkiej dawniej i dziś”

#### Rydzyna (pow. Leszno)

- Konkurs muzyczny „Mikrofon dla każdego”

#### Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- „Wakacyjne wędrówki śladami historii” – cykl wycieczek rowerowych po okolicach Sulmierzyc w poszukiwaniu historycznych miejsc”

#### Tarnówka (pow. Złotów)

- Wystawki:
  - ~ Czy znasz baśnie Ch.H. Andersena?
  - ~ Henryk Wieniawski

#### Wijewo (pow. Leszno)

- Wystawki książek: „Z książką w plecaku”, „200 rocznica śmierci Aleksandra Dumasa”

#### Wolsztyn

- Galeria Biblioteki – wystawa fotografii Henryka Maćkowiaka „Kadry z podróży”
- Festiwal Młodych – spektakl poetycki na podstawie wierszy Katarzyny Kostrzewskiej i Magdaleny Skorupińskiej
- Półkolonie dla dzieci niepełnosprawnych:
  - ~ Bajka terapeutyczna „Królewna Śnieżka”
  - ~ „Indiańskie totemy”

#### Wrząca Wielka (pow. Kolo)

- Wystawka: „Życie i twórczość Bolesława Mrówczyńskiego” w 20 rocznicę śmierci pisarza

#### Złotów

- „SOZO znaczy chronię i ratuję” – konkurs
- „Moja ziemia mój świat” – konkurs i wystawa pokonkursowa

### Sierpień

#### Babiak (pow. Kolo)

- W ramach obchodów „Dni Babiaka”:
  - ~ Występ teatryku „Tęczowe Nutki”

~ Spektakl „Życiowe wpadki nastolatki” (Filia Brdów)

Baranów (pow. Kępno)

- Wystawy:
  - ~ „Moja mała Ojczyzna w wydawnictwach” (Mroczeń)
  - ~ „Leon Kruczkowski” (Mroczeń, Słupia)

Bralin (pow. Kępno)

- Wystawa pt. „Moja mała Ojczyzna w wydawnictwach” – śladami historii Gminy Bralin

Borek Wlkp. (pow. Gostyń)

- Wystawa „Jan Paweł II w Ojczyźnie”
- Wycieczki autokarowe do Cichowa i Poznania
- Wycieczka „Rowerem przez gminę”

Czempiń (pow. Kościan)

- „Harry Potter i komnata tajemnic” – tworzenie portretu Harry’ego Pottera
- Spacer po parku, szkicowanie pałacu w Borowie (Filia Borowo)
- Hit sezonu „Harry Potter” – wyklejanie portretu bohatera książki (Filia Borowo)
- Letnie okno – wycinanie i przyklejanie kolorowych witraży na okna (Filia Borowo)
- Konkurs haftu (Filia Gołębin Stary)
- Czy pisanie scenariusza to takie trudne? – konkurs (Filia Głuchowo)
- Mój ulubiony wiersz – konkurs recytatorski (Filia Głuchowo)

Chodów (pow. Koło)

- Gazetki:
  - ~ 105 rocznica śmierci Adama Asnyka
  - ~ 60 rocznica śmierci Janusza Korczaka

Dąbie (pow. Koło)

- Wystawki:
  - ~ 40 rocznica śmierci Leona Kruczkowskiego
  - ~ 60 rocznica śmierci Janusza Korczaka
  - ~ 20 rocznica śmierci Adama Ważyka
  - ~ 75 rocznica śmierci Jamesa Olivera Curwooda
- Poezja Adama Asnyka w 105 rocznicę śmierci poety

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- 60 rocznica śmierci J. Korczaka – projekcja filmu „Król Maciuś I”, dyskusja proprojeekcyjna, wystawa utworów pisarza.

#### Kaczory (pow. Pila)

- Konkurs plastyczny „Letnie bukiety”

#### Kalisz

- Wystawy:
  - ~ „W obiektywie Zbigniewa Wojciechowskiego” – wystawa fotograficzna
  - ~ „Pamiętajcie o ogrodach...” (Filia Nr 4)
  - ~ „Janusz Korczak – dla dzieci” (Filia Nr 9)
  - ~ „58 rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego” (Filia Nr 5)
- Konkursy:
  - ~ Plastyczny dla dzieci nt. twórczości Marii Konopnickiej (Filia Nr 9)
  - ~ Plastyczny pt. „Zwierzęta – bohaterami książek Jana Grabowskiego” (Filia Nr 9)

#### Kępno

##### Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Wystawa „Moja mała Ojczyzna w wydawnictwach” przygotowana przez biblioteki publiczne powiatu kępińskiego

#### Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawa tematyczna „Powstanie Warszawskie”

#### Koło

- Wystawka „Na tropach przygody” (Filia dla Dzieci)

#### Kościan

##### Miejska Biblioteka Publiczna

- Wystawy:
  - ~ Najciekawsze strony świata (Dział Udostępniania dla Dorosłych)
  - ~ Zamki i ich tajemnice – przewodniki po zamkach w Polsce (Dział Udostępniania dla Dorosłych)
  - ~ Janusz Korczak – wielki przyjaciel dzieci (Oddział dla Dzieci)
  - ~ Ekologia – wystawa rysunków (Filia Nr 1)
  - ~ Co warto przeczytać, posłuchać, obejrzeć (Filia Nr 2)
  - ~ Adam Tomaszewski – życie i twórczość (Filia Nr 2)

##### Biblioteka Publiczna Gminy Kościan

- „Harry Potter” – czytanie i pogadanka na temat: „Wyobraźnia, co to takiego?”

#### Kotlin (pow. Jarocin)

- Spotkanie autorskie z Sergiuszem Sterną-Wachowiakiem „Moje małe ojczyzny literackie”
- Montaż literacki na temat książki

- Konkurs „Co wiesz o Papieżu Polaku” (Filia Sławoszewo)
- Konkurs plastyczny „Ilustracje książek XXI wieku” (Filia Sławoszewo)

## Leszno

### Wystawy:

- „Przewodniki, albumy”
- „Wielkopolska w obiektywie” (Galeria Za Regalami)
- „Wydawnictwa Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu” (Galeria Za Regalami)
- „EKSLIBRIS – ze zbiorów leszczyńskich kolekcjonerów”

### Imprezy:

- V Turniej Poezji Biesiadnej – zorganizowany wraz ze Stowarzyszeniem Kupców Leszczyńskich i Unią Wielkopolan. Prowadził go poznański literat Sergiusz Sterna-Wachowiak. Tematem przewodnim spotkania była MIŁOŚĆ. Podczas Turnieju wystąpili: Ryszard Biberstajn, Krystyna Gryś, Elżbieta Kuśnierek, Janusz Ragankiewicz, Joanna Ratajczak, Andrzej Waldman, Bogdan Kopczyński (wszyscy z Leszna), Tadeusz Hofmański z Lipna, Helena Gordziej i Emilia Waśniowska z Poznania i Tadeusz Wujek z Gostynia.
- Z cyklu „Uroda miejsc znanych i nieznanych” – Krajoznawcze wakacje w bibliotece – zorganizowane wspólnie z WBPiCAK w Poznaniu
- „Co ciekawego można zobaczyć spacerując po Lesznie?” – wycieczka z przewodnikiem
- „Opowieści o podróżach lądowych i wodnych” – spotkanie z hm. Dariuszem Schubertem w Lesznie–Gronowie
- „Duchy i zjawy zamkowe” – spotkanie ze Zdzisławem Molińskim, kustoszem Zamku Rydzyskiego
- Piknik na Dziedzińcu Biblioteki połączony z quizem z nagrodami ph. „Czy znasz Leszno i okolice?”
- „Skarby ziemi naszej” – spotkanie z Markiem Wróblem, archeologiem z Trzebin
- Wycieczka autokarem po dworach i pałacach z przewodnikiem Zdzisławem Molińskim

## Lipka (pow. Złotów)

- „Żyj z przyrodą w zgodzie” – konkurs i wystawa pokonkursowa

## Łęka Opatowska (pow. Kępno)

- Wystawa „Śladami historii gminy Łęka Opatowska”



Niechanowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie z literaturą „Wakacyjna lokomotywa” na podstawie poezji J. Tuwima

Olszówka (pow. Koło)

- Wystawka: „Kochamy Cię Ojczyzna święty” z okazji wizyty Jana Pawła II w Polsce

Perzów (pow. Kępno)

- Wystawa „Moja mała Ojczyzna w wydawnictwach”

Piła

- „Obrazki dawnej Piły” – prelekcja Marii Leciej, pracownika Muzeum Okręgowego im. Stanisława Staszica w Pile
- „Śladami Stanisława Staszica po Pile” – w programie spacer i pogadanka Józefa Olejniczaka, dyrektora Muzeum Stanisława Staszica na temat życia i działalności Stanisława Staszica
- Wystawa „Pantaleon Wawrzyniec Szuman (1782-1849) – Patron Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Pile” – w 220 rocznicę urodzin

Przedecz (pow. Koło)

- Spotkanie z czytelnikami: wspomnienia o Janie Stelmasiaku – Kierowniku Muzeum Regionalnego w Przedczu

Rychtal (pow. Kępno)

- Wystawa „Moja mała Ojczyzna w wydawnictwach”

Rydzyń (pow. Leszno)

- Spotkanie z Cecylią Pudlicką, zawodniczką Polonii Leszno w kic-boxingu

Śmigiel (pow. Kościan)

- Książka na samotność – spotkanie z członkami Klubu Seniora (Filia Czacz)

Tarnówka (pow. Złotów)

- Jan Brzechwa, poeta, satyryk, autor książek dla dzieci i młodzieży – wystawka

Wijewo (pow. Leszno)

- Wystawki książek:
  - ~ 60 rocznica śmierci Janusza Korczaka
  - ~ 63 rocznica wybuchu II wojny światowej (Wijewo, Filia Brenno)

Wrząca Wielka (pow. Kolo)

- Wystawka „Życie i twórczość Janusza Korczaka” w 60 rocznicę śmierci pisarza

Złotów

- „Adama Mickiewicza wielkopolskich siedem miesięcy” – wystawa fotograficzna
- „Koń, jaki jest każdy widzi...” – konkurs plastyczny
- Konie w zbiorach MBP – wystawa
- Spotkanie działaczy kultury powiatów północnej Wielkopolski

### C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

ADEPCI dziennikarstwa nagrodzeni / MAZ // G a z . P o z n . – 2002, nr 143, s. 3  
Konkurs „Wywiad z interesującą osobą” ogłoszony przez WBPiCAK w Poznaniu.

ARCHITEKTURA Wielkopolski // K w a r t . F o t o g r a f i a . – 2002, nr 9, s. 97  
Informacje o konkursie fotograficznym organizowanym przez WBPiCAK w Poznaniu.

ARTYSTYCZNE zaproszenie / jw. // G ł o s W i e l k o p . (Wyd. A). – 2002, nr 152, s. 15  
Wystawa Objazdowej Galerii Wielkopolskiej Fotografii zorganizowana w Miłosławskim Centrum Kultury przy współudziale WBPiCAK w Poznaniu.

AUSTRIACKI kanarek / m s z // G ł o s W i e l k o p . – 2002, nr 197, dod. Głos Poznaniaka s. VIII  
Nominacja Mariusza Grzebalskiego, autora tomiku poezji „Graffiti”, pracownika WBPiCAK w Poznaniu do tegorocznej Europejskiej Nagrody Poetyckiej.

DBAJĄ o biblioteki : Russów : nowe placówki, więcej książek / (emka) // Z i e m . K a l i s . – 2002, nr 52, s. 5  
Spotkanie bibliotekarzy w Russowie z udziałem Iwony Smarsz, zastępcy dyr. WBPiCAK w Poznaniu, otwarcie filii bibliotecznej i odznaczenie Małgorzaty Mateckiej, dyr. BPG Żelazków.

DLA młodych twórców : konkurs // G a z . P o z n . – 2002, nr 215, dod. Express s. 4

Konkurs literacki „Spojrzenia 2002” organizowany przez WBPICAK w Poznaniu i propagowany przez Bibliotekę w Wolsztynie.

DZIECIĘCY stragan : pierwsze takie targi książki w Polsce / msz // Głos Wielkop. – 2002, nr 128, s. 4

Poznańskie Spotkania Targowe „Książka dla dzieci i młodzieży” zorganizowane przy współudziale WBPICAK w Poznaniu.

DZIENNIKARSTWO jest jej pasją! : Emilia Podymska rozmawiała z interesującym człowiekiem / Boxa // Prz. Konin. – 2002, nr 26, s. 36

Sylwetka laureatki konkursu „Wywiad z interesującym człowiekiem” zorganizowanego przez WBPICAK w Poznaniu.

FOTOGRAFIA prasowa : Miłosław / (dez) // Przem. na Szlaku Piast. – 2002, nr 26, s. 13

Wystawa fotografii z konkursu „Wielkopolska Press Photo” zorganizowanego przez WBPICAK w Poznaniu w 2001 roku.

GALERIA objazdowa / (luk) // Przem. na Szlaku Piast. – 2002, nr 26, s. 19

Prezentacja w Gnieźnie Objazdowej Galerii Wielkopolskiej Fotografii zorganizowanej przez WBPICAK w Poznaniu.

GAPISZON i spółka : spotkanie z Bohdanem Butenko / (and) // Pan. Leszcz. – 2002, nr 24, s. 9

Spotkanie w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Lesznie zorganizowane przy współudziale WBPICAK w Poznaniu.

HEJNALIŚCI górą / MAZ // G a z . P o z n . – 2002, nr 191, s. 6

M.in. o Przeglądzie Hejnalów Miast Wielkopolskich organizowanym przy współudziale WBPICAK w Poznaniu.

HIPOLITY i certyfikaty za najlepsze usługi / gra // Głos Wielkop. – 2002, nr 147, dod. Wielkop. monitor gospodarczy s. 3

WBPICAK w Poznaniu wśród laureatów konkursu „Dobre, bo polskie”.

KONKURS na najlepszą bibliotekę miejską i miejsko-gminną w Wielkopolsce w roku 2001 / Maria Gieźta-Żurawska // Bibliotekarz. – 2002, nr 9, s. 20-22

Rozstrzygnięcie konkursu zorganizowanego przez WBPiCAK w Poznaniu pod patronatem Marszałka Województwa Wielkopolskiego.

[KONKURS na najlepszą bibliotekę...] // Bibliotekarz. – 2002, nr 7/8, s. 33-34

Informacja o rozstrzygnięciu konkursu na najlepszą bibliotekę miejską i miejsko-gminną w Wielkopolsce w 2001 roku, zorganizowanego przez WBPiCAK w Poznaniu pod patronatem Marszałka Województwa Wielkopolskiego.

KONKURSY fotograficzne / (kow) // Przem. na Szlaku Piast. – 2002, nr 30, s. 16

Konkursy „Architektura Wielkopolski” i „Wielkopolska Press Photo” zorganizowane przez WBPiCAK w Poznaniu.

KULTURA razem / Jan Pertek // Echo Nadnoteckie. – 2002, nr 36, s. 2

Spotkanie działaczy kultury powiatów północnej Wielkopolski w Złotowie i Radawnicy, z udziałem przedstawicieli WBPiCAK w Poznaniu.

LITERACKIE wycieczki / Jan // Głos Wielkop. – 2002, nr 199, s. 9

Wycieczki „Galeria literackich piór, czyli o pomnikach, muzeach i ulicach i „Gdzie literackie pióra, czyli nieznanym szlakiem pisarzy i poetów” zorganizowane przez Regionalną Pracownię Krajoznawczą WBPiCAK w Poznaniu.

ŁEBA w jednym ujęciu // Głos Wielkop. – 2002, nr 190, dod. Mocne Strony s. 15

IX Letnie Warsztaty Filmowe „Jedno ujęcie” zorganizowane w Łebie przez CK „Zamek” przy współpracy WBPiCAK w Poznaniu.

MARGONIN – do zdjęcia! / (old) // Tyg. Chodzieski (Wyd. B). – 2002, nr 30, s. 1

Warsztaty fotograficzne w Margoninie zorganizowane przez WBPiCAK w Poznaniu przy współpracy z GOK w Margoninie.

MARGONIN : mieszkańcy na fotografii / MIDOL // Gaz. Wybor. – 2002, nr 168, dod. Poznań s. 8

Warsztaty fotograficzne w Margoninie zorganizowane przez WBPiCAK w Poznaniu przy współpracy z GOK w Margoninie.

MIESZKAŃCÓW portret własny : warsztaty fotograficzne w Margoninie / WAK // G a z . P o z n . – 2002, nr 170, dod. Express s. 4

Warsztaty i wystawa zorganizowane przez WBPICAK w Poznaniu przy współpracy z GOK w Margoninie.

MŁODE pióra nagrodzone / szy // G ł o s W i e l k o p . – 2002, nr 143, s. 7

Konkurs „Wywiad z interesującą osobą” ogłoszony przez WBPICAK w Poznaniu.

MOŻE zostaną dziennikarkami : Miłostaw : wyróżnione w konkursie / JK // G a z . P o z n . – 2002, nr 151, dod. Express s. 3

Konkurs „Wywiad z interesującą osobą” zorganizowany przez WBPICAK w Poznaniu.

NAJLEPSI do usług / gra // G ł o s W i e l k o p . – 2002, nr 148, s. 2

Konkurs „Dobre bo polskie”, którego laureatem została m.in. WBPICAK w Poznaniu.

OKIEM obiektywu : Miłostaw / (dez) // P r z e m . n a S z l a k u P i a s t . – 2002, nr 28, s. 17

Wystawa „Natura i krajobraz w fotografii Franciszka Kupczyka” zorganizowana w Miłostawskim Centrum Kultury przy współudziale WBPICAK w Poznaniu.

OPOWIEŚCI rydzynskiego kustosa / (JAC) // A B C . – 2002, nr 65, s. 4

Spotkanie ze Zdzisławem Molińskim w leszczyńskiej bibliotece, w ramach cyklu „Wielkopolska bez tajemnic – Leszno i Ziemia Leszczyńska”, zorganizowane przy współudziale WBPICAK w Poznaniu.

PIĘĆ powodów dla których Twardowskiego czytać warto i trzeba / Tomasz Dymaczewski // P e g a z . – 2002, nr 54, s. 46

Recenzja książki „Wybór poezji: Samuel ze Skrzypny Twardowski” wydanej przez Wydawnictwo WBP.

PODRÓŻ z hejnałem / msz // G ł o s W i e l k o p . – 2002, nr 186, dod. Głos Poznaniaka s. VIII

WBPICAK w Poznaniu współorganizatorem Przeglądu Hejnalów Miast Wielkopolskich i wydawcą płyty CD „Hejnały Miast Wielkopolskich”

PORADNIK Bibliograficzno-Metodyczny. – (Nowy leksykon czasopism bibliotekarskich) / Urszula Bzdawka // P o r . B i b l i o t . – 2002, nr 7/8, s. 24

Omówienie czasopisma wydawanego przez WBPICAK w Poznaniu.

POZNAJĄ tajemnice nocnych przedstawień / swa // G ł o s W i e l k o p . (Wyd. B). – 2002, nr 149, s. 22

Impreza pod hasłem „Eksperyment 2002” zorganizowana przez Zbąszyńskie Centrum Kultury, Sportu i Turystyki, WBPICAK w Poznaniu i Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

POZNAŃ bez tajemnic / ELKA // G a z . P o z n . – 2002, nr 202, dod. Na Afiszu s. VII

Wycieczka „Galeria literackich piór, czyli o pomnikach, muzeach i ulicach” zorganizowana przez Regionalną Pracownię Krajoznawczą WBPICAK w Poznaniu.

POZNAŃ : Hipolity rozdane / LAMA // G a z . W y b o r . – 2002, nr 148, dod. Poznań s. 5

WBPICAK w Poznaniu wśród laureatów konkursu „Dobre, bo polskie”.

PRZYPISY z Wielkopolski / msz // G ł o s W i e l k o p . – 2002, nr 189, s. 7

Informacja o współpracy Działu Bibliografii Regionalnej WBPICAK w Poznaniu z Instytutem Herdera przy opracowaniu Bibliografii Historii Wielkopolski.

RAPORT o stanie komputeryzacji bibliotek publicznych 2002 / Elżbieta Górską, Katarzyna Winogrodzka // B i b l i o t e k a r z . – 2002, nr 7/8, s. 2-8

M.in. o WBPICAK w Poznaniu.

[REGIONALNA Pracownia Krajoznawcza] / bm // G ł o s W i e l k o p . – 2002, nr 203, dod. Głos Poznaniaka s. II

Wycieczka „Galeria literackich piór, czyli o pomnikach, muzeach i ulicach” zorganizowana w ramach cyklu „Poznań bez tajemnic” przez Regionalną Pracownię Krajoznawczą WBPICAK w Poznaniu.

ROZŚPIEWANE Duszniki / mik // G ł o s W i e l k o p . (Wyd. B). – 2002, nr 193, s. 13

XI Wielkopolski Przegląd Zespołów Śpiewaczych Kół Gospodyń Wiejskich zorganizowany m.in. przez GOK w Dusznikach i WBPICAK w Poznaniu.

SPOTKALI się wiejscy śpiewacy : Duszniki : muzyka przekracza granice / PK // G a z . P o z n . – 2002, nr 193, dod. Express s. 2

XI Wielkopolski Przegląd Zespołów Śpiewaczych Kół Gospodyń Wiejskich zorganizowany m.in. przez GOK w Dusznikach i WBPiCAK w Poznaniu.

STARE Miasto : Poznań bez tajemnic / ELKA // G a z . P o z n . – 2002, nr 145, dod. Express s. 4

W ramach cyklu „Poznań bez tajemnic” spotkanie „Wuja Ceśku z Frącką i Marychem, czyli wieczór pełen poznańskiej gwary” zorganizowany przez Regionalną Pracownię Krajoznawczą WBPiCAK w Poznaniu przy współpracy z Radiem Merkury.

TANIEC lepszy od siłowni: Zespół Folklorystyczny Cepelia działający pod patronatem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej przygotowuje się do obchodów 40. urodzin / Elżbieta Podolska // G a z . P o z n . – 2002, nr 214, s. 22

UDANY teatralny eksperyment / saw // G ł o s W i e l k o p . (Wyd. B.) – 2002, nr 158, s. 12

Impreza pod hasłem „Eksperyment 2002” zorganizowana przez Zbąszyńskie Centrum Kultury, Sportu i Turystyki, WBPiCAK w Poznaniu i Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.

WIECZÓR pełen gwary : Poznań bez tajemnic / SW // G a z . W y b o r . – 2002, nr 143, dod. Co Jest Grane s. 15

W ramach cyklu „Poznań bez tajemnic” spotkanie „Wuja Ceśku z Frącką i Marychem, czyli wieczór pełen poznańskiej gwary” zorganizowany przez Regionalną Pracownię Krajoznawczą WBPiCAK w Poznaniu przy współpracy z Radiem Merkury.

WIELKOPOLSCY laureaci / amur // G ł o s W i e l k o p . – 2002, nr 139, s. 12

VI Konkurs Wiedzy o Wielkopolsce zorganizowany przez Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Wielkopolskiego Kuratora Oświaty i WBPiCAK w Poznaniu.

WIELKOPOLSKA w obiektywie : konkursy fotograficzne / (ama) // P a n . L e s z c z . – 2002, nr 30, s. 22

Konkursy „Architektura Wielkopolski” i „Wielkopolska Press Photo” zorganizowane przez WBPiCAK w Poznaniu.

WIOSNA poetycka / (ela) // *Przem. na Szlaku Piast.* – 2002, nr 25, s. 9  
Finał turnieju poetyckiego „O Koronę Wierzbową” zorganizowany m.in.  
przez WBPICAK w Poznaniu.

WYRÓŻNIENI recytatorzy : *Ostrzeszów / (bok) // Ziem. Kalis.* – 2002,  
nr 46, s. 10

M.in. wzmianka o finale wojewódzkim Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego zorganizowanym przez WBPICAK w Poznaniu.

ZABAWA jest przednia : *Uścięcice : trwa Festiwal Otwartych Oczu i Uszu / Rav // Gaz. Pozn.* – 2002, nr 190, dod. Express s. 2

Festiwal zorganizowany przez MGOK Taklamakan w Opalenicy przy współudziale WBPICAK w Poznaniu.

ZASPIEWAJ na festiwalu : *Opalenica : pięć dni muzycznych przeżyć / rav // Gaz. Pozn.* – 2002, nr 183, dod. Express s. 2

Imprezy zorganizowane m.in. przez MGOK Taklamakan w Opalenicy i WBPICAK w Poznaniu.



## V. KRONIKA

### A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę im. Janusza Zajdla** w 2002 roku otrzymali: *Andrzej Ziemiański* za opowiadanie „Autobahn nach Poznań” i *Jacek Dukaj* za powieść „Czarne oceany”

### B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Międzynarodową Nagrodę Literacką Bośni i Hercegowiny** w 2002 roku otrzymał *Tadeusz Różewicz* za całokształt twórczości.

### C. Zmarli

- **Aleksander Ginzburg** (19.07.2002), rosyjski pisarz, dysydent i obrońca praw człowieka.
- **Andrzej Ogrodowczyk** (08.09.2002), poznański poeta.